

**UNIA EUROPEJSKA
- PERSPEKTYWY
SPOŁECZNO-EKONOMICZNE
ROCZNIK NAUKOWY NR 8/2016**

**UNIA EUROPEJSKA
- PERSPEKTYWY
SPOŁECZNO-EKONOMICZNE**

ROCZNIK NAUKOWY NR 8/2016

ROCZNIK NAUKOWY
POŚWIĘCONY PRIORYTETOM POLITYCZNYM
KOMISJI EUROPEJSKIEJ W 2016 R.
- POD REDAKCJĄ DR MARZENY SOBCZAK-MICHAŁOWSKIEJ
I DR KAROLINY MARCHLEWSKIEJ-PATYK

PUBLIKACJA PRZYGOTOWANA ZOSTAŁA PRZY WSPÓŁPRACY
PUNKTU INFORMACJI EUROPEJSKIEJ EUROPE DIRECT – TORUŃ
ORAZ WYŻSZEJ SZKOŁY GOSPODARKI

PUBLIKACJA JEST WSPÓŁFINANSOWANA
ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH DOTACJI
DLA PUNKTÓW INFORMACJI PUBLICZNEJ
„SIEĆ PUNKTÓW INFORMACJI EUROPEJSKIEJ EUROPE DIRECT”
W LATACH 2013–2017

Bydgoszcz 2016

RECENZENCI NAUKOWI TOMU 8/2016

- Prof. dr hab. Czesław Maj
- Prof. dr hab. Jacek Knopek

REDAKCJA NAUKOWA TOMU 8/2016

- Dr Marzena Sobczak-Michałowska
- Dr Karolina Marchlewska-Patyk

RADA NAUKOWA ROCZNIKA

„UNIA EUROPEJSKA – PERSPEKTYWY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE”

- Prof. dr hab. Roman Bäcker – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Zbigniew Czachór – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
- Prof. dr Erol Esen – Akdeniz University in Antalya, Akdeniz Üniversitesi
- Dr Lóránt Dávid – Károly Róbert College, Gyöngyös
- Prof. dr hab. Zdzisław Mach – Uniwersytet Jagielloński
- Prof. dr hab. Krystyna Michałowska-Gorywoda – Szkoła Główna Handlowa
- Prof. dr hab. Andrzej Kaleta – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr Aleksander Kozlov – Saint Petersburg State Polytechnical University
- Prof. dr Mathias Moersch – Hochschule Heilbronn
- Prof. dr hab. Krzysztof Piątek – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Wielisława Warzywoda-Kruszyńska – Uniwersytet Łódzki
- Prof. dr hab. Grażyna Ulicka – Uniwersytet Warszawski
- Prof. dr hab. Andrzej Szahaj – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Zenon Wiśniewski – Uniwersytet Mikołaja Kopernika
- Prof. dr hab. Ryszard Zięba – Uniwersytet Warszawski

ZESPÓŁ REDAKCYJNY ROCZNIKA

„UNIA EUROPEJSKA – PERSPEKTYWY SPOŁECZNO-EKONOMICZNE”

- REDAKTOR NACZELNY
dr Marzena Sobczak-Michałowska, dr Karolina Marchlewska-Patyk
- ZESPÓŁ TEMATYCZNY (REDAKTORZY MERYTORYCZNI)
dr Michał Cichoracki
Prof. WSG dr Marek Chamot
dr Karolina Marchlewska-Patyk
Prof. WSG dr Marzena Sobczak-Michałowska
dr Ilona Urbanyi-Popiołek
dr Agnieszka Wedeł-Domaradzka
- SEKRETARZ
mgr Joanna Wójtowicz
- KOREKTA JĘZYKOWA
mgr Elżbieta Rogucka – język polski
mgr Edyta Krysztoforska – język angielski
- SKŁAD KOMPUTEROWY
Adriana Górka

SPIS TREŚCI

MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK <i>Priorytety komunikacyjne Komisji Europejskiej na 2016 r. – wprowadzenie</i>	13
GRAŻYNA MAZURKIEWICZ <i>Programy Unii Europejskiej w Polsce wspierające innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw jako czynnik realizacji strategii inteligentnego rozwoju nowych państw członkowskich UE</i>	17
AGNIESZKA JERAN <i>Polskie B+R w sektorze przedsiębiorstw – potencjał dla wzrostu czy wzrost potencjału? Analiza kierunku zmian w latach 2006–2014</i>	27
AMANDA WITULSKA <i>Ekonomiczny aspekt współpracy Polski ze Wspólnotami Europejskimi w okresie przed- i poakcesyjnym</i>	39
ANNA KUŻMA <i>Polska transformacja cyfrowa – analiza krytyczna</i>	49
MAGDALENA BERGMANN <i>Poprawa sytuacji osób młodych na rynku pracy jako priorytet polityki spójności Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020</i>	59
ARTUR PIGŁAS <i>Wykorzystanie przez organy władzy publicznej środków europejskich na przykładzie programów rozwoju obszarów wiejskich</i>	69
KILLION MUNYAMA ARLETA KOWALEWSKA <i>Znaczenie zagranicznych inwestycji dla Polski w latach 2010–2014</i>	87

SPIS TREŚCI

AFILIACJE	99
ABSTRAKTY	103
PUNKTY INFORMACJI EUROPEJSKIEJ EUROPE DIRECT W POLSCE 2016	111

**EUROPEAN UNION
SOCIAL-ECONOMIC PERSPECTIVES**

NO 8/2016

EUROPEAN UNION SOCIAL-ECONOMIC PERSPECTIVES

NO 8/2016

ANNUAL PUBLICATION
DEDICATED TO THE POLITICAL PRIORITIES
OF THE EUROPEAN COMMISSION IN 2016
– EDITED BY MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA, PHD
AND KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK, PHD

PREPARED IN COOPERATION
WITH THE INFORMATION POINT – EUROPE DIRECT IN TORUŃ
AND THE UNIVERSITY OF ECONOMY

PUBLICATION COFINANCED
FROM THE EUROPEAN FUNDS THROUGH THE FUNDS
FOR THE PUBLIC INFORMATION POINTS
“THE WEB OF EUROPEAN INFORMATION POINTS – EUROPE DIRECT”
– IN THE YEARS 2013–2017

Bydgoszcz 2016

SCIENTIFIC REVIEWERS OF VOLUME 8/2016

- Prof of MCSU Czesław Maj, PhD
- Prof Jacek Knopek, PhD

SCIENTIFIC EDITOR OF VOLUME 8/2016

- Marzena Sobczak-Michałowska, PhD
- Karolina Marchlewska-Patyk, PhD

SCIENTIFIC COUNCIL

FOR “EUROPEAN UNION – SOCIAL-ECONOMIC PERSPECTIVES”

- Prof Roman Bäcker, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Zbigniew Czachór, PhD – Adam Mickiewicz University
- Prof Erol Esen, PhD – Akdeniz University in Antalya, Akdeniz Üniversitesi
- Lóránt Dávid, PhD – Károly Róbert College, Gyöngyös
- Prof Zdzisław Mach, PhD – Jagiellonian University
- Prof Krystyna Michałowska-Gorywoda, PhD – Warsaw School of Economics
- Prof Andrzej Kaleta, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Aleksander Kozlov, PhD – Saint Petersburg State Polytechnical University
- Prof Mathias Moersch, PhD – Hochschule Heilbronn
- Prof Krzysztof Piątek, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, PhD – University of Łódź
- Prof Grażyna Ulicka, PhD – University of Warsaw
- Prof Andrzej Szahaj, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Zenon Wiśniewski, PhD – Nicolaus Copernicus University
- Prof Ryszard Zięba, PhD – University of Warsaw

EDITORIAL STAFF

OF “EUROPEAN UNION – SOCIAL-ECONOMIC PERSPECTIVES”

- EDITOR- IN-CHIEF
Marzena Sobczak-Michałowska, PhD, Karolina Marchlewska-Patyk, PhD
- EDITORIAL TEAM (FACTUAL EDITORS)
Michał Cichoracki, PhD
Prof of University of Economy Marek Chamot, PhD
Karolina Marchlewska-Patyk, PhD
Prof of University of Economy Marzena Sobczak-Michałowska, PhD
Ilona Urbanyi-Popiołek, PhD
Agnieszka Wedeł-Domaradzka, PhD
- SECRETARY
Joanna Wójtowicz, MA
- LANGUAGE EDITOR
Elżbieta Rogucka, MA – Polish;
Edyta Krzysztoforska, MA – English
- TECHNICAL EDITOR
Adriana Górka

TABLE OF CONTENTS

MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK <i>Communication priorities of the European Commission in 2016 – introduction</i>	15
GRAŻYNA MAZURKIEWICZ <i>Programmes of the European Union supporting the innovation of small and medium-sized enterprises as a factor of implementing the strategy of an intelligent development of new EU Member States</i>	17
AGNIESZKA JERAN <i>Polish R+D in the sector of enterprises – potential for growth or the growth of potential? The analysis of the direction of changes for the years 2006–2014</i>	27
AMANDA WITULSKA <i>Economic aspect of the cooperation between Poland and Member States before and after the accession</i>	39
ANNA KUŻMA <i>Digital Polish Transformation – critical analysis</i>	49
MAGDALENA BERGMANN <i>Improvement of the situation of young people in the labour market as a priority of the cohesion policy of the European Union in the financial framework 2014–2020</i>	59
ARTUR PIGŁAS <i>Using European funds by the bodies of public authority on the example of the rural development programme</i>	69
KILLION MUNYAMA ARLETA KOWALEWSKA <i>The meaning of foreign investments for Poland in 2010–2014</i>	87

TABLE OF CONTENTS

AFFILIATIONS	99
ABSTRACTS	107
EUROPEAN INFORMATION POINTS – EUROPE DIRECT 2016	111

MARZENA SOB CZAK-MICHAŁOWSKA
KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK

Priorytety komunikacyjne Komisji Europejskiej na 2016 r. – wprowadzenie

W Unii Europejskiej (UE) rok 2016 określić można jako czas licznych niepokojów i kryzysów. Złożyły się na to kolejne ataki terrorystyczne (Bruksela, Nicea, Berlin), krach polityki migracyjnej UE i prawdziwe „trzęsienie ziemi”, jakim był – w Wielkiej Brytanii i Europie – *Brexit*. W polityce wewnętrznej wcale nie było lepiej. Realizacja wyznaczonych przez Jeana-Claude’a Junckera – Przewodniczącego Komisji Europejskiej, 10 priorytetów na lata 2015–2019, nie przebiegała zgodnie z zakładaną dynamiką. Chodzi tu w głównej mierze o *Zwiększanie zatrudnienia, wzrostu gospodarczego i inwestycji*, które ukierunkowane zostały na tworzenie miejsc pracy oraz *Połączony jednolity rynek cyfrowy* – wiążący się m.in. z pilną potrzebą wprowadzenia nowych regulacji na rynku telekomunikacyjnym, przepisów dotyczących praw autorskich i ochrony danych. W dalszym ciągu sporym wyzwaniem jest obszar – *Stabilna unia energetyczna z perspektywiczną polityką w kwestii zmiany klimatu*, nastawiony na bezpieczniejszą, stabilniejszą cenowo i zrównoważoną energię, *Rynek wewnętrzny* oraz *Pogłębiona i bardziej sprawiedliwa unia gospodarcza i walutowa*. Ekspertki zgłaszają również liczne zastrzeżenia w funkcjonowaniu dwóch istotnych obszarów: *Swobodniejszego handlu* oraz *Sprawiedliwości i praw podstawowych*. Już teraz można stwierdzić, że pełnym niepowodzeniem zakończyła się realizacja *Polityki migracyjnej*. Z kolei priorytet *Wzmocnienie pozycji UE na arenie międzynarodowej* wymaga głębokiej refleksji. Nieustannie, od lat, Unia podkreśla potrzebę ciągłych *Zmian demokratycznych*, które mają czynić ją instytucją bardziej sprawiedliwą i bliższą Obywatelom. Ten obszar także wymaga przeglądu.

W naszym kolejnym, tym razem 8. numerze „Unii Europejskiej – Perspektyw Społeczno-Ekonomicznych”, za pośrednictwem 7 tekstów postanowiliśmy odnieść się do „priorytetów Junckera”. Biorąc pod uwagę profil naszego cyklu wydawniczego, postanowiliśmy skupić się na szansach rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,

innowacyjności i znaczeniu zagranicznych inwestycji dla Polski, sytuacji osób młodych na rynku pracy oraz wykorzystywaniu środków z Unii Europejskiej na rozwój obszarów wiejskich. Jako Redakcja liczymy, że nasza publikacja pomoże w zrozumieniu, często zawiłych dla Obywatela tematów, które dotyczą jego miejsca życia, kraju, Europy czy świata.

MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA, PHD
KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK, PHD

Communication priorities of the European Commission in 2016 – introduction

In the European Union (EU) the year 2016 can be described as a period of numerous anxieties and crises. It resulted from consecutive attacks (Brussels, Nice, Berlin), the collapse of the EU migration policy and a real political “earthquake” called Brexit that shook the Great Britain and Europe. The internal policy was not better. The implementation of the 10 priorities for 2015–2016 of Jean-Claude Juncker – the president of the European Commission was not as dynamic as thought. This mainly concerns *A new boost for jobs, growth and investment* meant for creating work places and *A connected digital single market* connected with an urgent need to implement new regulations in the telecommunication market, laws concerning authors’ rights and personal data protection. Still a big challenge is – *A resilient energy Union with a forward-looking climate policy* focused on a safe, competitive and sustained energy, *An internal market* and *A deeper and fairer economic and monetary Union*. Experts have also numerous reservations about two essential priorities: *A free trade* and *Justice and fundamental rights*. It can already be assumed that the implementation of the priority on *Migration policy* has been a failure. Next, the priority – *A stronger global actor* requires a deep reflection. The Union has continuously been underlining the need of *Democratic changes*, which are to make it more democratic and bring it closer to its citizens. This field is also to be examined.

In our next publication, that is number 8, *European Union – Social-Economic Perspectives*, with the use of 7 texts we have decided to refer to Juncker’s priorities. Taking into considerations the profile of our publication we have decided to focus on the chances of the development of small and medium-sized enterprises, innovations and the meaning of foreign investments for Poland, the situation of the youth in the labour market, as well as using European funds in order to develop rural areas. As its Editorial Board, we want our publication to help understand so intricate for the citizen issues which concern his place of living, country, Europe and the World.

GRAŻYNA MAZURKIEWICZ

WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I NAUK SPOŁECZNYCH W INOWROCŁAWIU
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI

BARBARA LUIJCKX SP. Z O.O.

Programy Unii Europejskiej w Polsce wspierające innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw jako czynnik realizacji strategii inteligentnego rozwoju nowych państw członkowskich UE

Streszczenie: W artykule przedstawione zostały zagadnienia związane z szansą rozwoju przedsiębiorstw, zwłaszcza z sektora małych i średnich (MŚP), jaka pojawiła się wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej (UE). Po upływie 12 lat od tego momentu, w aktualnej perspektywie finansowej UE na lata 2014–2020, w większym stopniu niż do tej pory uwzględnione zostały bariery, z którymi na co dzień mają do czynienia przedsiębiorcy. Dostrzeżono również potencjał oraz postawiono na konkurencyjność MŚP, które są obecnie dominującą grupą wśród wszystkich przedsiębiorstw i odgrywają kluczową rolę w budowie wzrostu gospodarczego państwa.

Wstęp

W okresie transformacji po 1989 r. nastąpił dynamiczny wzrost ilości przedsiębiorstw, głównie prywatnych, działających w sektorze MŚP. Wiele z nich nie przetrwało z powodu zmieniających się warunków rynkowych oraz zagrożeń związanych z konkurencją, brakiem dostępu do wiedzy oraz źródeł finansowania. Przedsiębiorstwa, które zdołały przetrwać na rynku w większym stopniu niż duże firmy, borykały się z różnymi problemami związanymi z gospodarką wolnorynkową. Jednym z głównych, zidentyfikowanych problemów był brak innowacyjności, decydującej o kierunku rozwoju przedsiębiorstw. Wysoki poziom innowacyjności oznacza postęp i przewagę konkurencyjną. Innym, nie mniej ważnym problemem był zbyt niski poziom inwestycji spowodowany między innymi brakiem możliwości finansowania potrzeb inwestycyjnych. Małe i średnie przedsiębiorstwa nie miały szans dorównania dużym firmom pomimo posiadania całej gamy atutów, które jednak nie mogły zniwelować

istniejących barier. Wejście Polski do Unii Europejskiej (UE) stało się szansą dla całej gospodarki, jednak największą nadzieję na rozwój dało właśnie przedsiębiorstwom z sektora MŚP.

Unia Europejska – perspektywa przyspieszenia rozwoju kolejnych państw w Europie, jako czynnik budowy silnej gospodarczo Europy

Kolejne rozszerzenia Unii Europejskiej odbierane były przez wszystkie nowo przyjęte państwa jako wielka szansa na rozwój i zwiększenie wzrostu gospodarczego. Nie inaczej było w przypadku Polski, która znalazła się w grupie 10 państw, które zostały członkami UE 1 maja 2004 r. Było to piąte, największe w historii rozszerzenie Unii. Nadzieje związane z tym wydarzeniem wiązały się przede wszystkim ze wsparciem Polski w ramach budżetu Unii Europejskiej i funduszy unijnych. Środki te miały być narzędziem realizacji głównych celów polityki gospodarczej Unii Europejskiej określonych w Traktacie o Unii Europejskiej z 1992 r., na które złożył się harmonijny, zrównoważony i stały rozwój gospodarczy, podwyższenie poziomu i jakości życia obywateli oraz zapewnienie spójności gospodarczej i społecznej.

Programy pomocowe dla państw członkowskich w tym czasie kładły nacisk na realizację ww. celów. Należy przyznać, że było to niezbędne, aby stopniowo niwelować różnice pomiędzy poziomem gospodarczego rozwoju państw „starej” i „nowej” Unii Europejskiej. W pierwszych latach realizowane przez Polskę projekty tylko częściowo przyniosły zamierzone efekty. Rozbieżności w rozwoju gospodarczym były tak duże, że pomoc ograniczająca się do finansowania inwestycji, zarówno infrastrukturalnych, jak i gospodarczych okazała się niewystarczająca. Już w perspektywie finansowej na lata 2007–2013 większy nacisk położono na trwałość rozwoju poprzez zwiększanie konkurencyjności jako czynnika wzrostu oraz budowę polityki spójności, czyli zmniejszania różnic gospodarczych pomiędzy regionami Unii Europejskiej, a co za tym idzie, poziomem życia jej mieszkańców. Dużą uwagę zwracano również na czynnik zrównoważonego rozwoju, tak aby rozwój jednych sektorów nie wpływał negatywnie na inne dziedziny, np. środowisko naturalne. Podkreślano też wagę edukacji społeczeństwa poprzez rozwój intelektualny oraz nabywanie nowych kompetencji. W tym okresie wiele programów pomocowych skierowanych było na realizację tego celu. Pomimo doskonałych założeń, efekty nie zawsze były zgodne z oczekiwaniami.

W tym miejscu należy zauważyć, że dodatkowym czynnikiem mającym wpływ na niezadawalające efekty wdrażanych programów pomocowych był światowy kryzys gospodarczy w 2008 r. Kryzys dotknął również Europę, w tym kraje członkowskie UE, zwłaszcza te należące do strefy euro. Dramatyczne wydarzenia będące skutkiem światowego kryzysu finansowego uświadomiły władzom europejskim, że zmiany w dotychczasowej polityce gospodarczej są niezbędne. W odpowiedzi na zaistniałą sytuację, Komisja Europejska w komunikacie z dnia 3 marca 2010 r. ogłosiła opracowaną strategię „EUROPA 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”.

Wiedza i innowacje jako główne stymulatory rozwoju

Główne przesłanie strategii zawarte zostało już we wstępie opracowania: „aby zbudować zrównoważoną przyszłość, musimy już teraz wyjść poza horyzont celów krótkoterminowych. Europa musi wrócić na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostać. Taki jest cel Strategii Europa 2020”¹.

Strategia Europa 2020 skupia się na trzech, powiązanych ze sobą priorytetach:

1. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Komisja Europejska dla określenia miejsca, w jakim UE chce znaleźć się w 2020 r., zaproponowała wytyczne nadrzędnych, wymiernych celów. Były nimi:

- Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata powinien wynosić 75%;
- Na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii;
- Należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki)²;
- Liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie;
- Liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.³

Zgodnie z propozycją Komisji Europejskiej, każde państwo członkowskie powinno dopasować Strategię Europa 2020 do własnej sytuacji, poprzez przełożenie wymienionych wyżej priorytetów, na własne, krajowe cele i metody działania⁴. Na bazie tej strategii, biorąc pod uwagę zakładane cele opracowane zostały zasady nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020.⁵

Polska, jako państwo członkowskie, opracowała własny Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Został on przyjęty przez Radę Ministrów

¹ J.M. Barroso, *Słowo wstępne do Strategii EUROPA 2020*, KOM (2010) Bruksela 2010.

² Należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20%, zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%, ograniczyć o co najmniej 20% emisję dwutlenku węgla – w porównaniu z poziomem z 1990 r.

³ Za granicę ubóstwa przyjęto próg 60% krajowej mediany rozporządzalnego dochodu w każdym państwie członkowskim.

⁴ Strategia Europa 2020 – streszczenie, Bruksela, 3.3.2010 KOM (2010) 2020 wersja ostateczna oraz Instrumentem realizacji strategii „EUROPA 2020” są Krajowe Programy Reform (KPR).

⁵ W 2011 r. państwa członkowskie przekazały pierwsze Krajowe Programy Reform, które zawierały krajowe cele strategii „Europa 2020” oraz planowane reformy skierowane na inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu – wzrost gospodarczy.

26 kwietnia 2011 r. Program ten, zgodnie z wdrażanym od początku 2011 r. mechanizmem koordynacji polityki UE – Semestrem Europejskim⁶, jest co roku aktualizowany, a kolejne aktualizacje przekazywane są do Komisji Europejskiej. Jak w przypadku każdej strategii, konieczne stało się zidentyfikowanie, zarówno barier wzrostu, jak i określenie priorytetowych obszarów Krajowego Programu Reform⁷.

Zidentyfikowano następujące bariery wzrostu:

- Wysoki deficyt strukturalny finansów publicznych;
- Niedostateczny ogólny poziom wydatków inwestycyjnych;
- Nadmierne obciążenia regulacyjne i administracyjne;
- Niski poziom podaży pracy połączony z nieadekwatną jej strukturą;
- Niedostateczny poziom zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw⁸.

W Krajowym Programie Reform wytyczone zostały następujące obszary priorytetowe:

- Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego (odrabianie zaległości);
- Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego (budowa nowych przewag);
- Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu (budowa nowych przewag)⁹.

W tabeli 1. przedstawiono różnice w przyjętych do realizacji poziomach dotyczących celów realizacji strategii EUROPA 2020 – w Unii Europejskiej i w Polsce.

Powyższe priorytety stały się bazą dla wytycznych, opracowanych dla perspektywy finansowej na lata 2014–2020. Perspektywa ta, chociaż w dużym stopniu jest kontynuacją poprzedniej, jednak w inny sposób postawione zostały akcenty dotyczące obszarów objętych wsparciem. Wyraźnie daje się zauważyć silniejsze ukierunkowanie wsparcia na regiony. Znalazło to odbicie w niemal dwukrotnej wartości środków skierowanych do realizacji w tym obszarze. Nie oznacza to jednak lepszych warunków wsparcia dla przedsiębiorstw. Obniżono bowiem procentowe poziomy wsparcia dla nowych inwestycji tego sektora gospodarki, jednocześnie silnie ukierunkowując je z jednej strony na innowacyjność, z drugiej na zgodność z koncepcją inteligentnych specjalizacji¹⁰. Wysokość wsparcia zależy również od wielkości przedsiębiorstwa. Wie-

⁶ Semestr Europejski to procedura koordynowania polityki gospodarczej i budżetowej UE, nazwa ta wynika z faktu, że najważniejsza część tej procedury przypada na pierwsze 6 miesięcy każdego roku. W efekcie tej procedury, państwa członkowskie dopasowują swoją politykę budżetową i gospodarczą do celów i zasad obowiązujących w UE.

⁷ Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020” – przyjęty przez RM 26 kwietnia 2011 r.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Inteligentne specjalizacje to obszary tematyczne, kluczowe dla możliwości rozwoju kraju lub danego regionu, ustalane na odpowiednim (regionalnym lub krajowym) szczeblu.

le programów adresowanych jest dla firm działających w sektorze MŚP. Jest to efektem uznania, że wsparcie prostych inwestycji w przedsiębiorstwach spełniało swoją rolę w początkowej fazie członkostwa w UE, kiedy to głównym celem było zmniejszenie dystansu w rozwoju nowych państw członkowskich w stosunku do średniej w Unii Europejskiej. W obecnej perspektywie postawiono na przekonanie przedsiębiorców, że kluczowe jest budowanie własnych przewag konkurencyjnych poprzez wykorzystanie nowych lub udoskonalonych procesów, produktów lub usług.

Tabela 1. Cele strategii EUROPA 2020 przyjęte dla UE i w polskim Krajowym Programie Reform na rzecz realizacji strategii

Cel	Cel					
	Poziom w UE I w K.P.R. Polski	Zatrudnienie osób w wieku 20-64 lat	PKB na inwestycje w B+R	Cele w zakresie klimatu i energii	Liczba osób wcześnie kończących naukę	Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Cele strategii EUROPA 2020		75%	3%	20/20/20	Mniej niż 10% osób wcześniej kończących naukę; co najmniej 40% osób z młodego pokolenia posiadających wyszkolenie wyższe lub równoważne	Zmniejszenie o 20 mln liczby osób
Cele krajowe przyjęte przez Polskę		71%	1,7%	Zmniejszenie energii pierwotnej do poziomu ok. 96Mtoe, Zwiększenie wykorzystania OZE, Redukcja emisji CO ₂	Zmniejszenie odsetka do 4,5% osób wcześniej kończących naukę; zwiększenie do 45% odsetka osób z młodego pokolenia posiadających wyszkolenie wyższe.	Obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprivacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy

Zródło: opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji strategii EUROPA 2020 przyjętego przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 r.

Wyrazem realizacji strategii inteligentnego rozwoju na poziomie krajowym było przyjęcie przez Radę Ministrów w dniu 8 kwietnia 2014 r. Programu Rozwoju Przedsiębiorstw, którego integralną częścią jest Krajowa Inteligentna Specjalizacja (KIS) – dokument omawiający proces wyłaniania, monitorowania i aktualizacji inteligent-

nych specjalizacji dla Polski¹¹. Na bazie tego dokumentu wyłoniono inteligentne specjalizacje, pogrupowane w następujących działach:

- Zdrowe społeczeństwo;
- Biogospodarka rolno-spożywcza, leśno-drzewna i środowiskowa;
- Zrównoważona energetyka;
- Surowce naturalne i gospodarka odpadami;
- Innowacyjne technologie i procesy przemysłowe.

Dokument ten określa jeden z dwóch głównych priorytetów unijnej perspektywy finansowej na lata 2014–2020 – koncentrację tematyczną. Drugim są oczywiście innowacje. Pomoc finansowa ukierunkowana jest w tej perspektywie na projekty, które wpisują się w którąś z KIS¹² i jednocześnie posiadają wysoki potencjał innowacyjny. Takie zdefiniowanie kierunku pomocy pozwala na spełnienie kluczowych kryteriów wynikających z koncepcji Komisji Europejskiej mówiącej o wdrażaniu polityki innowacyjnej państw UE:

- Pozwalają skoncentrować wsparcie na projektach zgodnych z polityką inwestycyjną skupioną na kluczowych priorytetach i wyzwaniach;
- Wykorzystują mocne strony i przewagi danego regionu, a także jego potencjał;
- Sprzyjają innowacjom technologicznym, pobudzają inwestycje sektora prywatnego;
- Zachęcają do innowacyjności i eksperymentowania¹³.

Sektor MŚP jako beneficjent programów pomocowych UE.

Małe i średnie firmy pełnią w gospodarce wiele ważnych funkcji¹⁴. Stymulują one rozwój gospodarki i podnoszą znaczenie prywatnej własności środków produkcji. Przedsiębiorstwa te wypełniają luki rynkowe – nieatrakcyjne dla dużych przedsiębiorstw, charakteryzują się też dużą elastycznością w działaniu, a w związku z tym łatwiej dostosowują się do zmieniającego się otoczenia. Nie bez znaczenia jest również to, że przedsiębiorstwa z sektora MŚP stanowią dominującą część całej zbiorowości przedsiębiorstw działających w różnych branżach. Według danych GUS stanowią ponad 99% wszystkich działających w Polsce przedsiębiorstw niefinansowych¹⁵. Bardzo

¹¹ Krajowe inteligentne specjalizacje to branże, które poprzez rozwój zapewnią tworzenie innowacyjnych rozwiązań w gospodarce, co przyczyni się do podniesienia jej konkurencyjności w obszarze międzynarodowym.

¹² Krajowe Inteligentne Specjalizacje.

¹³ Ibidem.

¹⁴ T. Piecuch., *Funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce*, s. 8, [w:] M. Matejuna (red.), *Wyzwania i perspektywy zarządzania w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Warszawa 2010.

¹⁵ K. Walkowska (red.), *Małe i średnie przedsiębiorstwa niefinansowe w Polsce w latach 2009–2013*, Warszawa 2015, s. 21.

ważna jest też efektywność angażowanych w rozwój funduszy unijnych. Na podstawie dokonywanej systematycznie oceny działań pomocowych – przez organizacje wdrażające konkretne programy UE w poprzednich perspektywach finansowych można stwierdzić, że stosunkowo niewielka (nominalnie) kwota wsparcia przekłada się na realne wzrosty przychodów oraz zatrudnienia w przedsiębiorstwach sektora MŚP.

W literaturze, bardzo często podkreślany jest również fakt, że małe i średnie przedsiębiorstwa mogą uzyskać realną przewagę nad przedsiębiorstwami dużymi ponieważ:¹⁶

- Szybciej reagują na zmieniające się otoczenie.
- Są bardziej otwarte na wykorzystywanie innowacji weryfikowanych przez potrzeby rynkowe.
- Wykorzystują różnego rodzaju szanse i okazje rynkowe.
- Posiadają możliwość szybkiego przepływu informacji wewnątrz przedsiębiorstwa.
- Działalność ich oparta jest na zaspokajaniu konkretnych potrzeb zgłaszanych przez rynek, w tym rynek lokalny.
- Mają większą możliwość ścisłej kontroli kosztów oraz ich redukcji, a przez to mogą być bardziej konkurencyjne.

Jednakże należy tu zauważyć, że podmioty te prowadzą działalność na znacznie mniejszą skalę a co za tym idzie, nie dysponują takimi zasobami finansowymi jak duże jednostki¹⁷. Skutkiem tego jest to, że w większym stopniu narażone są na bariery rynkowe i sytuacje kryzysowe, zwłaszcza jeżeli działają w obszarach o największej konkurencji. Wymienione wyżej cechy sektora MŚP zostały dostrzeżone jako potencjał, którego racjonalne wykorzystanie wraz z perspektywą dodatkowego finansowania będzie stymulatorem rozwoju innowacji. Z drugiej zaś strony założeniem jest, aby Krajowy Program Reform dla strategii rozwoju wdrażał takie działania, aby stosowana polityka stanowiła proces polegający na wspieraniu przedsiębiorców i motywowaniu ich do wprowadzania innowacji. Kolejnym celem jest także, aby stworzony został klimat umożliwiający wykorzystanie osiągnięć naukowych oraz działalności B+R we wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań w bieżącej działalności przedsiębiorstw. Równie ważne jest również wsparcie finansowe, jak i odpowiednie przepisy prawne ukierunkowane na określone grupy docelowe. Pierwszym krokiem wdrożenia poszczególnych programów było zidentyfikowanie barier blokujących proces wdrażania innowacji przez przedsiębiorstwa. Jako największe bariery przedsiębiorcy wymieniali: czynniki kosztowe, brak dostępu do wiedzy, czynniki rynkowe oraz czynniki instytucjonalne – np. bariery biurokratyczne.

Problem ten poruszany był w literaturze od wielu lat. Przykładem może być lista barier przedstawiona przez Ewę Okoń-Horodyńską¹⁸. Wymieniono tam takie barie-

¹⁶ A. Skowronek-Mielczarek, *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, Warszawa 2007, s. 7.

¹⁷ K. Walkowska (red.), op. cit., s. 9.

¹⁸ E. Okoń-Horodyńska (red.), *Rola polskiej nauki we wroście innowacyjności gospodarki*, Warszawa 2004.

ry jak: brak woli politycznej oraz długookresowej strategii rozwoju gospodarki czy brak zrozumienia dla priorytetowego znaczenia innowacyjności, następnie niskie nakłady na działalność B+R, brak systemu finansowania innowacji oraz wiele innych. Między innymi, brano to pod uwagę podczas prac związanych z opracowaniem, zarówno strategii rozwoju, jak i programów pomocowych aktualnej perspektywy finansowej UE¹⁹.

Ze względu na obszerność tematu, szczegółowe omówienie poszczególnych programów pomocowych realizowanych w obecnej perspektywie finansowej UE nie jest możliwe w ramach tego artykułu. Jednakże należy wspomnieć o ogólnej strukturze tej pomocy. W obecnej perspektywie finansowej 2014–2020, w ramach funduszy strukturalnych pula środków przyznanych Polsce to 82,5 mld EUR. Środki te zostaną rozdysponowane pomiędzy beneficjentów w ramach pięciu programów operacyjnych – na szczeblu krajowym, jednego programu ponadregionalnego (PO Polska Wschodnia) oraz szesnastu regionalnych programów operacyjnych. Z tego pomoc dla przedsiębiorców będzie pochodziła głównie z następujących źródeł: Programu Inteligentny Rozwój, Programu Polska Wschodnia oraz programów regionalnych.

W przypadku Regionalnych Programów Operacyjnych zasadą jest, że każde województwo opracowało własny program operacyjny. Priorytety w Regionalnych Programach Operacyjnych są zbliżone do priorytetów programów krajowych, ale uwzględniają specyfikę każdego z regionów.

Jeżeli chodzi o możliwości uzyskania wsparcia przez przedsiębiorstwa, to będą mogły one ubiegać się o wsparcie w następujących, przykładowych obszarach:

- Konkurencyjność przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP;
- Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie;
- Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom;
- Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego oraz kulturowego.

Realizacja tych priorytetów uzależniona jest od tego, czy pomoc udzielana będzie na realizację celów tematycznych, skierowanych bezpośrednio do przedsiębiorców. Chodzi tu głównie o inwestycje w badania i innowacje oraz podnoszenie konkurencyjności. W obecnej perspektywie pomoc przeznaczona dla przedsiębiorców nie ogranicza się do pomocy finansowej w formie dotacji. Większy, w porównaniu z poprzednimi okresami, nacisk położono na pomoc zwrotną w formie pożyczek, a także poręczeń dla firm, które bez tego nie mogłyby uzyskać kredytu bankowego. Taka forma pomocy pozwoli objąć większą grupę przedsiębiorców wsparciem. Stopień wykorzystania szansy, jaką stanowi pomoc Unii Europejskiej, zależy obecnie od samych przedsiębiorców, ich inwencji i pomysłowości, ale także od odwagi przy wdrażaniu własnych, ciekawych pomysłów. Istotne jest jednak to, żeby zostały stworzone ku temu odpowiednie warunki.

¹⁹ Ibidem.

Podsumowanie

Przedsiębiorstwa z sektora MŚP w Polsce, jak i na świecie, odgrywają ważną rolę w budowaniu wzrostu gospodarczego państwa. Jednakże w większości, z powodu uwarunkowań gospodarczych i społecznych mają mniejsze szanse na rozwój własnej innowacyjności oraz przewag konkurencyjnych z tym związanych. Jednocześnie, jako grupa dominująca w całej zbiorowości przedsiębiorstw, stanowią one olbrzymi potencjał dla zrównoważonego rozwoju całej gospodarki krajowej. Rozwój tego sektora jest kluczowy dla poprawy wskaźników makroekonomicznych – poziomu PKB czy bezrobocia. Innowacyjność jako najważniejszy czynnik konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku został umieszczony w katalogu najważniejszych celów do osiągnięcia określonych przez Komisję Europejską w koncepcji inteligentnych specjalizacji.

BIBLIOGRAFIA

Najważniejsze dokumenty:

- Barroso J.M., Słowo wstępne do Strategii *EUROPA 2020*, KOM (2010) Bruksela 2010.
- Strategia Europa 2020 – streszczenie, Bruksela, 3.3.2010 KOM (2010) 2020 wersja ostateczna.

Najważniejsze artykuły:

- Gwizda M., Kosewska-Kwaśny M., Żółciński S., *Fundusze UE 2014–2020 – nowa perspektywa – nowe możliwości*, Warszawa 2014.
- Okoń-Horodyńska E. (red.), *Rola polskiej nauki we wzroście innowacyjności gospodarki*, Warszawa 2004.
- Piecuch T., *Funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce*, [w:] M. Matejuna (red.), *Wyzwania i perspektywy zarządzania w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Warszawa 2010.
- Skowronek-Mielczarek A., *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, Warszawa 2007.
- Walkowska K. (red.), *Małe i średnie przedsiębiorstwa niefinansowe w Polsce w latach 2009–2013*, Warszawa 2015.

AGNIESZKA JERAN

WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH
UNIwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Polskie B+R w sektorze przedsiębiorstw – potencjał dla wzrostu czy wzrost potencjału? Analiza kierunku zmian w latach 2006–2014

Streszczenie: Badania i rozwój stanowią najistotniejsze źródło wzrostu gospodarczego. Wytoczne UE to przeznaczanie 3% PKB na B+R. Wykonane na podstawie danych dane GUS obliczenia wskazują na wyższą intensywność wykorzystania nakładów na B+R w przeliczeniu na EPC w przedsiębiorstwach niż w pozostałych sektorach, wyższy jest także poziom zaangażowania pracowników. Dynamika zmian wskazuje na rosnący potencjał polskiego B+R, szczególnie w sektorze przedsiębiorstw, chociaż poziom nakładów i liczba pracowników B+R pozostają niższe niż unijna średnia – w 2014 r. poziom nakładów na B+R wynosił w Polsce 0,94% PKB, zaś zaangażowanych w tę działalność było 7 pracowników na 1000.

Wstęp

Celem przedstawionej analizy jest wskazanie na kierunki zmian polskiego B+R w zakresie zmian zasobów ludzkich i nakładów przeznaczonych na działalność badawczo-rozwojową, szczególnie w sektorze przedsiębiorstw w Polsce. Punktem wyjścia jest szereg strategii i instrumentów, których wyraźnym i jednoznacznym ukierunkowaniem jest wspieranie badań, innowacji czy transferu wiedzy. Celem tekstu jest też przytoczenie wskaźników, których wykorzystanie wzbogaca syntetyczny obraz kondycji działalności B+R w Polsce.

Nie ulega wątpliwości, że wiedza jest jednym z kluczowych czynników rozwoju – nie tylko gospodarczego, ale i społecznego. Jako jedyny zasób jest w istocie niewyczerpalna, pomnaża się w miarę upowszechniania i sama dla siebie stanowi czynnik wzrostu. Dla upowszechnienia wymaga jednak dobrych systemów edukacyjnych, zaś dla oddziaływania na gospodarkę – dobrych ścieżek transferu. Ten ostatni, choć obecnie włączony w strategie i celowe działania, może także – jak pokazuje historia,

działać niezależnie. Jednak jak się z niepokojem zauważa, współczesny kapitalizm utracił ducha odkryć, ryzyka, przekraczania granic – miejsce wielkich projektów zajęło zarządzanie ryzykiem¹. Ducha eksploracji i ryzyka próbują podtrzymać strategie, planowane wydatki i zorganizowane działania w rodzaju właśnie centrów technologii, wspierania przedsiębiorczości akademickiej czy konkursów na innowacje².

Wśród dokumentów o charakterze strategicznym wymienić należy:

- z dokumentów unijnych: strategię lizbońską (przyjętą w roku 2000), odnowioną strategię lizbońską (2005) i – jako ich obecnie obowiązującą kontynuację – Strategię „Europa 2020”;
- z dokumentów krajowych: Narodowy Plan Rozwoju (na lata 2004–2006), Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (2007–2013) i komplementarny do nich Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, a obecnie – Strategię Rozwoju Kraju 2020 wraz ze Strategią Innowacyjności i Efektywności Gospodarczej „Dynamiczna Polska 2020”, Programem Rozwoju Przedsiębiorstw i Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój.

Ponieważ jednym z celów Strategii Europa 2020 jest rozwój oparty na wiedzy i innowacjach, także i w polskich dokumentach wśród obszarów strategicznych wymieniana jest konkurencyjna gospodarka, której wzrost w zakresie wydajności i innowacyjności ma zapewniać interwencja dedykowana wzrostowi „popytu na wyniki badań naukowych, podwyższeniu stopnia komercjalizacji badań i zapewnieniu kadr dla B+R oraz zwiększeniu wykorzystania rozwiązań innowacyjnych”³. Bezpośrednie wskazówki stymulowania i (współ)finansowania z budżetów poszczególnych krajów działalności B+R wpływają wprost z cech wszelkiej działalności innowacyjnej – jest ona kosztowna i obciążona dużym ryzykiem niepowodzenia, jakie związane jest w tworzeniu nowej wiedzy i nowych rozwiązań. Stąd sugestie odpowiedniego poziomu wydatków – miałyby to być 3% PKB.

Potencjał dla wzrostu w zakresie B+R tworzą, sprzężone ze sobą na wielu różnych płaszczyznach – zasoby ludzkie i materialne. Dla docelowych efektów działalności B+R takich jak innowacje, wzrost produkcji czy zdobywanie nowych rynków niezbędni są pracownicy, których obowiązki obejmują działalność B+R, jednocześnie – badania to nie samo myślenie (choć przecież istotne) – ważne są zatem nakłady na laboratoria, prowadzenie badań czy wymianę wiedzy.

¹ E. Bendyk, *Innowacje w kryzysie. Paradoksy rozwoju*, [w:] P. Zadura-Lichota (red.), *Świt innowacyjnego społeczeństwa. Trendy na najbliższe lata*, Warszawa 2013, s. 95.

² Przegląd raportów dotyczących wspierania innowacji i B+R prezentuje: G. Rzeźnik, *Aneks: Polityka innowacyjna Polski i Unii Europejskiej. Przegląd kluczowych raportów z lat 2006–2012*, [w:] P. Zadura-Lichota (red.), *Świt innowacyjnego społeczeństwa. Trendy na najbliższe lata*, Warszawa 2013, ss. 163-172.

³ J. Siekierski, R. Śliwa, *Otoczenie instytucjonalne a procesy innowacyjne w polskiej gospodarce w latach 2004–2020 (w świetle dokumentów strategicznych i operacyjnych)*, *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie*, 2015, t. 26, nr 1, s. 145.

Ważny aspekt efektywności działalności naukowej w kontekście jej znaczenia dla gospodarki, zarówno w zakresie przygotowania kadr dla przedsiębiorstw jak i samego transferu i wdrażania stanowi zakres współpracy, ale przede wszystkim finansowania działalności B+R przez podmioty reprezentujące poszczególne sektory. Jak wskazują Marlena Piekut i Jolanta Pacian, w dokumentach strategicznych „zakłada się, że 2/3 nakładów na działalność B+R powinno pochodzić z sektora przedsiębiorstw”⁴. Taka struktura w 2011 r. charakteryzowała tylko finansowanie B+R w Luksemburgu, Niemczech i Finlandii⁵. Najdalsza od tego wzoru struktura charakteryzowała wówczas Litwę, Łotwę, Grecję, Cypr i Polskę⁶. Jednak od 2010 r., kiedy to miało miejsce krótkotrwałe obniżenie znaczenia nakładów z sektora przedsiębiorstw, w Polsce zaobserwować można stopniowy wzrost udziału finansowania działalności B+R z tego sektora, przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału nakładów z sektora rządowego i utrzymywaniu się znaczenia pozostałych sektorów finansujących.

Tabela 1. Struktura nakładów wewnętrznych na działalność B+R według źródeł finansowania

Rok	Sektor finansujący				
	rządowy	przedsiębiorstw	szkolnictwa wyższego	prywatnych instytucji niekomercyjnych	zagranica
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
2009	60,4	27,1	6,7	0,3	5,5
2010	61,0	24,4	2,5	0,3	11,8
2011	55,9	28,1	2,4	0,2	13,4
2012	51,4	32,3	2,6	0,4	13,3
2013	47,3	37,3	2,1	0,2	13,1
2014	45,2	39,0	2,2	0,2	13,4

Źródło: GUS, Nauka i technika w 2014 r., Warszawa 2015 (tablice danych).

Przywoływane dokumenty strategiczne i odwołujące się do nich diagnozy lub postulaty, bazują na dwóch podstawowych kryteriach: na wysokości nakładów na działalność badawczo-rozwojową (łącznie wszystkich sektorów) w obrębie gospodarki krajowej mierzonej udziałem w PKB oraz na udziale nakładów na B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze.

⁴ M. Piekut, J. Pacian, *Przestrzenne zróżnicowanie nakładów na działalność badawczo-rozwojową na przełomie wieków*, „Economics and Management”, 2013, nr 4, s. 212.

⁵ E. Piotrowska, E. Roszkowska, *Wielowymiarowa analiza poziomu działalności B+R w Polsce w latach 2005-2011*, „OPTIMUM. Studia Ekonomiczne”, nr 1 (67) 2014, s. 156.

⁶ M. Piekut, *Wydatki publiczne na badania i rozwój w czasach kryzysu*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”, 2013, nr 31, s. 183.

Strategia „Europa 2020” zakłada wydatki na B+R na poziomie 3% PKB, zaś w zakresie struktury finansowania wskazuje się na udział środków budżetowych ograniczony do 1/3. Przewaga nakładów ze środków przedsiębiorstw wskazywana jako istotna dla „zdolności gospodarki do przekształcania wyników prac B+R w nowe technologie oraz produkty o wysokim poziomie innowacyjności”⁷. Innymi słowy – zakłada się, że jeśli badania i wszelkie prace związane z wykorzystaniem ich wyników, finansowane (a także przynajmniej współprowadzone) są przez przedsiębiorstwa, to ich zakres, uwarunkowania zastosowania, dopasowanie do strategii rynkowych będą większe, a przez to będą miały większy i bardziej ukierunkowany wpływ na gospodarkę i jej innowacyjność. Częściowo prowadzi do postulatów zmniejszania nakładów (wszelkich, także ze źródeł budżetowych) na badania podstawowe na rzecz stosowanych⁸. O ile postulaty zwiększania współpracy i transferu należy uznać za w pełni zrozumiałe, to trudno zgodzić się z postulatem okrawania badań podstawowych – skąd bowiem miałyby brać się odkrycia, nowa wiedza do późniejszego zastosowania w innowacjach, jeśli zabraknie ustaleń z poziomu badań podstawowych? Badania podstawowe są niezbędne dla późniejszych wdrożeń, perspektywa ich „praktyczności” jest jednak zdecydowanie dłuższa – to jednak ich immanentna cecha, nie zaś wada. Jednocześnie – jak wskazują Maciej Bukowski, Aleksander Szpor i Aleksander Śniegocki – celem polityk wspierania innowacyjności nie może być samo dążenie do zwiększania nakładów przedsiębiorstw na B+R – efekty oddziaływania wsparcia z obu źródeł cechuje bowiem komplementarność „wzrost wydatków publicznych na innowacje pociąga za sobą adekwatny wzrost wydatków prywatnych, przy czym zmiany te nie zachodzą liniowo. Przemawia to silnie za istotnym zaangażowaniem środków publicznych w finansowanie innowacji na wszystkich etapach ich powstawania – od badań podstawowych po etap dyfuzji”⁹. Długoterminowy wzrost potencjału innowacyjnego gospodarki wymaga równie długotrwałych, stabilnych i konsekwentnie podnoszonych wydatków na działania B+R – od poziomu badań podstawowych po wdrożenia. Wspomniani autorzy wskazują na konieczność „wiarygodnej obietnicy” sukcesywnego zwiększania nakładów „poprzez wpływ na oczekiwania jednostek i instytucji będzie to miało pozytywne oddziaływanie na inwestycje w infrastrukturę badawczą, szkolenie kadr i angażowanie się w długoterminowe projekty badawcze”¹⁰. Zatem istotne są nie tylko wysokość i źródło finansowania, ale stabilny wzrost, zabezpieczenie nakładów oraz ich podział pomiędzy sektory wykonawcze.

B+R w Polsce

Mimo iż jako cel 3% udział nakładów na B+R w relacji do PKB pojawia się już w strategii lizbońskiej, nadal tylko nieliczne państwa UE osiągnęły ten poziom fi-

⁷ E. Piotrowska, E. Roszkowska, op. cit., s. 156.

⁸ Ibidem, s. 182.

⁹ M. Bukowski, A. Szpor, A. Śniegocki, *Potencjał i bariery polskiej innowacyjności*, Warszawa 2012, s. 8.

¹⁰ Ibidem, s. 9.

nansowania, jednocześnie nieliczne charakteryzuje też struktura źródeł tych środków oddająca postulowaną proporcję. Liderami są państwa skandynawskie (Finlandia, Szwecja, Dania), w których poziom wydatków na B+R przekracza 3%¹¹. W Polsce nakłady te rosną, jednak nadal pozostają niskie – zarówno jeśli odnosić je do postulatu owych 3% PKB, jak i na tle innych krajów UE. Pomiędzy rokiem 2006 a 2014 nakłady na B+R wzrosły w Polsce niemal trzykrotnie, chociaż w relacji do PKB jest to mniej niż podwojenie udziału. Jednak w sektorze przedsiębiorstw zwiększenie nakładów było większe niż ogólnych nakładów i w 2014 r. stanowiło czterokrotność wartości z roku 2006.

Tabela 2. Nakłady na działalność B+R w Polsce w latach 2006–2014 w cenach bieżących i w relacji do PKB

Rok	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R		
	ogółem	w sektorze przedsiębiorstw	w relacji do PKB
	[tys. zł]	[tys. zł]	[%]
2006	5 892 800,0	1 858 300	0,55
2007	6 673 000,0	2 025 700	0,56
2008	7 706 200,0	2 479 600	0,6
2009	9 070 000,0	2 584 700	0,67
2010	10 416 200,0	2 773 500	0,72
2011	11 686 700,0	3 521 600	0,75
2012	14 352 900,0	5 341 100	0,89
2013	14 423 800,0	6 291 200	0,87
2014	16 168 200,0	7 532 100	0,94

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych).

Ograniczając się do samego sektora przedsiębiorstw, należy wskazać, że dominującym źródłem ich nakładów na B+R pozostają własne środki – finansowanie B+R w tym sektorze tylko w kilkunastu procentach pochodziło z budżetu państwa (wartość maksymalna to udział 13,3% w roku 2010, zaś minimalna to 9,6% w roku 2013), choć uwzględniając wartość nakładów z tego źródła należy wskazać na trzykrotny ich wzrost. Rosło jednak znaczenie środków spoza Polski – wartość tych nakładów była w 2014 r. dziewięciokrotnie wyższa niż w roku 2008, zaś udział wzrósł z 2,8% do 9%.

¹¹ T. Rachwał, *Rola przedsiębiorstw przemysłowych w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 2013, nr 21, s. 195.

Tabela 3. Nakłady na B+R w sektorze przedsiębiorstw wg źródeł finansowania

Rok	Źródła finansowania nakładów na B+R w sektorze przedsiębiorstw						
	z budżetu państwa	jednostek naukowych PAN i instytutów badawczych	szkół wyższych	przedsiębiorstw	prywatnych instytucji niekomercyjnych	środki pochodzące z zagranicy	własne
	[tys. zł]	[tys. zł]	[tys. zł]	[tys. zł]	[tys. zł]	[tys. zł]	[tys. zł]
2008	299 787,7	4 817,2	1 663,7	178 012,7	504,2	70 961,1	1 923 832,6
2009	298 089,9	3 918,6	1 458,7	130 229,1	147,3	115 331,1	2 035 556,8
2010	369 063,2	10 183,9	1 503,9	151 796,1	522,5	190 979,6	2 049 496,7
2011	428 601,9	9 864,8	6 774,5	101 784,9	139,0	186 821,1	2 787 616,2
2012	572 745,3	16 811,4	6 022,1	172 820,1	900,0	407 776,3	4 163 994,6
2013	603 689,4	15 385,8	2 501,5	154 123,1	1 177,9	578 748,9	4 935 614,6
2014	852 172,8	9 526,9	5 896,5	164 027,0	1 804,4	680 947,1	5 817 704,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS / Bank Danych Lokalnych.

Przenosząc uwagę na drugie istotne źródło potencjału innowacyjności, czyli pracowników B+R należy przede wszystkim wskazać na dwie definicje i związane z nimi uzupełniające się wyniki. Zgodnie z wykorzystywanymi definicjami, pracownicy B+R to „pracownicy przeznaczający na tę działalność co najmniej 10% swojego ogólnego czasu pracy”¹². Jednocześnie stosowane jest przeliczenie na ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) – są to „jednostki przeliczeniowe służące do ustalania faktycznego zatrudnienia w działalności badawczo-rozwojowej; jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność B+R”¹³.

Wzajemną relację obu miar można potraktować jako wskaźnik stopnia zaangażowania pracowników, którzy przeznaczają swój czas pracy na działalność B+R w te działania. Jeśli 100 zatrudnionych w B+R przekłada się na 50 EPC, to znaczy, że przeciętnie przeznaczają oni na działania badawcze około połowy swojego czasu pracy – jak ujawniają obliczenia, taka właśnie sytuacja zachodzi w przypadku pracowników sektora, który jednocześnie obejmuje największą liczbę pracowników zaangażowanych w B+R (zarówno jeśli liczyć ją w liczbie pracowników, jak i w EPC), tj. w sektorze szkolnictwa wyższego (tab. 4).

¹² GUS, *Nauka i technika w 2014*, Warszawa 2015, s. 19.

¹³ Ibidem, s. 20.

W Polsce w analizowanym okresie liczba pracowników B+R zasadniczo rosła, z niewielkimi spadkami w roku 2008 i 2009, jednak pomiędzy rokiem 2006 a 2014 ogólnie przybyło ponad 30 tys. pracowników zaangażowanych w działalność badawczo-rozwojową. Analogicznie kształtowało się zatrudnienie w przeliczeniu na EPC, osiągając w 2014 r. 104 tys. osobołat. Dostrzec też można rosnące zaangażowanie w prace B+R – o ile w 2006 r. wskaźnik zaangażowania wynosił 60%, o tyle w 2014 r. był już o 8 pp. wyższy. Uwzględnienie charakterystyk poszczególnych sektorów ujawnia tu duże zróżnicowanie – liczba pracowników, EPC, a przede wszystkim wskaźnik zaangażowania wzrosły najsilniej w sektorze przedsiębiorstw: liczba pracowników w ciągu analizowanych 9 lat z 18 tys. do 43 tys., a więc dwuipółkrotnie, liczba EPC podobnie – z 14 tys. do 37 tys., zaś wskaźnik zaangażowania o 8,4 pp. We wszystkich sektorach i w odniesieniu do większości wskaźników lata 2008 i 2009 stanowią okres najniższych wartości, jednak rok 2010 i kolejne to odwrócenie trendu na wzrostowy. W przypadku przedsiębiorstw zaangażowanie pracowników w B+R w większym stopniu stanowi istotę ich prac niż chociażby w przypadku sektora szkolnictwa wyższego, co jest mało zaskakujące – pracownicy szkół wyższych to przede wszystkim pracownicy naukowo-dydaktyczni, a zatem ich aktywność zawodowa obejmuje naukę, ale i dydaktykę, oprócz nich zaś aktywność administracyjno-organizacyjną.

Tabela 4. Zatrudnieni w B+R w wybranych sektorach oraz wskaźnik zaangażowania pracowników w B+R w sektorach

Rok	Ogółem			W sektorze szkolnictwa wyższego			W sektorze przedsiębiorstw		
	osoba	EPC	wskaźnik zaangażowania	osoba	EPC	wskaźnik zaangażowania	osoba	EPC	wskaźnik zaangażowania
2006	121 283	73 554	60,7	80 162	41 535,1	51,8	18 194	14 165,9	77,9
2007	121 623	75 309	61,9	80 187	42 594,9	53,1	18 461	15 032,1	81,4
2008	119 682	74 596	62,3	79 523	43 484,9	54,7	18 889	13 488,6	71,4
2009	120 923	73 581	60,9	79 261	41 439,6	52,3	18 519	13 692,9	73,9
2010	129 792	81 843	63,1	80 918	43 110,5	53,3	22 710	18 424,3	81,1
2011	134 551	85 219	63,3	80 719	44 154,4	54,7	26 700	19 529,8	73,1
2012	139 653	90 716	64,9	80 130	42 917,3	53,6	32 381	25 750,1	79,5
2013	145 635	93 751	64,4	80 223	41 440,7	51,7	37 996	30 249,9	79,6
2014	153 475	104 359	68,0	82 463	44 303,7	53,7	43 185	37 253,1	86,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS / Bank Danych Lokalnych.

Podsumowanie

Najwyraźniej ogromną różnicę i znacznie wyższą intensywność działalności B+R w sektorze przedsiębiorstw niż w pozostałych, ujawnia zestawienie nakładów na B+R przeliczonych na jeden osoborok pracownika zaangażowanego w badania i rozwój. Odnosząc się do dynamiki z okresu 2006–2014, dane dla całego polskiego B+R wskazują na: wzrost EPC o 41,5%, wzrost nakładów o 174% oraz wzrost nakładów w przeliczeniu na 1 EPC o 93%. Natomiast w sektorze przedsiębiorstw w tym samym okresie był to: wzrost EPC o 165%, wzrost nakładów o 300% oraz wzrost nakładów w przeliczeniu na 1 EPC o 54%, przy czym już w punkcie wyjścia, tj. w roku 2006 stanowiły one 163% przeciętnej wielkości nakładów (przeliczonych na 1 EPC) w całym polskim B+R.

Tabela 5. Porównanie zatrudnienia i nakładów na B+R w Polsce ogółem i w sektorze przedsiębiorstw

Rok	Ogółem			Sektor przedsiębiorstw		
	pracownicy B+R	nakłady na B+R	nakłady na B+R na 1 EPC	pracownicy B+R	nakłady na B+R	nakłady na B+R na 1 EPC
	EPC	[tys. zł]	[tys. zł na 1 EPC]	EPC	[tys. zł]	[tys. zł na 1 EPC]
2006	73 554,3	5 892 800	80,11	14 165,9	1 858 300	131,18
2007	75 309,1	6 673 000	88,61	15 032,1	2 025 700	134,76
2008	74 595,8	7 706 200	103,31	13 488,6	2 479 600	183,83
2009	73 580,7	9 070 000	123,27	13 692,9	2 584 700	188,76
2010	81 842,5	10 416 200	127,27	18 424,3	2 773 500	150,53
2011	85 218,7	11 686 700	137,14	19 529,8	3 521 600	180,32
2012	90 715,5	14 352 900	158,22	25 750,1	5 341 100	207,42
2013	93 750,8	14 423 800	153,85	30 249,9	6 291 200	207,97
2014	104 359,2	16 168 200	154,93	37 253,1	7 532 100	202,19

Źródło: obliczenia własne.

Zaangażowanie przedsiębiorstw w B+R systematycznie rośnie, a wielkość ich nakładów na badania i rozwój pozostaje w całym analizowanym okresie wyższa w przeliczeniu na 1 EPC niż ogólnopolska średnia – jeśli przewaga ta zmniejszyła się o 33 pp., to ze względu na wzrost intensywności nakładów w pozostałych sektorach, nie zaś ze względu na zmniejszenie intensywności inwestowania w badania w przedsiębiorstwach.

Przytoczone wyniki nie mogą osłabić konstatacji o ogólnie niskim w Polsce zaangażowaniu w działalność B+R – do postulowanych 3% PKB wciąż daleko i do 2020 r. wartość ta nie zostanie osiągnięta. Jednak znaczenie sektora przedsiębiorstw niewątpliwie rośnie, zbliżając się w udziale w nakładach do 50% nakładów ogółem, a są to w większości (w niemal 80%) środki własne przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa charakteryzuje odmienne zaangażowanie w B+R – pracownicy przeznaczają więcej swojego czasu pracy na działalność badawczą i rozwojową, a jednocześnie – przeciętne nakłady w przeliczeniu na 1 EPC są zdecydowanie wyższe – oznacza to wyższe wynagrodzenia i/lub większą pulę środków przeznaczonych na sprzęt, odczynniki, współpracę. Wydaje się, że w efekcie przedsiębiorstwa mogą pełniej czerpać z zasobów kompetencji swoich pracowników B+R, przekładać wiedzę na innowacje i rozwój gospodarczy.

Tabela 6. Charakterystyka sektora przedsiębiorstw w relacji do wartości ogólnopolskiej wszystkich sektorów w zakresie podstawowych wskaźników B+R

Rok	Zatrudnieni w B+R w sektorze przedsiębiorstw	Nakłady na B+R w sektorze przedsiębiorstw	Nakłady na 1 EPC w sektorze przedsiębiorstw
	[%]	[%]	[%]
2006	19,26	31,54	163,74
2007	19,96	30,36	152,08
2008	18,08	32,18	177,95
2009	18,61	28,50	153,13
2010	22,51	26,63	118,28
2011	22,92	30,13	131,49
2012	28,39	37,21	131,10
2013	32,27	43,62	135,18
2014	35,70	46,59	130,50

Źródło: obliczenia własne.

Wskaźnik stopnia zaangażowania sektora przedsiębiorstw w B+R mierzony udziałem w nakładach wydaje się niewystarczający dla opisanego stopnia zaangażowania sektora. Jak wiele mogą (w razie oceny takiej inwestycji jako korzystnej), przeznaczyć przedsiębiorstwa na działalność B+R wskazuje zestawienie przytoczone przez autorów raportu IBS o innowacyjności¹⁴. Gdyby w zestawienie obejmujące globalny ranking korporacji wg wydatków na B+R w 2010 r. wstawić Polskę, to zajmowałaby miejsce pomiędzy BASF a Procter&Gamble, czyli pomiędzy pozycjami 70 a 71. Korporacje z pierwszej piątki miały własne wydatki cztero-pięciokrotnie wyższe niż

¹⁴ M. Bukowski, A. Szpor, A. Śniegocki, op. cit., s. 19.

całe nakłady w Polsce (każda!). Jeśli zaś – choć w skromnym w Polsce zakresie – to robią, to wykorzystując przede wszystkim własne środki. Jak w swojej analizie instrumentów finansowania innowacji wskazał Andrzej H. Jasiński¹⁵, pozostają one bardzo słabo wykorzystane, niewielka jest także wiedza na ich temat.

Odwołując się do tytułowego dylematu i diagnoz stanu polskiego B+R, należy zatem skonstatować, że chociaż kierunek zmian jest niewątpliwie zbieżny z pożądanym w świetle postulatów rozwijania gospodarki i promowania wzrostu poprzez innowacje, to jednak swoisty „punkt krytyczny” związany z przekształceniem się wzrostu potencjału w faktyczny wzrost nie został jeszcze osiągnięty. Polskie B+R, chociaż wyraźnie się rozwija, pozostaje słabe. To nie tylko kwestia nakładów, ale też zasobów ludzkich – wiedzy, doświadczeń, kreatywności ucieleśnionych w pracownikach i ukierunkowanych na badania – podstawowe, stosowane i przemysłowe. Wprawdzie – jak pokazały przeprowadzone analizy – zaangażowanie pracowników B+R w faktyczne działania badawczo-rozwojowe rośnie, ale pracowników tych jest tak niewiele... Uwzględniając EPC w Polsce personel B+R, to mniej niż 7 pracowników na 1000 (przy średnim poziomie w UE wynoszącym niemal 13, zaś w krajach takich, jak Dania, Finlandia czy Luksemburg jest to ponad 20 EPC na 1000¹⁶). Czy ich intelektualny i kreatywny wysiłek, zaprzężony do tworzenia innowacyjnej gospodarki, może wystarczyć dla rozwoju opartego na innowacjach?

BIBLIOGRAFIA

Druki zwarte:

- Bukowski M., Szpor A., Śniegocki A., *Potencjał i bariery polskiej innowacyjności*, Warszawa 2012.
- GUS, *Nauka i technika w 2014 r.*, Warszawa 2015.

Najważniejsze artykuły

- Bendyk E., *Innowacje w kryzysie. Paradoksy rozwoju*, [w:] P. Zadura-Lichota (red.), *Świt innowacyjnego społeczeństwa. Trendy na najbliższe lata*, Warszawa 2013.
- Jasiński A.H., *Instrumenty polityki innowacyjnej: Czy grają w Polsce?*, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, 2013, nr 1 (195).
- Piekut M., Pacian J., *Przestrzenne zróżnicowanie nakładów na działalność badawczo-rozwojową na przełomie wieków*, „Economics and Management”, 2013, nr 4, DOI: 10.12846/j.em.2013.04.14.
- Piekut M., *Wydatki publiczne na badania i rozwój w czasach kryzysu*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”, 2013, nr 31.
- Piotrowska E., Roszkowska E., *Wielowymiarowa analiza poziomu działalności B+R w Polsce w latach 2005–2011*, „OPTIMUM. Studia Ekonomiczne” 2014, nr 1 (67).

¹⁵ A.H. Jasiński, *Instrumenty polityki innowacyjnej: Czy grają w Polsce?*, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, 2013, nr 1 (195).

¹⁶ GUS, op. cit., s. 79.

- Rachwał T., *Rola przedsiębiorstw przemysłowych w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 2013, nr 21.
- Rzeźnik G., Aneks: *Polityka innowacyjna Polski i Unii Europejskiej. Przegląd kluczowych raportów z lat 2006–2012*, [w:] P. Zadura-Lichota (red.), *Świt innowacyjnego społeczeństwa. Trendy na najbliższe lata*, Warszawa 2013.
- Siekierski J., Śliwa R., *Otoczenie instytucjonalne a procesy innowacyjne w polskiej gospodarce w latach 2004–2020 (w świetle dokumentów strategicznych i operacyjnych)*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, 2015, t. 26, nr 1.

AMANDA WITULSKA

WYDZIAŁ POLITOLOGII I STUDIÓW MIĘDZYNARODOWYCH
UNIwersytet MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

Ekonomiczny aspekt współpracy Polski ze Wspólnotami Europejskimi w okresie przed- i poakcesyjnym

Streszczenie: Niniejszy artykuł prezentuje kolejne etapy ekonomicznej współpracy Polski ze Wspólnotami Europejskimi, a następnie z Unią Europejską (UE), zarówno przed, jak i po dołączeniu do organizacji. Autorka przedstawia najważniejsze dokumenty regulujące stosunki gospodarcze między stronami, a także porusza kwestie związane z ewentualnym uczestnictwem w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej. Zwraca przy tym uwagę na stan polskiej gospodarki w obliczu przyszłego włączenia państwa w struktury strefy euro.

Wstęp

Tak jak dla większości obserwowanych dzisiaj zjawisk rozwojowych w Polsce, tak i dla uczestnictwa w Unii Europejskiej (UE) fundamentalną podstawą umożliwiającą rozpoczęcie zmierzających w jego stronę działań było obranie w 1989 r. nowego kierunku politycznego i gospodarczego¹. Ustanowienie demokratycznego państwa prawnego, któremu towarzyszyła gospodarka rynkowa, otworzyło Polsce możliwość prowadzenia – i pogłębiania z roku na rok – współpracy z państwami Europy Zachodniej na wielu płaszczyznach. Najlepszym tego dowodem było podpisanie, jeszcze tego samego roku, Umowy o handlu i współpracy gospodarczej z EWG². Dokument ten nie zawierał jeszcze żadnych postulatów zapowiadających przyszłe członkostwo Polski we Wspólnocie, niemniej potwierdzał aktywne dążenie do zbliżenia gospodarczego między Rzeczpospolitą Polską (RP) a UE.

¹ Por.: B. Popowska, *Ustrój polityczno-gospodarczy Polski między centralizacją a decentralizacją*, [w:] P. Kalka (red.), *Dostosowania do wymogów Unii Europejskiej. Przykład Polski*, Poznań 2007, s. 13.

² Por.: J. Żabińska, *Kryteria warunkujące pełnoprawne członkostwo Polski w Unii Europejskiej i unii gospodarczej*, [w:] T. Sporek (red.), *Droga Polski do Unii Europejskiej. Negocjacje, dyplomacja i różnice kulturowe*, Katowice 2001, s. 61.

Najważniejsze dokumenty regulujące warunki współpracy między Polską a Wspólnotami Europejskimi i Unią Europejską

Podobny charakter miał podpisany 16 grudnia 1991 r. Układ Europejski, który, dzięki zawartej w nim gwarancji stowarzyszenia Polski ze Wspólnotami Europejskimi (WE), stał się podstawą dla tworzenia nowych treści w polskim prawodawstwie gospodarczym³. Umożliwiał on rozwój handlu, zwiększał stabilność zasad, na których opierała się współpraca między sygnatariuszami (przyjęcie wspólnotowych przepisów miało uatrakcyjnić polski rynek dla inwestorów zagranicznych⁴), a także zapewniał bezpieczeństwo państwu, które *de facto* dopiero zaczęło budować swoją gospodarkę samodzielnie, zapominając o wcześniejszej zależności od Związku Radzieckiego (ZSRR) i jego ingerencji, chociażby w ramach funkcjonowania Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG). Ostateczny rozpad ZSRR miał istotny wpływ na prowadzenie polityki zachodnioeuropejskiej wobec państw, które dotychczas należały do RWPG. Wyrazem tego było m.in. zawieszenie ograniczeń ilościowych, stosowanych do tej pory wobec importu ze wspomnianych państw⁵ oraz uruchomienie programu finansowego PHARE (*Poland and Hungary Assistance for Restructuring their Economies*), mającego na celu pomoc w restrukturyzacji gospodarek Polski i Węgier.

Całkowita akceptacja Układu Europejskiego miała miejsce 1 lutego 1994 r., gdy pod jego treścią podpisały się wszystkie państwa członkowskie Wspólnot, Parlament Europejski (PE) oraz – najbardziej zainteresowana ratyfikacją – Rzeczpospolita Polska⁶. Fakt, iż w zawarciu Układu zarówno Polska, jak i pozostałe państwa Europy Wschodniej, które równocześnie podpisywały analogiczne układy⁷, widziały szansę na przyszłe włączenie w struktury WE, był wyraźnie odczuwalny. W przygotowanym przez Polskę, Węgry oraz Czechosłowację memorandum wyszehradzkim z września 1992 r.⁸, silnie zaakcentowany został ostateczny cel, do jakiego owe państwa dążyły – było nim przystąpienie do WE lub przyszłej Unii Europejskiej⁹, a więc pełna integracja z państwami zachodnioeuropejskimi. Całkowita realizacja założonego planu miała zostać zwieńczona akcesją jeszcze w latach 90. XX w., przy czym autorzy memo-

³ Por.: B. Popowska, op. cit., s. 14.

⁴ Por.: E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec, *Układ Europejski i ocena jego funkcjonowania*, [w:] E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec (red.), *Unia Europejska. Przygotowania Polski do członkostwa*, Warszawa 2001, s. 617.

⁵ Por.: ibidem, s. 618.

⁶ Por.: B. Podsiadło, *Główne etapy w procesie stowarzyszenia i członkostwa Polski z Unią Europejską*, [w:] P. Dobrowolski, M. Stolarczyk (red.), *Proces integracji Polski z Unią Europejską*, Katowice 2001, s. 254.

⁷ Por.: E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec, op. cit., s. 619.

⁸ Por.: Memorandum rządów Czecho-Słowacji, Węgier i Polski o wzmocnieniu procesu integracji ze Wspólnotami Europejskimi oraz o przyszłym członkostwie, [Online], dostępne: [http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/HLP/mointintgr.nsf/0/9A9D09701AACE6F7C1256E7500561974/\\$file/MI0308PL.pdf?Open](http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/HLP/mointintgr.nsf/0/9A9D09701AACE6F7C1256E7500561974/$file/MI0308PL.pdf?Open), 20.11.2014.

⁹ Por.: E. Kawecka-Wyrzykowska, *Polska w drodze do Unii Europejskiej*, Warszawa 1999, s. 114.

randum wielokrotnie podkreślali, że aby do niej doszło, wzmocniona integracja musi stać się głównym celem także samych Wspólnot¹⁰.

Oficjalną reakcją w sprawie ewentualnego rozszerzenia wspólnotowego był szczyt szefów rządów i głów państw UE w Kopenhadze, w czerwcu 1993 r. Wśród ustaleń, jakie zostały zawarte w ramach odpowiedzi na propozycję ściślejszej współpracy między Europą Wschodnią i Europą Zachodnią, była konieczność sprostania określonym kryteriom politycznym i gospodarczym. Dotyczyły one m.in. stabilności instytucji demokratycznych państw aspirujących, respektowanie praw człowieka i praw mniejszości, utrzymywanie gospodarki rynkowej, odpornej na presję konkurencyjną oraz akceptacja założeń unifikacyjnych w ramach współpracy gospodarczej i walutowej¹¹. Jeszcze dokładniejsze warunki dostosowawcze zostały zawarte w tzw. białej księdze, przyjętej podczas szczytu Rady Europejskiej (RE) w Cannes w czerwcu 1995 r.¹² Wdrożenie zawartych w niej zaleceń zobowiązywało Polskę do całościowego przyjęcia dorobku prawnego Wspólnot, tj. *acquis communautaire*, co w praktyce oznaczało dostosowanie prawa krajowego do zasad zawartych w 20 tys. wspólnotowych aktów prawnych¹³. Dokument ustalał także kolejność, w jakiej zasady te powinny być przyjmowane.

Biała księga nie była do końca tym, czego oczekiwała strona polska. Przede wszystkim nie zawierała kalendarza działań UE, w którym wyznaczone zostałyby przybliżone terminy rozpoczęcia negocjacji z państwami ubiegającymi się o członkostwo. Dopiero podczas szczytu luksemburskiego w 1997 r. RE zakwalifikowała Polskę do rozpoczęcia rozmów negocjacyjnych, które zaplanowano na wiosnę 1998 r.¹⁴ W międzyczasie Komisja Europejska (KE) po konsultacjach z polskim rządem opracowała program Partnerstwo dla członkostwa, zawierający priorytetowe działania dostosowawcze, których końcową datę realizacji wyznaczono na rok 2002 – Polska oficjalnie zadeklarowała, że do tego czasu przyjmie zobowiązania warunkujące członkostwo w UE¹⁵. Zwieńczeniem długotrwałych negocjacji było stworzenie w 2003 r. traktatu akcesyjnego, zawierającego warunki, na jakich Polska oraz dziewięć pozostałych państw aspirujących, mogły stać się członkami UE, a także klauzulę ratyfikacyjną, określającą możliwe formy przyjęcia traktatu. Na podstawie uchwały Sejmu RP z 17 kwietnia 2003 r. zarządzone przeprowadzenie referendum ogólnokrajowego¹⁶, w ramach którego Polacy, w dniach 2-3 czerwca 2003 r., ostatecznie opowiedzieli się za wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

¹⁰ Por.: ibidem, s. 114.

¹¹ Por.: ibidem, s. 62.

¹² Por.: Dokument końcowy spotkania Rady Europejskiej w Cannes, [w:] Spotkania Rady Europejskiej 1993–2002, Monitor Integracji Europejskiej, Warszawa 2002, s. 29.

¹³ Por.: J.M. Fiszer, *Unia Europejska a Polska – dziś i jutro*, Toruń 2004, s. 94.

¹⁴ Por.: E. Synowiec, *Warunki członkostwa Polski w Unii Europejskiej i ocena stopnia ich realizacji*, [w:] E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec (red.), *Unia Europejska. Przygotowania do członkostwa*, Warszawa 2001, s. 670.

¹⁵ Por.: A. Domagała, *Integracja Polski z Unią Europejską*, Warszawa 2011, s. 89.

¹⁶ Por.: ibidem, s. 189.

Z ekonomicznego punktu widzenia to, co stało się w maju 2004 r., było szczególnym wynikiem transformacji systemu gospodarczego z planowanego na rynkowy¹⁷. Osiągnięcie stabilizacji makroekonomicznej umożliwiło nie tylko włączenie Polski w strukturę UE, ale także postawiło ją przed koniecznością dalszego zwiększania tej stabilizacji, aby tworzenie jeszcze korzystniejszych warunków rozwoju gospodarczego¹⁸ stało się środkiem umożliwiającym przyszłe wprowadzenie wspólnej waluty. Czy Polska jest na nią gotowa?

Perspektywa uczestnictwa Polski w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej

To, że transformacja walutowa w Polsce nastąpi, jest pewne. Ratyfikując Traktat o przystąpieniu do Unii Europejskiej, Polska zobowiązała się dokonać transformacji walutowej, będącej finalnym etapem pełnego uczestnictwa w Unii Gospodarczej i Walutowej. W ramach przygotowań do członkostwa w eurozonie¹⁹ zostało przeprowadzonych już wiele badań i analiz, niemniej faktyczny stan dostosowawczy wciąż wydaje się być kwestią odległą w czasie. Mimo zapewnień kolejnych rządów o strategicznym znaczeniu transformacji walutowej²⁰, cały czas nieznanne są konkretne daty ani ostatecznego przyjęcia euro, ani nawet potencjalnego terminu gotowości do pełnego uczestnictwa w trzecim etapie UGW.

Przystąpienie do UE automatycznie zobowiązało Polskę do uczestnictwa w Unii Gospodarczej i Walutowej ze statusem państwa z derogacją. Zakłada on zachowanie, w tzw. okresie przejściowym, waluty narodowej oraz możliwość dalszego prowadzenia polityki pieniężnej²¹, która musi być ukierunkowana na jak najszybsze spełnienie kryteriów konwergencji (szczegółowo opisanych w drugim rozdziale) oraz, będące jego wynikiem, przyszłe wprowadzenie waluty euro. Aby tak się stało, polska gospodarka musi przejść dwie zasadnicze procedury – włączenia złotego do systemu ERM II oraz zniesienia derogacji²².

Europejski Mechanizm Kursowy II (*Exchange Rate Mechanism* – ERM II) jest systemem stałych, ciągle dostosowywanych, kursów walutowych, który zobowiązuje państwa członkowskie do utrzymywania kursów swoich walut narodowych w grani-

¹⁷ Por.: J.J. Michałek, W. Siwiński, M.W. Socha, *Realna i nominalna konwergencja – podstawy teoretyczne i implikacje praktyczne*, [w:] J.J. Michałek, W. Siwiński, M.W. Socha (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Dynamika konwergencji ekonomicznej*, Warszawa 2007, s. 13.

¹⁸ Por.: ibidem, s. 19.

¹⁹ Eurozona – ang. *eurozone*, oficjalnie: strefa euro (ang. *euro area*) – grupa państw, których walutą jest euro.

²⁰ Por.: M. Pietrzykowski, *Polska na drodze do reformowanej strefy euro*, Poznań 2014, s. 9.

²¹ Por.: Z. Mikołajewicz, *Makroekonomiczne uwarunkowania akcesji Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej*, [w:] S. Lis (red.), *Kontrowersje wokół akcesji Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej*, Kraków 2011, s. 26.

²² Por.: Narodowy Bank Polski, Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, Warszawa 2009, s. 37.

cach poziomu kursu centralnego²³. W praktyce oznacza to konieczność stabilizacji rynkowego kursu danej waluty do euro przez okres minimum dwóch lat, przy czym każde państwo uczestniczące posiada własny kurs centralny, wobec którego dopuszcza się wahania na poziomie +/-15%. W związku z tym możliwe jest występowanie interwencji walutowych, z reguły automatycznych i nieograniczonych, które na mocy dwustronnych porozumień między uczestnikiem ERM II i EBC mogą być finansowane w ramach krótkoterminowych kredytów dla danego państwa²⁴. W okresie stabilizowania kursu walutowego w ramach uczestnictwa w systemie ERM II mogą występować wielorakie utrudnienia i zagrożenia, zależne nie tylko od wąskich pasm wahań kursów, ale również od niestabilnej kondycji finansów publicznych, zbyt dużego deficytu budżetowego czy też pogłębiającego się długu publicznego. Jednym słowem – aby uczestnictwo w ERM II zwińczone zostało włączeniem państwa kandydującego w struktury strefy euro, konieczne jest spełnienie wszystkich pozostałych kryteriów konwergencji. Zapobiegnie to występowaniu niebezpiecznych fluktuacji kursu walutowego oraz potencjalnemu wysyłaniu negatywnych sygnałów do pozostałych uczestników rynków finansowych²⁵.

Funkcjonowanie w ramach ERM II będzie możliwe również w Polsce, jeśli dokonana zostanie pełna reforma jej systemu gospodarczego, konsekwentnie restrukturyzowanego już od chwili przejścia na system rynkowy. Od tego momentu gospodarka Polski uległa diametralnym zmianom, które pozwoliły na zbliżenie jej kondycji do poziomu państw strefy euro. Stało się to możliwe m.in. dzięki dobrowolnemu udziałowi w projektach ekonomicznych, skierowanych przede wszystkim do państw Eurolandu, czego przykładem jest niewątpliwie podpisanie przedstawionego wcześniej paktu fiskalnego. Trzeba jednak pamiętać o tym, że obszar wspólnego rynku walutowego również przechodził w tym czasie wiele przemian, które mogły mieć wpływ na występowanie różnic strukturalnych między strefą euro a aspirującą na jej członka Polską. Dlatego też ocena kondycji naszego państwa w aspekcie integracji ekonomicznej z Europą Zachodnią musi uwzględniać istniejące słabości i ograniczenia, które cechują polską gospodarkę²⁶.

Stan polskiej gospodarki w obliczu przyszłego wprowadzenia euro

Aby powiększenie wspólnego obszaru walutowego było opłacalne także z perspektywy samej strefy euro, jej nowych członków, którzy spełnią kryteria konwer-

²³ Por.: I. Pszczółka, *Euro a integracja europejskich rynków finansowych*, Warszawa 2007, s. 91.

²⁴ Por.: M. Pietrzykowski, op. cit., s. 24.

²⁵ Por.: S.I. Bukowski, *W drodze do euro: stabilizacja kursów walutowych – doświadczenia krajów Unii Europejskiej*, [w:] J. Ostaszewski (red.), *Polska w strefie euro. Szanse i zagrożenia*, Warszawa 2008, s. 111, 115.

²⁶ Por.: S. Krajewski, *Specyfika gospodarki polskiej a korzyści i zagrożenia, związane ze wstąpieniem do strefy euro*, [w:] P. Krajewski (red.), *Gospodarka Polski w perspektywie wstąpienia do strefy euro. Ujęcie ilościowe*, Warszawa 2012, s. 59.

gencji, powinny wyróżniać zbliżone wskaźniki m.in. poziomu rozwoju gospodarczego, wydajności pracy, struktury produkcyjnej czy stanu powiązań wewnętrznych, znajdujących swoje odzwierciedlenie przede wszystkim w wielkości wzajemnego eksportu²⁷. I choć nie są to obowiązkowe cechy warunkujące uczestnictwo w eurozone, nie mają swoich odpowiedników w postaci zapisów traktatowych, niemniej odgrywają istotną rolę w ocenie spójności wspólnego obszaru walutowego i zwracają uwagę na to, że z uczestnictwem w eurozone związane są nie tylko korzyści, ale także zagrożenia. Na dzień dzisiejszy gospodarka Polski w wielu aspektach odbiega od ogólnie przyjętych w Eurolandzie norm. W opublikowanym przez KE komunikacie²⁸ z 29 maja 2013 r. w sprawie zaleceń dla poszczególnych krajów UE, dotyczących sposobu wyprowadzenia Europy z kryzysu, zawarta została negatywna ocena działań polskiego rządu, opublikowanych w programie konwergencji na lata 2012–2016 oraz programie reform 2013/2014²⁹. KE uznała, że w Polsce konieczne jest wprowadzenie istotnych zmian, „zwłaszcza w dziedzinie opieki zdrowotnej, rynku pracy, systemów emerytalnych, sektora B+R, innowacji, rynku energii, infrastruktury transportowej i informacyjno-komunikacyjnej oraz funkcjonowania administracji publicznej”³⁰. Okazuje się więc, że nawet bez uwzględniania kryteriów konwergencji, stan przygotowań Polski do transformacji walutowej nie jest na tyle dobry, aby można było mówić o stuprocentowej gotowości do integracji ze strefą euro. Dlatego też tak ważne jest dziś prowadzenie efektywnej polityki gospodarczej oraz konsekwentne przeprowadzanie dalszych reform strukturalnych, dzięki którym realna konwergencja Polski w ramach jednolitego obszaru walutowego będzie możliwa³¹.

Wyrażna ewaluacja polityki gospodarczej Polski widoczna była wraz z momentem przystąpienia do Unii Europejskiej. W latach 2004–2006 wzrost gospodarczy w Polsce był równomierny i zrównoważony. Zauważalna była progresywna dynamika popytu krajowego w relacji do dynamiki PKB, a także rosnący eksport netto, który pozytywnie wpłynął na siłę polskiego potencjału wytwórczego³². Według wydanego przez EBC Raportu o konwergencji w grudniu 2006 r., Polska spełniała także nominalne i fiskalne kryteria konwergencji³³. Niestety, jak się okazało, nie na długo. W sposobie naliczania dochodów budżetowych KE znalazła nieprawidłowości, w postaci uwzględniania w dochodach państwa aktywów z otwartych funduszy emerytalnych (OFE). I tak przed korektą KE deficyt budżetowy Polski wynosił 2,5% PKB, a po jej uwzględnieniu

²⁷ Por.: *ibidem*, s. 58.

²⁸ Por.: Komisja Europejska, Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016, COM (2013) 371 final.

²⁹ Por.: M. Pietrzykowski, *op. cit.*, s. 162.

³⁰ *Ibidem*, s. 162.

³¹ Por.: P. Krajewski, *op. cit.*, s. 171.

³² Por.: M. Pronobis, *Polska w strefie euro*, Warszawa 2008, s. 130.

³³ Por.: Europejski Bank Centralny, Raport o konwergencji – grudzień 2006, Frankfurt nad Menem 2006, s. 64.

– 4,4% PKB. Podobnie dług publiczny przed korektą wynosił 42% PKB, po – 47,3% PKB³⁴. Kryteria konwergencji w dalszym ciągu nie były spełnione.

Nie przeszkadzało to jednak w dalszym utrzymywaniu dynamiki rozwoju gospodarczego, którego efektem był m.in. wzrost wartości PKB z 6,2% w 2006 r. do 6,5% w roku 2007³⁵. Wpłynęło to korzystnie na zmniejszenie dystansu dzielącego Polskę od pozostałych państw UE, gdyż tempo wzrostu PKB było większe od prognozowanego dla UE-27. Stale polepszająca się koniunktura miała wpływ także na sytuację na rynku pracy, gdzie wzrost zatrudnienia względem roku poprzedzającego wynosił 3%, a stopa bezrobocia spadła z 14,8% do 11,4%³⁶. Z tak pędzącą gospodarką oraz najmocniejszym w swojej historii kursem złotego Polska weszła w rok 2008 – rok, w którym decyzja o ogłoszeniu bankructwa jednego z najbogatszych banków inwestycyjnych na Wall Street, tj. Lehman Brothers, zapoczątkowała, trwający do dziś, światowy kryzys finansowy³⁷. W opublikowanym na początku października 2014 r. w „The New York Times” artykule poświęconym Polsce oraz odporności jej gospodarki w świetle wyzwań, jakie stoją obecnie przed Europą, zwrócono szczególną uwagę na to, w jak niewielkim stopniu, w porównaniu z innymi gospodarkami europejskimi, ogłoszenie globalnego załamania na rynkach wpłynęło na polską kondycję gospodarczą. Polsce udało się utrzymać stałe tempo wzrostu, co zaowocowało przyciągnięciem znacznej ilości nowych inwestycji oraz umocnieniem swojej pozycji w regionie³⁸. W 2009 r. byliśmy jedyną europejską gospodarką, której wskaźnik PKB odnotował wzrost wartości, co odbiło się szerokim echem i pozwoliło na nadanie Polsce miana tzw. zielonej wyspy.

Rosnące wskaźniki, odnotowywane w pierwszych latach po rozpoczęciu kryzysu, zaczęły stopniowo maleć. Wzrastać z kolei zaczęła stopa bezrobocia, która w lutym 2013 r. osiągnęła wysoki próg 14,4%³⁹. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), rok 2014 przyniósł ponowny, zaskakująco szybki spadek tego wskaźnika, z 14% w styczniu do 11,5% we wrześniu tego samego roku⁴⁰. Przykłady te świadczą o stale występujących fluktuacjach w poszczególnych sektorach polskiej gospodarki, co, nawet w przypadku pojawiających się okresowo zadowalających wielkościach badanych indeksów, każe zachować raczej umiarkowany optymizm.

³⁴ Por.: Z. Martyniuk, *Perspektywa przystąpienia Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej w warunkach światowego kryzysu finansowego*, [w:] A. Adamczyk, B. Paprocka (red.), *Polska w strukturach Unii Europejskiej. Doświadczenia, oczekiwania, wyzwania*, Lublin 2010, s. 257.

³⁵ Por.: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w roku 2007*, Warszawa 2008, s. 4.

³⁶ Por.: *ibidem*, s. 9.

³⁷ Por.: W.M. Orłowski, *Pierwsze urodziny kryzysu*, „Polityka” nr 37 (2009), s. 40.

³⁸ Por.: R. Lyman, *With Robust Economy, Poland Navigates Around Eastern Europe's Strains*, “The New York Times” nr 56644 (2014), s. A19.

³⁹ Por.: Stopa bezrobocia (Polska), [Online], dostępne: <http://www.bankier.pl/gospodarka/wskazniki-makroekonomiczne/stopa-bezrobocia-pol>, 22.11.2014.

⁴⁰ Por.: Główny Urząd Statystyczny, *Stopa bezrobocia w latach 1990–2015*, [Online], dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2015,4,1.html>, 22.11.2014.

Podsumowanie

Jak wynika z analizy dokonanej w artykule, dotychczasowa współpraca ekonomiczna ze Wspólnotami Europejskimi, a następnie Unią Europejską była sprawna i produktywna, co zaowocowało włączeniem Polski w struktury organizacji w 2004 r. Kolejnym etapem na drodze integracji europejskiej jest wstąpienie państwa do strefy euro, jednak, aby tak się stało, Polska musi spełnić kryteria konwergencji oraz dostosować swoją gospodarkę do wymogów panujących w eurozonie. Postęp gospodarczy jest oczywiście niezaprzeczalny, jednak, aby Polska zdołała dogonić państwa Europy Zachodniej, powinna rozwijać się w tempie wyższym niż dwuprocentowe⁴¹. Dopiero tak prosperująca gospodarka będzie stanowiła podatny grunt pod wprowadzenie europejskiej waluty, aby potencjalne korzyści, płynące z integracji walutowej, przewyższały związane z nią ewentualne zagrożenia.

BIBLIOGRAFIA

Najważniejsze dokumenty:

- Dokument końcowy spotkania Rady Europejskiej w Cannes, [w:] Spotkania Rady Europejskiej 1993–2002, Monitor Integracji Europejskiej, Warszawa 2002.
- Europejski Bank Centralny, Raport o konwergencji – grudzień 2006, Frankfurt nad Menem 2006.
- Komisja Europejska, Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016, COM (2013) 371 final.
- Memorandum rządów Czecho-Słowacji, Węgier i Polski o wzmocnieniu procesu integracji ze Wspólnotami Europejskimi oraz o przyszłym członkostwie, [Online], dostępne: [http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/HLP/mointintgr.nsf/0/9A9D09701AACE6F7C1256E-7500561974/\\$file/MI0308PL.pdf?Open](http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/HLP/mointintgr.nsf/0/9A9D09701AACE6F7C1256E-7500561974/$file/MI0308PL.pdf?Open), 20.11.2014.
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w roku 2007, Warszawa 2008.
- Narodowy Bank Polski, Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, Warszawa 2009.

Druki zwarte:

- Domagała A., *Integracja Polski z Unią Europejską*, Warszawa 2011.
- Fiszer J.M., *Unia Europejska a Polska – dziś i jutro*, Toruń 2004.
- Kawecka-Wyrzykowska E., *Polska w drodze do Unii Europejskiej*, Warszawa 1999.
- Pietrzykowski M., *Polska na drodze do reformowanej strefy euro*, Poznań 2014.
- Pronobis M., *Polska w strefie euro*, Warszawa 2008.
- Pszczołka I., *Euro a integracja europejskich rynków finansowych*, Warszawa 2007.

⁴¹ Por.: R. Lyman, op. cit., s. A19.

Najważniejsze artykuły:

- Bukowski S.I., *W drodze do euro: stabilizacja kursów walutowych – doświadczenia krajów Unii Europejskiej*, [w:] J. Ostaszewski (red.), *Polska w strefie euro. Szanse i zagrożenia*, Warszawa 2008.
- Główny Urząd Statystyczny, *Stopa bezrobocia w latach 1990–2015*, [Online], dostępne: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2015,4,1.html>, 22.11.2014.
- Kawecka-Wyrzykowska E., Synowiec E., *Układ Europejski i ocena jego funkcjonowania*, [w:] E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec (red.), *Unia Europejska. Przygotowania Polski do członkostwa*, Warszawa 2001.
- Krajewski S., *Specyfika gospodarki polskiej a korzyści i zagrożenia, związane ze wstąpieniem do strefy euro*, [w:] P. Krajewski (red.), *Gospodarka Polski w perspektywie wstąpienia do strefy euro. Ujęcie ilościowe*, Warszawa 2012.
- Lyman R., *With Robust Economy*, Poland Navigates Around Eastern Europe's Strains, "The New York Times" nr 56644 (2014).
- Martyniuk Z., *Perspektywa przystąpienia Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej w warunkach światowego kryzysu finansowego*, [w:] A. Adamczyk, B. Paprocka (red.), *Polska w strukturach Unii Europejskiej. Doświadczenia, oczekiwania, wyzwania*, Lublin 2010.
- Michałek J.J., Siwiński W., Socha M.W., *Realna i nominalna konwergencja – podstawy teoretyczne i implikacje praktyczne*, [w:] J.J. Michałek, W. Siwiński, M.W. Socha (red.), *Polska w Unii Europejskiej. Dynamika konwergencji ekonomicznej*, Warszawa 2007.
- Mikołajewicz Z., *Makroekonomiczne uwarunkowania akcesji Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej*, [w:] S. Lis (red.), *Kontrowersje wokół akcesji Polski do Unii Gospodarczej i Walutowej*, Kraków 2011.
- Orłowski W.M., *Pierwsze urodziny kryzysu*, „Polityka” nr 37 (2009).
- Podsiadło B., *Główne etapy w procesie stowarzyszenia i członkostwa Polski z Unią Europejską*, [w:] P. Dobrowolski, M. Stolarczyk (red.), *Proces integracji Polski z Unią Europejską*, Katowice 2001.
- Popowska B., *Ustrój polityczno-gospodarczy Polski między centralizacją a decentralizacją*, [w:] P. Kalka (red.), *Dostosowania do wymogów Unii Europejskiej. Przykład Polski*, Poznań 2007.
- *Stopa bezrobocia (Polska)*, [Online], dostępne: <http://www.bankier.pl/gospodarka/wskazniki-makroekonomiczne/stopa-bezrobocia-pol>, 22.11.2014.
- Synowiec E., *Warunki członkostwa Polski w Unii Europejskiej i ocena stopnia ich realizacji*, [w:] E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec (red.), *Unia Europejska. Przygotowania do członkostwa*, Warszawa 2001.
- Żabińska J., *Kryteria warunkujące pełnoprawne członkostwo Polski w Unii Europejskiej i unii gospodarczej*, [w:] T. Sporek (red.), *Droga Polski do Unii Europejskiej. Negocjacje, dyplomacja i różnice kulturowe*, Katowice 2001.

ANNA KUŹMA

WYDZIAŁ NAUK POLITYCZNYCH I DZIENNIKARSTWA
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Polska transformacja cyfrowa – analiza krytyczna

Streszczenie: Artykuł porusza problem powolnego rozwoju polskiej gospodarki cyfrowej w Europie. Punktem wyjścia do rozważań jest opublikowany przez Komisję Europejską raport *Digital Economy and Society Index 2016*, w którym Polska znajduje się na 22. miejscu. Zdefiniowane zostały determinanty odpowiedzialne za transformację cyfrową, jak: Big Data, chmura obliczeniowa, media społecznościowe, mobilność, Internet Rzeczy i ochrona prywatności w Internecie. W artykule opisane zostały przyczyny wysokiego poziomu nieufności Polaków wobec korzystania z nowoczesnych technologii oraz przedstawione zostały wskazówki konieczne do zbudowania infrastruktury potrzebnej do rozwoju gospodarki cyfrowej.

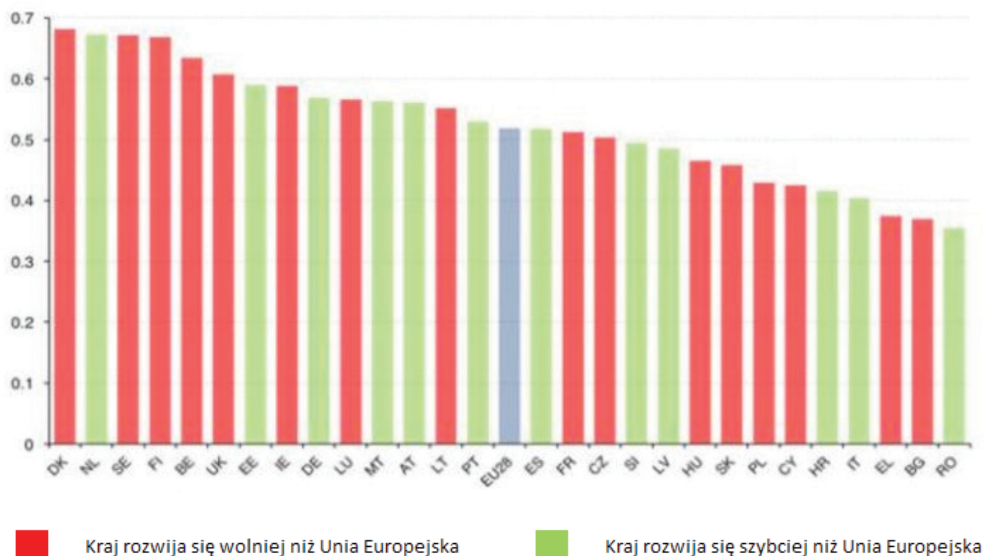
Polska transformacja cyfrowa, według badań przeprowadzonych na rynku europejskim, odbiega zasadniczo od liderów. W kraju, politycy często chwalą widoczne osiągnięcia firm na rynku digital. Fakty są jednak niepokojące. Polska jest na 22. miejscu wśród krajów członkowskich. Czym zatem jest cyfryzacja i dlaczego jest ona podstawą rozwoju współczesnej gospodarki? Odpowiadając krótko – cyfryzacja zmienia oczekiwania i sposób konsumpcji dóbr przez klientów, a przez to tworzy mnóstwo miejsc pracy i możliwości zarabiania. Poprzez nowe kanały komunikacji, które prowadzą do powstawania firm działających w zupełnie nowych obszarach biznesowych oraz w różnych krajach, firmy polskie mogą działać globalnie. Technologie trzeciej platformy – czyli środowisk IT rozwijanych na bazie innowacji związanych z technologiami mobilnymi, usługami przetwarzania w chmurze obliczeniowej, analityką informacji Big Data oraz z mediami społecznościowymi – zmieniły dotychczasowy sposób prowadzenia biznesu we wszystkich branżach. Potencjał jest niesamowity. Zatem dlaczego Polacy tak wolno transformują gospodarkę? Co stoi na przeszkodzie i co powinniśmy natychmiast zacząć robić, aby dogonić czołówkę?

Autorka na podstawie dwóch głównych źródeł, mianowicie *Digital Economy and Society Index 2016* oraz raportu Symantec *State of Privacy Report 2015* specjalizujących się w ochronie danych w cyberprzestrzeni, próbuje wysnuć odpowiedzi na powyższe pytania. Wykorzystane metody badawcze to: metoda strukturalno-problemowa, aby zrozumieć przyczyny polskiego *status quo* korzystania z Internetu oraz metoda porównawcza z liderami europejskimi w tej dziedzinie. W metodzie porównawczej wykorzystano badania ilościowe bazujące na ankiecie, która została przeprowadzona wśród 7 tys. respondentów w siedmiu najważniejszych „marketach” europejskich: Wielkiej Brytanii, Francji, Niemczech, Danii, Hiszpanii, Holandii oraz we Włoszech.

Jak zaawansowana cyfrowo jest Polska?

Według opublikowanego przez Komisję Europejską raportu *Digital Economy and Society Index* na 2016 r. Polska znajduje się na 22. miejscu i rozwija się wolniej niż Unia Europejska w budowie marketu cyfrowego. Tylko 65% Polaków regularnie używa Internetu, gdzie średnia europejska wynosi 76%. Jeśli chodzi o użycie Internetu mobilnego, to dostęp do niego ma 94% Polaków, ale tylko 57% ma Internet w domu. Użycie *cloud*, czyli chmury informatycznej, to 4,4%, natomiast z mediów społecznościowych korzysta tylko 8,4%. W sprzedaży on-line Polska jest na 22. miejscu. Poniżej wykres 1. obejmujący wszystkie państwa europejskie.

Wykres 1. Jak zaawansowany cyfrowo jest Twój kraj?

Źródło: pobrane z: *Jak zaawansowany cyfrowo jest Twój kraj? Nowe dane dowodzą, że pełne wykorzystanie europejskiego potencjału wymaga podjęcia działań*, [Online], dostępne: hteuropa.eu/rapid/press-release_IP-16-384_en.htm, dnia 26.02.2016.

Co sprawia, iż Polacy nie korzystają z Internetu w taki sposób, jak reszta Europy? Dlaczego tak mało osób korzysta z chmury obliczeniowej oraz z mediów społecznościowych? Czy tym zachowaniem będziemy na tyle konkurencyjni, aby w pełni skorzystać z możliwości utworzenia single digital market – czyli wspólnego unijnego rynku cyfrowego?

Wspólny unijny rynek cyfrowy to europejska strategia, która została powołana przez Jeana-Claude'a Junckera jako zintegrowany market dla wszystkich członków Unii Europejskiej, bazujący na wykorzystaniu technologii online, digital i usługach. Celem jest wygenerowanie dodatkowych 500 billionów euro do 2020 r. poprzez możliwości handlu w Internecie. Obecnie Wielka Brytania, Niemcy i Francja obejmują 67% tego marketu¹. Głównym założeniem jest zmiana regulacji prawnych z krajowych na jednolite europejskie, który wprowadzi konkurencyjność i wzrost ekonomiczny oraz zniweluje wszelkie obowiązujące obecnie bariery. Strategia rozwoju bazuje na pięciu filarach: *cloud computing* – chmura obliczeniowa, media społecznościowe, Big Data, mobilność oraz Internet Rzeczy. Określmy, jaki potencjał ma Polska w tych dziedzinach, i jaki jest stan faktyczny.

Chmura obliczeniowa to model umożliwiający powszechny, wygodny, udzielany na żądanie dostęp za pośrednictwem sieci, do wspólnej puli możliwych do konfiguracji zasobów przetwarzania (np. sieci, serwerów, przestrzeni przechowywania, aplikacji i usług), które można szybko dostarczyć i uwolnić przy minimalnym wysiłku zarządzania lub działania dostawcy usługi. Najważniejszym skutkiem ekonomicznym technologii chmury mogą być oszczędności i zwiększona konkurencyjność usług informatycznych dostępne dla społeczeństwa i organizacji prywatnych, a także możliwości prowadzących do nowych usług. Z uwagi na łączenie popytu, hurtowe zakupy energii i sprzętu komputerowego oraz zmniejszone jednostkowe koszty pracy, dostawcy chmury mogą uzyskać istotne oszczędności w kosztach bieżących oraz przenieść je na swoich klientów. Przedsiębiorstwa mogą wykorzystywać technologie chmury do zapewniania technologii informacyjnych, w ten sposób lepiej wykorzystując sprzęt, zwiększając swoją elastyczność i szybkość oraz zmniejszając wydatki kapitałowe. Z punktu widzenia konsumentów technologie chmury zwiększają dostępność i interaktywność informacji i treści internetowych. Do głównych typów chmur zaliczają się: chmury publiczne, prywatne i hybrydowe; najważniejszymi usługami oferowanymi przez takie chmury są oprogramowanie, jako usługa (SaaS), platforma jako usługa (PaaS) i infrastruktura jako usługa (IaaS). Takie usługi w chmurze mogą być świadczone z centrów danych zlokalizowanych w dowolnym punkcie świata, co ma istotne konsekwencje polityczne². Według użytkowników dwa podstawowe ryzyka związane z chmurami obliczeniowymi dotyczą bezpieczeństwa danych oraz transparentności. To pierwsze ma wymiar zarówno cyfrowy, ponieważ dane mogą być wykradzione, jak i fizyczny, gdyż dane mogą ulec zniszczeniu. Z kolei transparentność dotyczy przede

¹ *EPP & the Digital Single Market*, [Online], dostępne: http://juncker.epp.eu/sites/default/files/attachments/infographic_digital_single_market.pdf, 06.03.2016.

² *Chmury obliczeniowe*, [Online], dostępne: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOLIMCO_ET\(2012\)475104_PL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOLIMCO_ET(2012)475104_PL.pdf), 06.03.2016.

wszystkim wymiaru geograficznego; powierzając swoje dane firmie świadczącej usługę chmury obliczeniowej, czasem trudno zorientować się, gdzie fizycznie znajdują się serwery z danymi. Polacy przez to boją się przenieść swojej infrastruktury w chmury obliczeniowe, które obniżają koszty, zapewniają ekspansję biznesu oraz mobilność i natychmiastową dostępność danych.

Media społecznościowe to żywy organizm, który zmienia się każdego dnia. Niekwestionowanym liderem w naszym kraju wciąż pozostaje Facebook, z kolei grupą, która najczęściej korzysta z Twittera, jest grupa wiekowa 35-44, co tylko potwierdza profil tego serwisu w Polsce, wykorzystywanego głównie przez branżę mediowo-reklamową, dziennikarzy i polityków. Serwisy takie, jak Snapchat czy Instagram, mimo rosnącego trendu, wciąż wykorzystywane są przez niewielką grupę polskich internautów. Biorąc pod uwagę aktywność marek w mediach społecznościowych i ocenę tych działań przez internautów, widać, że w stosunku badań z roku na rok nieznacznie spadła liczba osób. Ciekawe jest również to, jak zmieniały się na przestrzeni ostatnich 3 lat motywacje polskich internautów w przyłączaniu się do społeczności wokół marek, ponieważ przesunęły się one od chęci poznania jej lepiej w kierunku otrzymania dobrych informacji o produkcie, serwisie. Jeżeli chodzi o treści pochodzące od marek, polscy internauci doceniają przede wszystkim treści użyteczne, czyli wskazówki, jak coś zrobić i rzeczy, których nie wiedzieli wcześniej, natomiast dzielą się przede wszystkim opinią, która wyraża ich własny punkt widzenia³. Głównym lękiem internautów oraz firm działających w mediach społecznościowych jest zagrożenie ochrony ich danych osobowych. Ukazuje to brak solidnego wykształcenia użytkowników z praw im przysługujących. Elita polityczna i liderzy biznesu w Polsce winni zapewnić przestrzeganie prawa w tej dziedzinie, gdyż Unia Europejska wysuwa tę sprawę na plan pierwszy, jako fundament rozwoju ekonomii cyfrowej.

Należy pamiętać, iż ochrona danych osobowych jest prawem podstawowym, zapisanym także w Traktacie z Lizbony. W Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej stwierdza się: „Każdy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą. Dane te muszą być przetwarzane rzetelnie w określonych celach i za zgodą osoby zainteresowanej lub na innej uzasadnionej podstawie przewidzianej ustawą. Każdy ma prawo dostępu do zebranych danych, które go dotyczą, i prawo do dokonania ich sprostowania”⁴. Każdej osobie fizycznej przysługuje prawo do odpowiedniej ochrony jej danych osobowych⁵. Przetwarzanie danych osobowych musi mieć charakter niezbędny, rzetelny, legalny i proporcjonalny. Dane dostarczone przez osoby fizyczne, bezpośrednio lub pośrednio, nie mogą być wykorzystywane do celów innych niż pierwotnie zamierzone. Danych takich nie można również prze-

³ *Wave 8 raport*, [Online], dostępne: http://www.universalmccann.pl/uploads/images/siteimg/WAVE8_online.pdf, 25.05.2016, p. 18-22.

⁴ Artykuł 16 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Artykuł 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

⁵ Artykuły 6 i 12 dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych.

kazywać w niekontrolowany sposób podmiotom, z którymi dana osoba fizyczna nie nawiązała dobrowolnie relacji. Prawa te przysługują wszystkim niezależnie od narodowości czy miejsca zamieszkania. Przetwarzanie danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, opinie polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność do związków zawodowych, jak również przetwarzanie danych dotyczących zdrowia lub życia seksualnego jest dozwolone wyłącznie za wyraźną zgodą danej osoby fizycznej, gdy dopuszczają to przepisy krajowe⁶. Prawo to obowiązuje w Internecie i istotne jest, aby wyedukować Polaków na temat praw, które chronią ich dane osobowe. W ten sposób zbuduje się zaufanie to działania w Internecie.

Fenomen analizy Big Data polega natomiast na możliwości wykorzystania zaawansowanych, niezwykle wydajnych obliczeń, by przekuć je w realne korzyści dla zwykłych ludzi. Pomaga ona w upłynnieniu ruchu drogowego w miastach czy tworzeniu bardziej dokładnych prognoz pogody. Z kolei firmy mogą dzięki niej analizować dane sprzedażowe, tak, by lepiej dopasowywać swoją ofertę do potrzeb konkretnych klientów. Globalny rynek analizy wielkich zbiorów danych rozwija się obecnie sześć razy szybciej niż cały sektor IT. Badania pokazują również, że większość przedsiębiorstw uznaje korzyści płynące z analityki danych za ważny czynnik przewagi konkurencyjnej. Według badań przeprowadzonych przez Intel, już co czwarta firma w regionie Europy Środkowej korzysta z rozwiązań do analizy Big Data, a 7% z nich planuje rozpocząć używanie takich technologii jeszcze przed końcem roku. Polacy wypadli zaskakująco słabo. Analiza Big Data wykorzystywana jest przez 18% firm w naszym kraju, co stanowi najniższy wynik w regionie⁷. W Polsce brakuje specjalistów oraz świadomości, jak przyszłościowa jest to dziedzina w rozumieniu motywacji użytkownika i wytyczaniu nowych trendów w gospodarce. Większość bardzo się boi tzw. profilowania, gdzie podczas analizy danych pobiera się informacje cząstkowe i tworzy nieprawdziwą rzeczywistość. Faktem jest, iż nasi najbliżsi sąsiedzi, mając podobne zastrzeżenia, skupiają się jednak na pozytywnych aspektach wykorzystania Big Data.

Mobilność w Polsce – w Polsce średnia prędkość Internetu wynosi 8,6 Mbps – wynik całkiem dobry, przy średniej światowej 4,5 Mbps, co pozwala na szybki rozwój usług mobilnych przy korzystaniu ze smartfona oraz tabletu. Czas, jaki spędzają Polacy w Internecie, wynosi 4,9 godzin, a z Internetu mobilnego korzystamy średnio 1,8 godziny dziennie. Średnia na świecie to odpowiedni 4,4 oraz 2,7 godziny. W Polsce mamy 38,5 mln ludzi, z czego ponad 67%, czyli 25,7 mln, to internauci. Ponad jedna trzecia (13 mln) posiada aktywne konto w social mediach, a na jedną osobę przypada 1,47 telefonu komórkowego. Około 4 godziny i 51 minut dziennie średnio spędzamy w Internecie, korzystając z komputera lub tabletu, a 1 godzinę i 49 minut za

⁶ Artykuł 8 dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu osób.

⁷ *Big Data w polskich firmach: jesteśmy w ogonie Europy*, [Online], dostępne: <http://www.intel.pl/content/www/pl/pl/it-managers/big-data-in-polish-companies.html>, dnia 25.05.2016.

pomocą telefonu komórkowego⁸. Potencjał jest niesamowity i należą się słowa krytyki dla rządzących, dlaczego tak słabo Polacy korzystają z darów usług mobilnych. Konieczna jest pozytywna edukacja, aby czerpać korzyści z nowych technologii.

Internet Rzeczy to według najnowszych badań *International Data Corporation*, wartość polskiego rynku Internetu Rzeczy podwoi się z 1,5 mld dol. w 2014 r. do 3,1 mld dol. w 2018 r. Każdy z rynkowych obszarów Internetu Rzeczy ma swoją własną dynamikę wzrostu. Największą kategorią Internetu Rzeczy w Polsce będzie rynek rozwiązań do monitoringu floty (rozwijany głównie przez firmy logistyczne i kurierskie), jego wartość sięgnie 379 mln dol. w 2018 r. Kolejne znaczące kategorie, w których Internet Rzeczy znajdzie zastosowanie, to inteligentne sieci energetyczne. Najszybciej rozwijającą się kategorią będą inteligentne urządzenia domowe – sektor smart home ma rosnąć w Polsce o 46% rocznie. Bardzo szybko będzie też rósł obszar inteligentnych samochodów, cyfrowych ofert sklepowych oraz inteligentnych budynków⁹.

Przejdźmy zatem do zrozumienia, dlaczego aktywność Polaka w Internecie jest tak słaba. Skoro nowa strategia unijnego rynku cyfrowego, aby tworzyć warunki przychylne działalności online, przynosi tyle korzyści, to co powstrzymuje Polaków, aby korzystać z dobrodziejstw nowoczesnej technologii? Najważniejszym powodem, według opublikowanych badań, jest lęk o słabą ochronę lub wręcz zupełny brak ochrony danych osobowych w Internecie. Polacy coraz bardziej boją się o swoją prywatność w sieci oraz inwigilację. Może to mieć podłoże historyczne, ale aż 63% uważa, że z rozwojem Internetu i mediów społecznościowych ich prywatność i reputacja są zagrożone¹⁰. Polacy deklarują jednocześnie ostrożność w dzieleniu się informacjami na swój temat. Wykres 2 wyjaśnia w szczegółach, iż odbiegamy o 12% od europejskiej średniej w zakupach online i aż o 11% w korzystaniu z bankowości internetowej.

Pamiętajmy, iż Wielka Brytania, Niemcy i Francja same obejmują 67% obecnego europejskiego marketu cyfrowego, który rozwija się błyskawicznie. Jak więc obywatele tych państw ustosunkowują się do swojej prywatności w Internecie? Porównując polską działalność, która jest znikoma, okazuje się, iż te trzy państwa mają podobny zakres braku zaufania, aby przetwarzać swoje dane osobowe w chmurze obliczeniowej lub mediach społecznościowych. I tak Niemcy to 62%, Francja 56%, a Wielka Brytania 49%¹¹. To jest najważniejszy punkt tej pracy. Pomimo tych samych zagrożeń państwa te, widzą niesamowity potencjał w europejskim rynku cyfrowym. Zdają sobie sprawę, iż pomimo przytoczonych zagrożeń warto budować swoją działalność gospodarczą w Internecie.

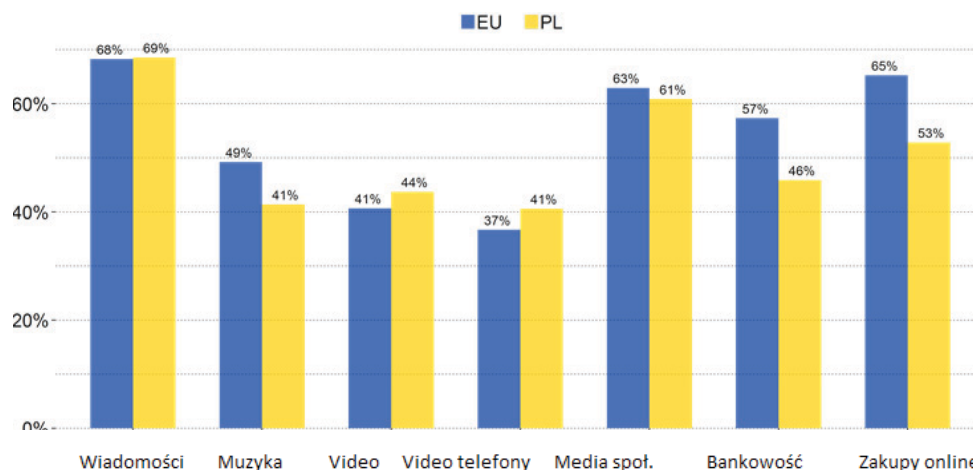
⁸ *Digital, Social & Mobile in 2015 report*, [Online], dostępne: <https://mobirank.pl/2015/01/21/mobile-w-polsce-na-swiecie-w-2015-roku/>, 26.05.2016.

⁹ *Rynek Internetu Rzeczy w Polsce*, [Online], dostępne: <http://www.rp.pl/arttykul/1207896-Wydatki-na-Internet-Rzeczy-w-Polsce-przekrocza-3-mld-dol-.html>, 25.05.2016.

¹⁰ *Polacy boją się o prywatność w sieci*, [Online], dostępne: <http://prawo.gazetaprawna.pl/arttykuly/482102,polacy-boja-sie-o-prywatnosc-w-sieci.html>, 01.03.2016.

¹¹ D. Thomson, *State of privacy report*, Symantec 2016, s. 6.

Wykres 2. Aktywność polskiego użytkownika w internecie w porównaniu z UE

Źródło: pobrano ze strony: [Online], dostępne: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/poland>, 27.03.2016.

Co zatem należy zrobić w Polsce, aby dogonić czołówkę europejską i być państwem konkurencyjnym dla rynku cyfrowego? Według zaleceń Unii Europejskiej w budowaniu strategii transformacji cyfrowej każdego kraju bardzo ważne jest, aby wyłonili się inspirujący liderzy, nie tylko w biznesie, ale przede wszystkim z elity politycznej, którzy będą egzekwować zadania przyspieszenia transformacji cyfrowej. Niezbędne jest także budowanie zaufania do działalności gospodarczej w Internecie. Oznacza to, że w Polsce należy dać nowy impuls do rozwoju handlu elektronicznego, wpierając firmy do działania na arenie międzynarodowej. Dotyczy to w szczególności mniejszych przedsiębiorstw, które w niewielkim stopniu wykorzystują handel elektroniczny. Istotne jest także silne wsparcie w budowaniu umiejętności Polaków w tworzeniu biznesu na rynku cyfrowym przez rządzących oraz tworzenie solidnego prawa i regulacji w ramach uwierzytelnienia działalności gospodarczej na europejskim rynku cyfrowym¹². Zgodnie z zaleceniami konieczne jest również, aby w Polsce stworzono lepszą łączność internetową oraz zwiększono liczbę użytkowników mobilnych usług szerokopasmowych. Nie bez znaczenia jest także poprawa umiejętności cyfrowych poprzez zwiększenie liczby absolwentów kierunków ścisłych, a przede wszystkim doskonalenie umiejętności cyfrowych ze szkoleniami w tej dziedzinie. Jako ostatni czynnik warunkujący poprawę sytuacji w Polsce wymienia się konieczność przeniesienia większej ilości usług publicznych do Internetu. Wskaźniki dowodzą, że organy publiczne oferują coraz więcej usług w Internecie, np. umożliwiając zgłaszanie tą drogą nowego miejsca zamieszkania, urodzenia dziecka lub innych ważnych zdarzeń. Nie zmienia się jednak liczba użytkowników Internetu, którzy kontaktują się w ten sposób z administracją publiczną¹³.

¹² *EPP & the Digital Single Market*, op. cit., s. 7.

¹³ *Jak zaawansowany cyfrowo jest Twój kraj?*, [Online], dostępne: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-384_pl.htm, 07.03.2016.

Zaufanie, zaufanie i jeszcze raz zaufanie, bo przecież bezpieczeństwo danych osobowych jest najwyższym priorytetem na europejskiej agendzie, ponieważ obywatele wiedzą, iż ich dane mają wartość¹⁴. Rządzący winni zredukować zatem zaistniały brak zaufania do działalności w Internecie poprzez stworzenie silnego prawa oraz wprowadzając narzędzia egzekwujące zgodność z tym prawem, tzw. *compliance*¹⁵. Unia Europejska wzmacnia prawo o ochronie danych osobowych, tworząc nowe prawo *General Data Protection Regulation*, które jest następcą dyrektywy o ochronie danych osobowych z 1995 r. Nowe przepisy dotyczące ochrony danych wywołają radykalną zmianę w funkcjonowaniu przedsiębiorstw w Unii Europejskiej. Głównym celem proponowanych zmian w przepisach jest wprowadzenie wymogu przestrzegania nowych przepisów o ochronie danych osobowych przez każdą europejską firmę, nawet jeśli nie jest to firma z Europy. Przewiduje się, że może to spowodować poważne kontrowersje pomiędzy głównymi amerykańskimi dostawcami rozwiązań chmurowych, jak Amazon, Google czy Microsoft. Kary za naruszenie prawa o ochronie danych osobowych będą wynosić do 1 mln € lub 2% rocznego obrotu firmy. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych Unii Europejskiej stanowi, że do naruszenia bezpieczeństwa danych będą musiały zostać zgłoszone w ciągu 72 godzin. Drugim filarem nowego systemu ochrony, obok spójnych europejskich przepisów, jest *one-stop-shop*¹⁶. Firmy, które są obecne w więcej niż jednym kraju członkowskim, będą musiały dopełniać formalności tylko w jednym z nich i będą obsługiwane przez jeden urząd czuwający nad ochroną danych osobowych obywateli. Projekt rozporządzenia przewiduje jeszcze inne zmiany. Przedstawiciele biznesu ucieszą się z planowanego zniesienia obowiązku zgłaszania zbiorów danych osobowych do organów nadzoru, czyli w Polsce do GIODO.

Transformacja cyfrowa w Polsce potrzebuje silnego przyspieszenia, aby dogonić czołówkę europejską. Po przeprowadzonej analizie ewidentnym jest, iż liderzy w rankingu jak Niemcy, Francja oraz Wielka Brytania, które obecnie zajmują 67% rynku cyfrowego, zmagają się z tymi samymi problemami co Polacy. Są nimi: brak zaufania co do zabezpieczeń ich danych osobowych, lęk o to, gdzie te dane są transferowane i przetwarzane. Pomimo tych wyzwań, państwa te są w stanie skupić się na szerokich możliwościach, jakie stwarza digital market poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i ogólne skoncentrowanie się na zarządzaniu gospodarką innowacyjną.

Unia Europejska stwarza silne prawo ochrony danych osobowych oraz strategię skupiającą się na chmurze obliczeniowej, Big Data, mediach społecznościach, Internecie Rzeczy i usługach mobilnych. Polacy zawsze imponują duchem przedsiębior-

¹⁴ Ibidem, s. 27.

¹⁵ Ibidem, s. 43.

¹⁶ Reforma ochrony danych przynosi również zasadę *one stop shop* (*lead supervisory authority* – art. 56). Usprawnia ona prowadzenie postępowania wobec administratorów danych, którzy działają w wielu państwach członkowskich. Organem właściwym może być organ ochrony danych w wybranym państwie, który będzie współpracował z organami z innych państw członkowskich. Mechanizm *one stop shop* nie obejmuje jednak przetwarzania prowadzonego przez organy publiczne oraz prywatne, gdy odbywa się w interesie publicznym. [Online], dostępne: <https://gov.legalis.pl/reforma-ochrony-danych-osobowych-w-polsce-i-unii-europejskiej-uchwalona/>, 08.10.2016.

czości, tak jak na początku lat 90. XX w. po upadku komunizmu. Szansa, przed jaką staje nasz kraj, aby zaistnieć na arenie międzynarodowej, jest niepowtarzalna i dla elity rządzącej powinno być istotne, aby skupić się na przyspieszeniu trwającej transformacji cyfrowej. Zarówno branża państwowa, jak i prywatna ma wiele do nadrobienia i tak ważne strategicznie w tym działaniu jest zbudowanie zaufania i edukacja użytkowników co do możliwości płynących z europejskiego rynku digital.

BIBLIOGRAFIA

Najważniejsze dokumenty:

- Artykuł 16 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Artykuł 8 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.
- Artykuły 6 i 12 dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych.
- Artykuł 8 dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu osób.

Druki zwarte:

- Digital transformation of European industry and enterprises, pobrano ze strony: file:///C:/Users/anna_kuzma/Downloads/Final%20report%20Strategic%20Policy%20Forum_18.03.2015.pdf, 19.05.2016.
- Digital, Social & Mobile in 2015 report, pobrano ze strony: <https://mobirank.pl/2015/01/21/mobile-w-polsce-na-swiecie-w-2015-roku/>, 26.05.2016.
- EPP & the Digital Single Market, pobrano ze strony: http://juncker.epp.eu/sites/default/files/attachments/infographic_digital_single_market.pdf, dnia: 06.03.2016.
- Digital Economy and Society Index, pobrano ze strony: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-384_en.htm, 26.02.2016.
- Thomson D., *State of privacy report*, Symantec 2016.

Najważniejsze artykuły:

- *Big Data w polskich firmach: jesteśmy w ogniu Europy*, pobrano ze strony: <http://www.intel.pl/content/www/pl/pl/it-managers/big-data-in-polish-companies.html>, dnia 25.05.2016.
- *Chmury obliczeniowe*, pobrano ze strony: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOLIMCO_ET\(2012\)475104_PL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOLIMCO_ET(2012)475104_PL.pdf), dnia 06.03.2016
- *Jak zaawansowany cyfrowo jest Twój kraj?*, pobrano ze strony: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-384_pl.htm, dnia 07.03.2016.
- *Polacy boją się o prywatność w sieci*, pobrano ze strony: <http://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/482102.polacy-boja-sie-o-prywatnosc-w-sieci.html>, dnia 01.03.2016.
- *Rynek Internetu Rzeczy w Polsce*, pobrano ze strony: <http://www.rp.pl/artikul/1207896-Wydatki-na-Internet-Rzeczy-w-Polsce-przekrocza-3-mld-dol-.html>, dnia 25.05.2016.

MAGDALENA BERGMANN

KOLEGIUM BADAŃ SPOŁECZNYCH

WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI

Poprawa sytuacji osób młodych na rynku pracy jako priorytet polityki spójności Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020

Streszczenie: Artykuł prezentuje aktualną charakterystykę problemów młodych osób na europejskich rynkach pracy. Na podstawie danych europejskiej statystyki publicznej ukazane zostały skala i struktura ich bezrobocia oraz zjawisko nieaktywności zawodowej i edukacyjnej (NEET), stanowiące w ostatnich latach przedmiot szczególnej uwagi polityki spójności adresowanej do młodzieży w perspektywie finansowej 2014–2020. Przedstawione zostały również potencjalne konsekwencje socjoekonomiczne i polityczne pozostawiania młodych obywateli krajów Unii Europejskiej (UE) poza systemem edukacji i rynkiem pracy i przykłady wspólnych instrumentów na rzecz poprawy ich sytuacji.

Wstęp

Mimo iż wśród części elit politycznych i ekspertów ekonomicznych upowszechniło się przekonanie, iż Unia Europejska (UE) dynamicznie odbudowuje siły po kryzysie, to nie brakuje zarazem głosów, iż społeczne skutki spowolnienia gospodarczego nadal nie zostały zniwelowane, a przyszłość europejskiego modelu państwa dobrobytu stoi pod ogromnym znakiem zapytania¹. Jedną z najbardziej problematycznych reperkusji kryzysu jest bezrobocie, które w sposób szczególny dotknęło młodych Europejczyków, także na stabilnych do tej pory rynkach pracy „starej” UE. Wagę problemu podkreślał na forum Parlamentu Europejskiego w 2014 r. ówczesny kandydat na przewodniczącego Komisji Europejskiej, Jean-Claude Juncker: „Obecnie w granicach Unii Europejskiej powstaje 29. państwo. Państwo, w którym żyją ludzie bez pracy. Państwo,

¹ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 03.03.2010, [Online], dostępne http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf, 26.09.2016 r., s. 10.

w którym młodzi ludzie stają się bezrobotnymi; państwo, w którym widzimy ludzi wykluczonych, odrzuconych, odsuniętych na boczny tor”². Niniejszy artykuł przedstawia zarys aktualnej charakterystyki problemów osób młodych na rynkach pracy Unii Europejskiej jako obszaru priorytetowego w kontekście unijnej polityki spójności. Uwaga poświęcona zostanie także specyficznemu, traktowanemu w ostatnich latach ze szczególną atencją, zagadnieniu młodzieży NEET (*not in employment, education or training*) oraz wspólnym dla państw członkowskich działaniom strategicznym na rzecz poprawy sytuacji osób młodych na rynkach pracy UE.

Bezrobocie młodych na rynkach pracy UE: dynamika i struktura

Według danych EUROSTAT³ stopa bezrobocia mieszkańców krajów Unii Europejskiej w grupie wiekowej 15-29 lat w 2015 r. wyniosła 16,1%. Jest to poziom wyższy niż u progu kryzysu gospodarczego (lata 2007–2008), a zarazem będący kolejnym rokiem tendencji spadkowej wobec osiągniętego w 2013 r. apogeum (18,9%). Jak pokazuje tabela 1, wskaźnik ten był wewnątrznie nieco zróżnicowany w przypadku poszczególnych grup państw członkowskich – wyższy, ponad 18-procentowy poziom zanotowano w krajach strefy euro, następnie w państwach „starej” Unii (16,6%), relatywnie najniższy zaś w grupie 13 krajów, które przystąpiły do UE w 2004 r. i później (15%).

Tabela 1. Stopa bezrobocia (%) w grupie wiekowej 15-29 lat w Unii Europejskiej i grupach jej państw członkowskich w latach 2007–2015

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
UE 28	12,0	12,0	15,5	16,6	17,0	18,3	18,9	17,7	16,1
UE 15	11,8	12,2	15,7	16,4	16,8	18,3	19,0	18,0	16,6
UE 13	10,8	10,4	15,9	18,7	18,2	18,9	19,1	17,1	15,0
Strefa euro	12,1	12,5	16,2	17,2	17,4	19,3	20,3	19,6	18,3

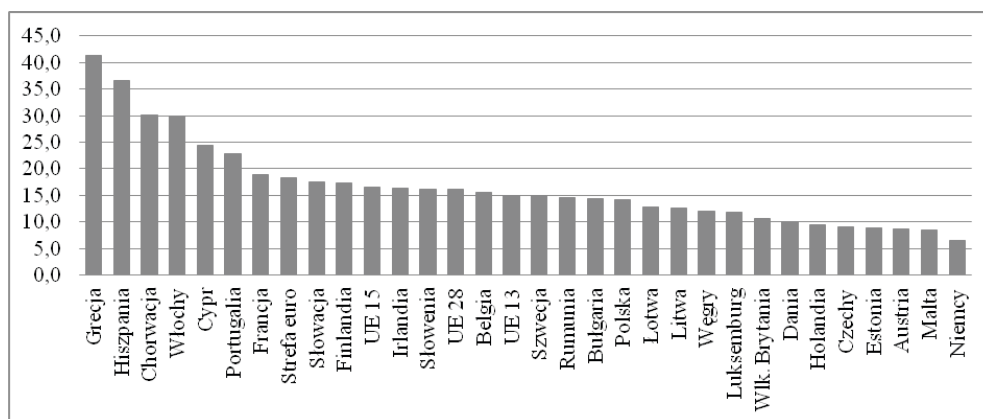
Źródło: EUROSTAT 2016.

² J-C. Juncker, *Nowy początek dla Europy: mój program na rzecz zatrudnienia, wzrostu, sprawiedliwości oraz zmian demokratycznych. Wytoczne polityczne na następną kadencję Komisji Europejskiej. Przemówienie inauguracyjne wygłoszone podczas sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego*, Strasburg, 15 lipca 2014 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/pg_pl.pdf, 26.09.2016, s. 18.

³ W przypadku odwołań do danych ilościowych EUROSTAT w niniejszym tekście każdorazowo wykorzystana została elektroniczna baza danych dostępna pod adresem <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (dostęp 12.09.2016 r.).

Zróźnicowanie to jest o tyle godne uwagi, że w wielu zestawieniach wskaźników społeczno-ekonomicznych (np. stopa bezrobocia i zatrudnienia dla całej populacji, aktywność zawodowa kobiet) pomiędzy krajami „nowej” a „starej” Unii nadal widoczne są znaczne dysproporcje na niekorzyść tych pierwszych. Jeśli jednak porównać wskaźniki bezrobocia osób młodych w rozbiciu na wszystkie państwa członkowskie, sytuacja staje się bardziej skomplikowana, a wyżej wymieniony podział państw okazuje się przeplatać z historyczno-kulturowym podziałem na północ (sytuującą się w końcówce rankingu) i południe (zasilające jego czołówkę) kontynentu. Ilustruje to wykres 1. Biorąc pod uwagę stopień, w jakim spowolnienie gospodarcze od 2008 r. dotknęło południową część Unii Europejskiej, występowanie najwyższego poziomu bezrobocia osób młodych właśnie tam nie stanowi zaskoczenia. Z kolei jednym z czynników tłumaczących korzystną sytuację Niemiec jako lidera zestawienia może być specyfika systemu edukacji – chętnie podejmowane przez tamtejszą młodzież kształcenie zawodowe w systemie dualnym, realizowanym w ścisłym i bezpośrednim powiązaniu z przedsiębiorstwami.

Wykres 1. Stopa bezrobocia (%) w grupie wiekowej 15-29 lat w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej w 2015 r.

Źródło: EUROSTAT 2016.

Bezrobocie młodych obywateli krajów UE jest zróżnicowane wyraźnie pod względem wykształcenia. Jak pokazuje tabela 2, zarówno w całej Unii, jak i w każdej z grup państw członkowskich, wartość wskaźnika dla osób nieposiadających wykształcenia średniego była w 2015 r. około dwukrotnie większa niż w przypadku legitymowania się co najmniej tym poziomem. Największe dysproporcje na poziomie krajów występują w Czechach (35,8% do 7,4%, a zatem niemal pięciokrotna), na Słowacji (49,2% do 16%), ale również w Szwecji (34,4% do 11,7%) i w Niemczech (13,1% do 4,6%).

W ujęciu globalnym mniej różnicującym czynnikiem bezrobocia okazała się płeć – wskaźniki dla kobiet w poszczególnych obszarach UE są nieznacznie wyższe niż dla mężczyzn. Pomiedzy poszczególnymi krajami widać jednak znaczące rozpiętości.

Najniższe bezrobocie kobiet w wieku 15-29 lat zanotowano w Niemczech (5,7%), na Malcie (7,5%) oraz w Austrii (7,8%), najwyższe zaś – w Chorwacji (31,6%), Hiszpanii (36,1%) i Grecji (45,7%). Ostatnie trzy państwa charakteryzują się także najwyższą stopą bezrobocia mężczyzn w tej samej grupie wiekowej – odpowiednio 28,9%, 37,3% oraz 37,4%. Młodzi mężczyźni są w najmniejszym stopniu zagrożeni bezrobociem we wspomnianych już Niemczech (7,2%), Czechach (8,2%) i Estonii (8,6%).

Tabela 2. Stopa bezrobocia (%) w grupie wiekowej 15-29 lat w Unii Europejskiej i grupach jej państw członkowskich według wykształcenia i płci w 2015 r.

	Wykształcenie		Płeć	
	Bez średniego	Co najmniej średnie	Kobiety	Mężczyźni
UE 28	27,3	14,8	15,7	16,5
UE 15	27,6	14,9	16,0	17,1
UE 13	28,7	14,9	15,2	14,9
Strefa euro	28,8	16,1	17,9	18,7

Źródło: EUROSTAT 2016.

NEET: młodzi poza systemem edukacji i rynkiem pracy

Stosunkowo nową kategorią pojęciową europejskiej polityki zatrudnienia opisującą sytuację młodych obywateli krajów Unii Europejskiej jest NEET (*not in employment, education or training*) – określenie osób, które znajdują się poza systemem edukacji oraz rynkiem pracy, tzn. nie pracują, nie pobierają nauki, nie zdobywają umiejętności zawodowych. W literaturze podkreśla się niejednorodność i złożoność wewnętrzną kategorii – kryteria przynależności do niej, jakimi są brak aktywności zawodowej i edukacyjnej młodego człowieka mogą być rozpatrywane zarówno komplementarnie, jak i rozłącznie⁴. Kategoria nie ma ściśle określonej cezurę wiekowej, podobnie jak w niejednorodny sposób w naukach społecznych definiowane są „młodość” czy „młodzież”. W części opracowań statystycznych, ale i dokumentów programowych górną granicą jest wiek 25 lat lub 30 lat, w innych zaś, jak wykorzystane w poniższej części artykułu dane EUROSTAT, termin NEET obejmuje osoby, które nie ukończyły 35. roku życia.

Tabela 3. przedstawia dynamikę odsetka osób spełniających kryteria NEET w grupie wiekowej pomiędzy 15. a 34. rokiem życia w Unii Europejskiej na przestrzeni lat 2007–2015. Kształtowała się ona generalnie w zbliżony sposób, jak omówiona w poprzedniej części tekstu stopa bezrobocia – wzrósłszy w okresie 2007–2013 w całej UE, odnotowuje obecnie łagodną tendencję spadkową (16,1%). Nieznaczne różni-

⁴ B. Serafin-Juszczak, *NEET – nowa kategoria młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica”, 49/2014, ss. 47-48.

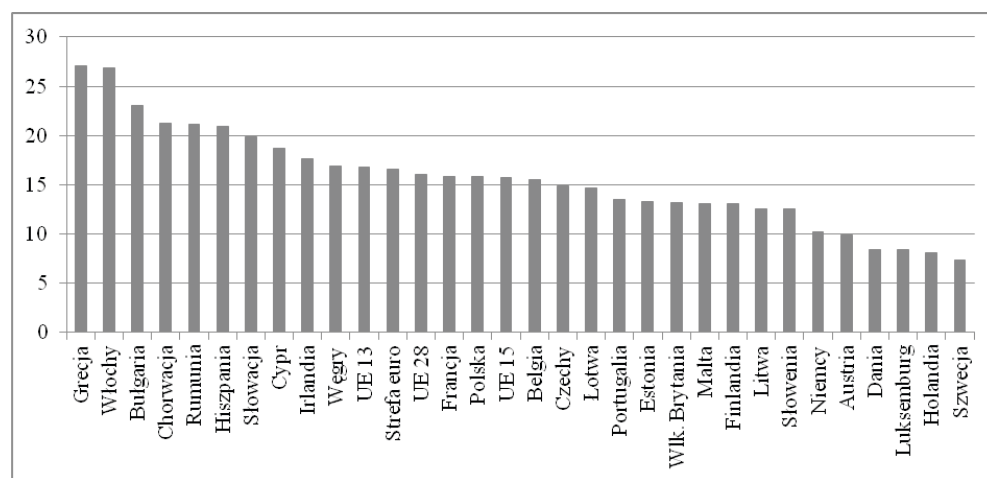
cowanie zauważyć można pomiędzy „starymi” a „nowymi” krajami członkowskimi; w tych ostatnich wartość wskaźnika utrzymuje się na nieco wyższym poziomie przez cały analizowany okres. Tendencja ta jest odwrotna niż w przypadku analizowanej wcześniej stopy bezrobocia, której wyższe wartości przypadały na kraje „piętnastki”. Trzeba jednak zaznaczyć, że porównanie takie ma ograniczony, poglądowy charakter z uwagi na – co zostanie rozwinięte w dalszej części tekstu – odmienność bezrobocia i pozostawania w kategorii NEET jako zjawisk rynku pracy, a także nietożsame przedziały wiekowe, w jakich gromadzone są dane EUROSTAT na ich temat.

Tabela 3. Odsetek osób NEET w grupie wiekowej 15-34 lata w Unii Europejskiej w latach 2007–2015

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
UE 28	14,4	14,2	15,9	16,4	16,6	17,1	17,1	16,6	16,1
UE 15	13,9	14,0	15,7	16,0	16,1	16,6	16,6	16,1	15,7
UE 13	14,7	14,1	16,6	17,8	17,7	18,1	18,3	17,7	16,7
Strefa euro	14,3	14,4	16,2	16,6	16,7	17,3	17,5	17,1	16,6

Źródło: EUROSTAT.

Wykres 2. Odsetek osób NEET w grupie wiekowej 15-34 lata w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej w 2015 r.

Źródło: EUROSTAT.

W świetle danych za 2015 r. (wykres 2) do krajów o najwyższym odsetku młodzieży NEET zaliczają się państwa z południa kontynentu: Grecja (27,1%), Włochy (26,9%) oraz Bułgaria (23%). W najmniejszym stopniu zjawisko występuje w Danii i Luksemburgu (po 8,4%), Holandii (8,1%) i Szwecji (7,4%). Warto zauważyć, iż kraje

z przeciwnych końców rankingu reprezentują różne kulturowo modele rodziny i więzi pomiędzy rodzicami a dorosłymi dziećmi. W przypadku Skandynawii i Beneluksu prawdopodobne może być sprzężenie zwrotne pomiędzy wczesnym usamodzielnianiem się młodych ludzi a motywacją do pracy i nauki. W Polsce NEET stanowią 15,8% grupy wiekowej 15-34 lata, plasując kraj w środkowej części zestawienia.

Rozpatrując termin NEET przez pryzmat tradycyjnych definicji używanych w analizach rynku pracy, należy zauważyć, że jest odmienny jakościowo od pojęć bezrobocia i bierności zawodowej, opisujących zbiorowości osób niewykonujących pracy zarobkowej i pozostających poza sferą zatrudnienia⁵. Młodzi należący do owej kategorii nie są tradycyjnie rozumianymi bezrobotnymi – pojęcie to (mimo różnic między krajami UE w metodologii jego oficjalnego badania i ewidencjonowania) zakłada bowiem, iż osoba nieposiadająca pracy poszukuje jej aktywnie i jest gotowa podjąć zatrudnienie⁶. Nie wpisują się także do końca w kategorię biernych zawodowo, czyli osób niepodejmujących i nieposzukujących zatrudnienia z określonych powodów, z których jednym jest odbywanie nauki w szkole bądź na studiach (choć innymi przyczynami mogą być także np. opieka nad osobami zależnymi czy niepełnosprawność)⁷. Można stwierdzić, że brak pracy połączony z jednoczesnym brakiem społecznie akceptowalnego powodu jej nieposzukiwania (jakim dla młodego człowieka są zazwyczaj nauka w szkole bądź studia) stawia tę zbiorowość w podwójnie trudnej sytuacji. Nie uczestnicząc w ważnych kanałach awansu społecznego, jakimi są edukacja i praca, młodzież NEET doświadcza trudności z budowaniem niezbędnych w dorosłym życiu kapitałów w rozumieniu teorii Pierre’a Bourdieu: kulturowego (wiedza i umiejętności), społecznego (sieć kontaktów), ekonomicznego (dochód), a co za tym idzie, także symbolicznego (prestż i władza)⁸. Brak aktywności zawodowej i edukacyjnej, która organizuje codzienne życie młodego człowieka oraz ogniskuje je wokół pewnej rutyny, może skutkować również deficytami uniwersalnych kompetencji społecznych nieodzownych w dorosłym życiu⁹ – zarządzania czasem, poczucia odpowiedzialności za powierzone zadania, komunikacji interpersonalnej, współpracy w grupie, radzenia sobie ze stresem i trudnymi sytuacjami.

Oba wyżej wymienione rodzaje konsekwencji mogą pogarszać sytuację młodzieży NEET jako kandydatów do pracy, zmniejszając ich szansę na wyjście z „zakłętą kręgu” bierności i wykluczenia społecznego. W dłuższej, międzypokoleniowej per-

⁵ S. Elder, *What does NEETs mean and why is the concept so easily misinterpreted?*, „International Labour Office Technical Brief”, No 1, [Online], dostępne: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_343153.pdf, 20.07.2016, s. 4.

⁶ M. Szyłko-Skoczny, *Problemy społeczne w sferze pracy*, [w:] G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny (red.), *Polityka społeczna*, Warszawa 2007, s. 217.

⁷ M. Kunasz, *Bierność zawodowa w Polsce na tle wybranych grup krajów unijnych*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 46 (2/2016).

⁸ J.H. Turner, *Struktura teorii socjologicznej*. Wydanie nowe, Warszawa 2005, ss. 597-601.

⁹ M. Caban, T. Rewerski, *Inteligencja emocjonalna i kompetencje społeczne u osób pracujących i bezrobotnych*, „Polityka Społeczna”, nr 2/2005, ss. 8-10.

spektywie oznaczać to będzie problem z podwyższeniem czy choćby utrzymaniem zbliżonego względem rodziców statusu społecznego¹⁰, a zatem deklasację. O jeszcze innych konsekwencjach makrospołecznych trwania młodych ludzi poza rynkiem pracy i systemem edukacji pisze Blanka Serafin-Juszczak, wiążąc je z ryzykiem wzrostu zachowań dewiacyjnych: „Młody człowiek nieaktywny zawodowo, z niskim poziomem edukacji, ale często także dobrze wykształcony, nie zarabia i nie płaci podatków, nie przynosi więc ani państwu, ani swoim bliskim dochodów. W ten sposób nie tylko nie zwracają się koszty inwestycji środków publicznych i rodzin w edukację młodego pokolenia, ale generowane są wysokie nakłady na świadczenia społeczne, utrzymanie urzędów pracy i innych instytucji zajmujących się wspieraniem osób wykluczonych. Obecność NEET-ów w społeczeństwie oznacza koszty ponoszone na zabezpieczenie socjalne i reaktywację zawodową młodych roczników, a ponadto na walkę z przestępczością oraz resocjalizację. Pozostawanie poza rynkiem pracy i wykluczenie z systemu oświatowego współwystępują bowiem z różnymi formami dewiacji i dysfunkcji społecznych”¹¹.

Wspólne działania prozatrudnieniowe na rzecz młodzieży w UE

Złożony charakter problemów, jakich doświadcza młodzież na rynkach pracy, skłonił instytucje Unii Europejskiej do wypracowania wspólnych, wdrażanych przez państwa członkowskie programów wsparcia prozatrudnieniowego. W 2013 r. przyjęte zostały dwa programy – „Gwarancja dla młodzieży” oraz „Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych”, stanowiące montaż środków Europejskiego Funduszu Społecznego i wkładów własnych krajów członkowskich. Pierwsze z działań jest w swoim zamierzeniu instrumentem szybkiego reagowania, zakładającym, iż osoby w wieku do 25. roku życia objęte będą pomocą, niezależnie od faktu zarejestrowania się w publicznych służbach zatrudnienia (w Polsce – urzędy pracy) i w trakcie najpóźniej czterech miesięcy od zakończenia nauki bądź utraty pracy otrzymają ofertę zatrudnienia, płatnego stażu lub dalszej nauki i zdobywania kwalifikacji¹². Sednem programu jest szybkie, zindywidualizowane i jak najbardziej dostosowane do potrzeb beneficjenta wsparcie, które nie zawsze możliwe jest w projektach o charakterze „seryjnym”.

„Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych” jest instrumentem także adresowanym do osób do 25. roku życia, jednakże zamieszkałych w tych regionach Unii Europejskiej, w których stopa bezrobocia według stanu z 2012 r. przekraczała 25% – a zatem dotkniętych trwalszymi, strukturalnymi problemami lokalnych ryn-

¹⁰ S. Czubkowska, *Wykształcenie nie przyniesie awansu społecznego. Dzieci podzielą status rodziców*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 27.05.2014, [Online], dostępne: <http://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/799470,wykształcenie-a-awans-społeczny.html>, 26.09.2016.

¹¹ B. Serafin-Juszczak, op. cit., ss. 54-55.

¹² *Gwarancja dla młodzieży*, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=pl>, [Online], dostępne: 26.09.2016.

ków pracy. Wsparcie adresowane jest szczególnie do młodzieży z kategorii NEET – niepracującej, nieposzukującej zatrudnienia, nieuczestniczącej w kształceniu. Formy pomocy młodym beneficjentom mają podobny charakter, ponieważ inicjatywa została wdrożona jako uzupełnienie i poszerzenie wspomnianego programu „Gwarancja dla młodzieży”¹³. W Polsce możliwości realizacji działań z obu inicjatyw dostępne są w ramach Programu Operacyjnego Wiedza – Edukacja – Rozwój na lata 2014–2020.

Podsumowanie

Współcześnie w naukach społecznych osoby młode postrzegane są jako kategoria o szczególnym znaczeniu. Stanowią z jednej strony przedmiot socjalizacji – „produkt” społeczeństwa ukształtowanego przez poprzedzające pokolenie rodziców oraz nauczycieli, z drugiej zaś – posiadają ogromny potencjał zmiany społecznej, której siła i kierunek zależy w dużej mierze od doświadczeń związanych z wchodzeniem w dorosłe życie¹⁴. Wydarzenia mające miejsce w Europie na przestrzeni ostatnich lat pokazują, jak silnie w młodym pokoleniu odbijają się i katalizują echa problemów społeczno-politycznych na kontynencie: protesty hiszpańskiego Ruchu Oburzonych w 2014 r., których podłoże stanowiła ogromna skala bezrobocia tamtejszej młodzieży, silnie artykułowane niezadowolenie młodych Brytyjczyków z wyniku referendum w sprawie opuszczenia UE przez ich kraj, wreszcie wzrost postaw antyimigracyjnych i eurosceptycznych związany z trwającym od 2015 r. kryzysem uchodźczym. Wskazane w niniejszym artykule trudności młodego pokolenia Europejczyków z wejściem na rynek pracy w dłuższej perspektywie sprzyjać mogą na poziomie makrospołecznym budowaniu poparcia dla ruchów populistycznych czy autorytarnych metod sprawowania władzy, a w perspektywie mikro przekładać się na zachowania dewiacyjne bądź wyuczoną bezradność i bierność. Przed unijną polityką spójności, a także poszczególnymi politykami krajowymi stoi zatem niełatwe zadanie wspierania wysokiej jakości edukacji i zatrudnienia młodych ludzi jako dwóch ważnych filarów ich integracji społecznej i partycypacji obywatelskiej. „Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie” – w tym kontekście słynne słowa Jana Zamoyskiego odnieść należy do całości kontynentu i jego przyszłości.

BIBLIOGRAFIA

Najważniejsze dokumenty:

- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 03.03.2010 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf, 26.09.2016.

¹³ *Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych*, [Online], dostępne: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1176&langId=pl>, [Online], dostępny 26.09.2016.

¹⁴ M. Rodziewicz, *Młodzież jako katalizator zmian społeczno-ekonomicznych w ujęciu strategii Europa 2020*, „Zbliżenia Cywilizacyjne”, tom XI (2015), ss. 67-70.

- Gwarancja dla młodzieży, [Online], dostępne: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=pl>, [Online], dostępne: 26.09.2016.
- Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1176&langId=pl>, [Online], dostępny 26.09.2016.
- Juncker J-C., Nowy początek dla Europy: mój program na rzecz zatrudnienia, wzrostu, sprawiedliwości oraz zmian demokratycznych. Wytyczne polityczne na następną kadencję Komisji Europejskiej. Przemówienie inauguracyjne wygłoszone podczas sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego, Strasburg, 15 lipca 2014 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/pg_pl.pdf, 26.09.2016.

Druki zwarte

- Turner J.H., *Struktura teorii socjologicznej*. Wydanie nowe, Warszawa 2005.

Najważniejsze artykuły:

- Caban M., Rewerski T., *Inteligencja emocjonalna i kompetencje społeczne u osób pracujących i bezrobotnych*, „Polityka Społeczna”, nr 2/2005.
- Czubkowska S., *Wykształcenie nie przyniesie awansu społecznego. Dzieci podzielą status rodziców*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 27.05.2014, [Online], dostępne: <http://serwisy.gazeta-prawna.pl/edukacja/artykuly/799470,wyksztalczenie-a-awans-spoeczny.html>, 26.09.2016.
- Elder S., *What does NEETs mean and why is the concept so easily misinterpreted?*, „International Labour Office Technical Brief”, No 1, [Online], dostępne: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_343153.pdf, 20.07.2016.
- Kunasz M., *Bierność zawodowa w Polsce na tle wybranych grup krajów unijnych*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 46 (2/2016).
- Rodziewicz M., *Młodzież jako katalizator zmian społeczno-ekonomicznych w ujęciu strategii Europa 2020*, „Zbliżenia Cywilizacyjne”, t. XI (2015).
- Serafin-Juszczak B., *NEET – nowa kategoria młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica”, 49/2014.
- Szyłko-Skoczny M., *Problemy społeczne w sferze pracy*, [w:] G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny (red.), *Polityka społeczna*, Warszawa 2007.

ARTUR PIĞŁAS

WYDZIAŁ EKONOMII

UNIwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Wykorzystanie przez organy władzy publicznej środków europejskich na przykładzie programów rozwoju obszarów wiejskich

Streszczenie: Integracja Polski z Unią Europejską (UE) powszechnie uznawana jest za okres znaczącego rozwoju gospodarczego. W opinii wielu obserwatorów, obok ekonomicznych skutków integracji gospodarczej, istotnym czynnikiem sukcesu integracji był strumień funduszy europejskich zasilający polską gospodarkę. Celem niniejszej publikacji jest zwrócenie uwagi na dodatkowe zagadnienia związane z aktywnością i odpowiedzialnością organów władzy publicznej współodpowiedzialnej za wdrażanie i wykorzystanie transferowanych do Polski środków europejskich. Weryfikacji poddano tezę o zależności pomiędzy poziomem wykorzystania środków europejskich przez instytucje wdrażające unijną politykę rozwoju obszarów wiejskich a stopniem wdrożenia tej polityki.

Wstęp

Ponad 10-letni okres obecności Polski w strukturach Unii Europejskiej (UE) uznawany jest w powszechnej opinii społecznej za okres pomyślności gospodarczej ze względu na dodatnie saldo przepływu środków budżetowych pomiędzy Polską a budżetem unijnym. Wprawdzie analitycy zjawisk gospodarczych wskazują szeroko na ekonomiczne skutki integracji gospodarczej, takie jak zwiększenie obrotów handlowych, efektywne wykorzystanie czynników wytwórczych, poprawa konkurencyjności, to jednak nadal, zdaniem wielu obserwatorów, za główny czynnik sukcesu konsolidacji Polski z UE upatruje się strumień funduszy europejskich zasilający polską gospodarkę. Celem niniejszej publikacji nie jest zaprzeczenie tezom stawianym przez ekonomistów czy też ujmowanie rangi odczuwalnych przez Polską gospodarkę korzyści generowanych integracją rynków wspólnotowych, a jedynie zwrócenie uwagi na dodatkowe zagadnienia związane z aktywnością i odpowiedzialnością organów władzy publicznej współodpowiedzialnej za wdrażanie i wykorzystanie transferowanych

do Polski środków europejskich.

Przedmiotem opracowania jest zweryfikowanie hipotezy o istotnej zaleŹnoŹci między poziomem wykorzystania środków europejskich przez instytucje wdraŹaj ce unijną polityk  rozwoju obszarów wiejskich a stopniem wdroŹenia tej polityki. W pierwszej częsci opracowania nawiązano do idei europejskiej integracji gospodarczej oraz jej ekonomicznych skutków dla Polski. Cz sc drugą ma na celu zaprezentowanie struktury budŹetu Unii Europejskiej oraz zjawiska nierównowagi między wpłatami oraz wypłatami dokonywanymi z tego budŹetu przez państwa członkowskie. W częsci trzeciej podjęto próbę weryfikacji tezy o wpłynie wykorzystania środków europejskich na realizacj  unijnej polityki rozwoju na przykładcie programów rozwoju obszarów wiejskich wdroŹonych w ramach perspektywy 2007–2013.

Geneza europejskiej integracji gospodarczej oraz jej ekonomiczne skutki dla Polski

Integracja gospodarcza opisywana jest w literaturze przedmiotu jako proces „łączenia odrębnych organizmów gospodarczych skutkujący powstaniem jednolitego, zharmonizowanego systemu”¹. Bela Balass, węgierski ekonomista uznawany za tw rc  podstaw teorii regionalnej integracji, definiował to zjawisko jako stałe umacnianie (pogłębianie) realnych oraz instytucjonalnych więzi między państwami². Docelowy stan integracji według B. Balassy oznacza pełne zintegrowanie gospodarek narodowych, wymagające przy tym ujednolicenia polityki pienięŹnej fiskalnej i społecznej, co w konsekwencji wymaga przeniesienia tych uprawnień na wspólną ponadnarodową władz ³. Pomimo iŹ idea europejskiej integracji gospodarczej pojawiała się juŹ w poprzednich stuleciach, to jednak realnie została ona wdroŹona dopiero po zakończczeniu II wojny Źwiatowej. Zmiany zachodzące w Europie oraz zniszczenia wojenne wymagały odbudowy i modernizacji gospodarek w sposób nierzadko przewyŹszaj cym moŹliwoŹci pojedynczych państw. Proces ten przyspieszyło wzmocnienie obozu komunistycznego, utworzenie państw demokracji ludowej, jak równieŹ obawa przed militarnym zagroŹeniem ze strony ZSRR. W odpowiedzi na to zagroŹenie kraje Europy Zachodniej planowały utworzenie siły politycznej i ekonomicznej równorzędnej wobec USA i ZSRR⁴.

Funkcjonowanie Wspólnoty Europejskiej w obecnym kształcie związane było z rozwojem legislacji wspólnotowej, której istotnym elementem było zawarcie Traktatu o Unii Europejskiej, w którym od 1993 r. powołano do Źycie Unią Europejską i przewidziano utworzenie unii gospodarczej i walutowej. Ostatnim etapem wdraŹa-

¹ E. Małuszyńska, B. Grucham, *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej*, Warszawa 2012, s. 39.

² J. Barcz, E. Kawecka-Wyrzykowska, K. Michałowska-Gorywoda, *Integracja europejska w Źwietle Traktatu z Lizbony. Aspekty ekonomiczne*, Warszawa 2012, s. 21.

³ Ibidem, s. 21.

⁴ L. Ciamaga, E. Latoszek, K. Michałowska-Gorywoda, L. OręŹiak, E. Teichmann, *Unia Europejska*, Warszawa 2000, ss. 11-12.

nia postanowień tego traktatu było wprowadzenie do obiegu w 2002 r. wspólnej europejskiej waluty. Głównym celem polityki gospodarczej Unii Europejskiej pozostaje utrzymanie wzrostu gospodarczego poprzez inwestycje w transport, energię i badania naukowe, przy jednoczesnym minimalizowaniu negatywnego wpływu rozwoju gospodarczego na środowisko naturalne. Pomimo że ukształtowany przez traktaty europejskie wspólny rynek europejski nie stał się jeszcze w pełni jednolitym obszarem gospodarczym, to jednak w opinii wielu autorów, utworzenie tego rynku, tj. jednolitego rynku niezależnych od siebie państw, było jednym z największych osiągnięć Unii Europejskiej i uznawane jest za precedens w historii gospodarczej⁵.

Za podstawowe korzyści europejskiej integracji gospodarczej uznaje się przede wszystkim bodźce oddziałujące na wzrost gospodarczy. Bogumiła Mucha-Leszko, szeroko opisując efekty europejskiej integracji gospodarczej, wskazuje m.in. na korzyści wynikające z ułatwiania przepływów gospodarczych, powodujące wzrost zasięgu oddziaływań rynkowych (zwiększenie produkcji i wymiany handlowej), poprawę konkurencyjności i innowacyjności, lepsze wykorzystanie czynników wytwórczych⁶. W konsekwencji prowadzą one do uatrakcyjnienia wspólnego rynku dla światowych inwestorów, wymuszają podniesienie efektywności prowadzonej działalności zwiększając siłę gospodarczą i konkurencyjność danego regionu gospodarczego⁷. Z kolei przystąpienie do unii walutowej, jak argumentuje Ewa Ambroziak, wiąże się ze zmniejszeniem kosztów transakcyjnych, redukcją ryzyka walutowego, umożliwia przejrzysty przegląd rynków i porównywalność cen. Eliminuje ono także ryzyko występowania negatywnych skutków tzw. ataków spekulacyjnych ze strony kapitału zagranicznego, ze względu na prowadzenie polityki pieniężnej prowadzonej przez wspólny bank centralny⁸.

Ustanowienie wspólnego rynku spowodowało, że UE stała się „znaczącą potęgą handlową na świecie”⁹, której skala mierzona ilością wyprodukowanych towarów i usług od 2003 r. nieprzerwanie przewyższa gospodarki m.in. USA i Japonii¹⁰. Pomimo globalnego kryzysu gospodarczego, który dotknął m.in. handel światowy, Unia Europejska utrzymała dominującą pozycję w handlu międzynarodowym, a jej udział w globalnym imporcie, pomimo spadku tych wartości w porównaniu do danych z I dekady XXI w., od 2008 r. do 2011 r. regularnie przewyższał udział w han-

⁵ E. Małuszyńska, B. Grucham, op. cit., s. 145.

⁶ B. Mucha-Leszko, *Korzyści międzynarodowej integracji gospodarczej a osiągnięcia i problemy Unii Europejskiej*, [w:] W. Bieńkowski, S.I. Bukowski, G. Olszewska (red.), *Przyszłość integracji europejskiej – konkurencyjność i rynki*, Warszawa 2012, s. 3.

⁷ B. Mucha-Leszko, op. cit., ss. 3, 22, 23.

⁸ E. Ambroziak, *Wpływ integracji europejskiej na wzrost gospodarczy*, [w:] *Studia Prawno-Ekonomiczne*, t. XCIX, 2015, ss. 190-191.

⁹ Serwis UE, *Informacje ogólne o Unii Europejskiej*, [Online], dostępne: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_pl, 28.09.2016.

¹⁰ PKB w cenach rynkowych (euro) wyniosło: (1) w 2002 r. – EU28 10.327,9 mld, USA 11.609,1 mld, Japonia 4228,0 mld; (2) w 2014 r. – EU28 13.958,4 mld, USA 13.111,8 mld, Japonia 3.475,1 mld. Źródło: Eurostat, GDP and main aggregates – selected international annual data, dostępne: 1.02.2016.

dlu światowym Stanów Zjednoczonych¹¹. Istotnym elementem integracji gospodarczej z punktu widzenia poszczególnych państw członkowskich stała się zwiększona wymiana handlowa z uwagi na zniesienie barier celnych w Europie oraz silniejsza pozycja Europy (w porównaniu do pojedynczych państw) względem przedstawicieli pozostałych obszarów gospodarczych (np. w relacjach Unia Europejska – Rosja). Dostępne wyniki badań i analiz nad efektami gospodarczymi wprowadzenia jednolitego rynku europejskiego oraz unii celnej potwierdziły wzrost wewnętrznego importu przemysłowego, napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich oraz pogłębianie się specjalizacji w poszczególnych sektorach gospodarki¹².

Ponad 12-letni okres obecności Polski w strukturach Unii Europejskiej jednoznacznie dowiódł, że okres ten był wyjątkowo efektywny pod względem uzyskanych rezultatów ekonomicznych. W latach 2004–2014 Polska uzyskała najwyższy, skumulowany poziom wzrostu gospodarczego (53%) wobec średniej europejskiej oraz krajów strefy euro wynoszącej 12%. Przyczynił się do tego fakt, iż Polska była jedynym krajem, w którym nie odnotowano recesji. Tak dobrym wynikiem polskiej gospodarki, opartej w dużej mierze na popycie krajowym, towarzyszyły: zmniejszenie bezrobocia, wzrost płac, a także niska inflacja umożliwiająca łagodzenie polityki pieniężnej przez bank centralny. Dodatkowo obecność polskich firm na rynkach europejskich umożliwiła w okresie minionej dekady wyraźne zwiększenie obrotów w handlu zagranicznym, uzyskując w 2014 r. rekordowo wysoką nadwyżkę handlową z krajami UE (28,8 mld euro). Co więcej, wzrost polskiego eksportu, który realnie przyczynia się do wzrostu PKB, świadczy o ciągłym wykorzystywaniu przez polskich przedsiębiorców możliwości rozwojowych, jakie stwarza obecność na jednolitym rynku. Przykładem jest eksport usług przez firmy wykonujące przewozy w transporcie międzynarodowym, których Polska stała się liderem wśród przewoźników europejskich. Udział polskich firm w tego rodzaju działalności zwiększył się z 9% w 2004 r. do 24% w 2014 r.¹³

Dostępne wyniki badań konwergencji pomiędzy dziesięcioma państwami Europy Środkowej i Wschodniej (EU-10), które przystąpiły do Unii Europejskiej w latach 2004 i 2007, a państwami należącymi w 2004 r. do strefy euro (EU-12), potwierdziły występowanie tej zbieżności zarówno w ujęciu realnym, jak i nominalnym. Gospodarki państw EU-10 uzyskały w latach 2004–2008 znacząco wyższe zdolności rozwoju względem państw strefy euro. Średni wskaźnik realnego PKB wzrósł z tych krajach z 6% w latach 2004–2005 do ponad 7% w latach 2006–2008, po czym, na skutek kryzysu światowego, zmniejszył się do 2,5% w 2008 r. W rezultacie średni wskaź-

¹¹ Udział w handlu światowym w 2002 r. – EU28 18,9%, USA 25,7%, Chiny 6,3%; w 2008 r. – EU28 19,3%, USA 17,9%, Chiny 9,4%; w 2013 r. – EU28 15,4%, USA 16,0%, Chiny 13,4%. Źródło: Eurostat, Share of EU in the World Trade, dostępne: 3.11.2015.

¹² B. Mucha-Leszko, op. cit., s. 21.

¹³ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Gospodarcze i społeczne efekty członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, Notatka w związku z jedenastą rocznicą przystąpienia Polski do UE, maj 2015, [Online], dostępne: <https://www.ms.gov.pl/resource/26c005f4-b73e-4402-bb32-8b10c1b42a4c:JCR>, 8.02.2016, ss. 2-6.

nik PKB w krajach EU-10 wyniósł 6% w latach 2004–2008, podczas gdy w krajach „starej” strefy euro wyniósł on zaledwie 2,5%. Gwałtowne tempo realnej konwergencji, szczególnie zauważalne w krajach UE-10, w okresie przedkryzysowym znalazło odzwierciedlenie w gwałtownym przyroście inwestycji, wskutek napływu kapitału zagranicznego oraz rosnących pozytywnych oczekiwań co do wzrostu gospodarczego, jakie w latach 2004–2007 notowano w krajach UE. Balázs Forgó i Anton Jevčák wskazują ponadto na wysoki udział w PKB nakładów brutto na środki trwałe¹⁴. W krajach EU-10 udział ten wzrósł z poziomu 25% (2004 r.) do 29% (2007–2008), podczas gdy w państwach strefy euro utrzymywał się na poziomie poniżej 24% (od 2010 r. wskaźnik GFCF w krajach EU-10 wynosi około 22%, a w państwach „starej” strefy euro poniżej 19%). Większość krajów „dziesiątki” odnotowało w okresie ich pierwszej dekady obecności w strukturach Unii Europejskiej znaczący postęp w wypełnieniu warunków nominalnej konwergencji. Zbieżność zmiennych charakteryzujących politykę pieniężną umożliwiła w siedmiu z tych państw¹⁵ wypełnienie warunków akcesji do strefy euro. Istotnym elementem umożliwiającym państwom EU-10 osiągnięcie właściwej konwergencji rozumianej jako „doganianie” krajów wyżej rozwiniętych, był w latach 2004–2014 napływ funduszy europejskich. Środki te pozwoliły państwom środkowej Europy zachowanie wysokiego poziomu nakładów na inwestycję (m.in. obiekty budowlane, infrastrukturę transportową), a dodatkowo przyczyniły się do uzyskania przez te państwa nadwyżek salda rachunku bieżącego i kapitałowego w latach 2013–2014, które w relacji do PKB wyniosły średnio 2%¹⁶.

Budżet ogólny Unii Europejskiej jako narzędzie realizacji polityki wspólnotowej

Poza niewątpliwymi korzyściami gospodarczymi uzyskiwanymi przez kraje członkowskie w perspektywie makroekonomicznej, istotną determinantę sukcesu państw, które przystąpiły do Wspólnoty w 2004 r., stanowiły dodatnie przepływy budżetowe w relacjach z budżetem Unii Europejskiej.

Budżet ogólny UE, jak podkreśla Maciej Cieślukowski, stanowiący plan finansowy Unii, obejmuje przewidywane dochody i wydatki w układzie rocznym. Pełni on funkcję funduszu o charakterze redystrybucyjnym, co oznacza zasilanie go środkami własnymi, tj. poprzez odebranie państwom członkowskim części ich dochodów (głównie w postaci podatków i ceł), a następnie wydatkowanie tych środków na terenie państw członkowskich zgodnie z kierunkami ustalonymi przez wspólnotę. Budżet ten służy przede wszystkim realizacji celów Unii, które są ściśle powiązane

¹⁴ B. Forgó, A. Jevčák, *Economic Convergence of Central and Eastern European EU Member States over the Last Decade (2004–2014)*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eedp/pdf/dp001_en.pdf, 25.09.2016, ss. 2–11.

¹⁵ Słowenia, Cypr, Malta, Słowacja, Estonia, a ponadto Łotwa (2014) i Litwa (2015).

¹⁶ B. Forgó, A. Jevčák, op. cit.

z jej polityką społeczno-gospodarczą¹⁷. Budżet ten, jak podaje M. Cieślukowski, pełni w istocie funkcje:¹⁸

- Fiskalną – zapewniającą gromadzenie przez UE środków na pokrycie wydatków budżetu. Następuje ono poprzez odbieranie części ich dochodów państw członkowskich (pochodzących z narzędzi fiskalnych – podatków, opłat i ceł).
- Redystrybucyjną – oznaczającą „wtórny podział dochodów państw członkowskich”, który oznaczana odebranie państwom członkowskim części ich dochodów, które następnie są wydatkowane przez te państwa według reguł i kierunków wyznaczonych przez organy UE.
- Alokacyjną – UE poprzez stosowane mechanizmy fiskalne oraz redystrybucyjne wpływa na sposób alokacji czynników wytwórczych poszczególnych gospodarek narodowych. Alokacja ta dotyczy jednak obszarów, w których mechanizmy rynkowe, a nawet interwencje krajowe, nie są w stanie zapewnić optymalnego rozwoju. M. Cieślukowski wskazuje przede wszystkim na politykę rolną i rozwój regionalny, które pochłaniają ponad 2/3 wydatków budżetu Unii Europejskiej, przyczyniając się do uzyskania ekonomicznej efektywności producentów rolnych oraz zapewniając zrównoważony rozwój regionalny członków wspólnoty. Podobnie trudno byłoby wyobrazić sobie rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska oraz nowoczesnych technologii bez wykorzystania środków zewnętrznych.
- Stymulującą – umożliwiającą kreowanie konkretnych zjawisk gospodarczych i wpływanie na decyzje podmiotów gospodarczych w zakresie ich decyzji, w tym dotyczących kierunków ich działalności. Organy władzy publicznej w ramach tego oddziaływania stosują określone narzędzia wsparcia finansowego na realizację konkretnych inicjatyw i programów (np. programy rozwojowe dedykowane dla wyznaczonych obszarów).
- Informacyjno-kontrolną – oznacza ona odczytywanie informacji płynących z gospodarek krajów członkowskich, np. w zakresie skali importu do krajów Unii (dochody z ceł), a także dokonywanie oceny koniunktury gospodarczej (wyrażającej się m.in. zmianami popytu poprzez wysokość dochodów z podatku od wartości dodanej) oraz sytuacji społecznej (poprzez wysokość wydatków na zapobieganie zjawiskom strukturalnym np. bezrobociu).

Z budżetu ogólnego UE finansowane są zadania zgodnie z kierunkami określonymi przez Radę Unii Europejskiej w ramach tzw. wieloletnich ram finansowych¹⁹. W perspektywie finansowej na lata 2014–2020 sfinansowane zostaną zadania mające na celu:

- przyspieszenie wzrostu gospodarczego i zwiększenie zatrudnienia – z budżetu ogólnego zaplanowano finansowanie badań naukowych, rozwoju technolo-

¹⁷ M. Cieślukowski, *Budżet Unii Europejskiej*, Poznań 2006, ss. 15-16.

¹⁸ Ibidem, ss. 16-17.

¹⁹ Rozporządzenie Rady (UE, EURATOM) nr 1311/2013 z dnia 2 grudnia 2013 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2014–2020 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, s. 884).

gicznego i innowacji, zwiększania konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój sieci energetycznych, cyfrowych i transportowych;

- wzmacnianie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej – polityka ta stanowi wyraz solidarności między regionami UE, a środki wydatkowane w ramach tego celu służą zmniejszeniu dysproporcji i różnic rozwojowych pomiędzy poszczególnymi członkami UE, zapewniając finansowanie infrastruktury, szkoleń, współpracy transgranicznej;
- umożliwianie trwałego wzrostu gospodarczego z wykorzystaniem zasobów naturalnych poprzez wspieranie rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich. Polityka ta, mająca na celu stymulowanie produkowania bezpiecznej, europejskiej żywności, uwzględnia także dywersyfikowanie gospodarki wiejskiej przy wzmacnianiu rozwiązań służących ochronie środowiska i zachowaniu różnorodności biologicznej;
- bezpieczeństwo i obywatelstwo – mające na celu zwalczanie przestępczości, terroryzmu i zarządzanie przepływami migracyjnymi. UE zapewnia także wsparcie ochrony dla konsumentów z obszaru UE;
- globalne oddziaływanie Europy – Unia Europejska finansuje inicjatywy służące umocnieniu stabilności i bezpieczeństwa w państwach niebędących jej członkami. Służy temu finansowanie misji: humanitarnych, pokojowych, ograniczających ubóstwo, neutralizujących skutki klęsk żywiołowych;
- finansowanie wydatków administracyjnych obejmujących funkcjonowanie organów UE oraz instytucji i agencji utworzonych dla realizacji jej zadań.

Na 2016 r. wydatki budżetu Unii Europejskiej przewidziano w wysokości 155,0 mld euro²⁰. Najistotniejsze kategorie tych wydatków prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 1. Kategorie wydatków zaplanowanych do finansowania z budżetu UE w 2016 r.

	WYRÓŻNIENIE	BUDŻET 2016 R. W MLD EURO	% BUDŻETU
I	INTELIĞENTNY WZROST GOSPODARCZY SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU	69,8	45%
1a	Konkurencyjność na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, w tym m.in.:	19,0	12,3%
	- Duże projekty infrastrukturalne (EGNOS, Galileo, ITER i program Copernicus)	1,8	1,2%
	- Horyzont „2020” i program Euratom	9,9	6,4%
	- Konkurencyjność przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME)	0,3	0,2%

²⁰ Akt ustawodawczy, Ostateczne przyjęcie (UE, Euratom) 2016/150 budżetu ogólnego Unii Europejskiej na rok budżetowy 2016 (Dz.U. UE L 48 z 24.02.2016, s. 1 ze zm.).

	- Kształcenie, szkolenie i sport (Erasmus+)	1,7	1,1%
	- Instrument „Łącząc Europę”	2,2	1,4%
1b	Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna, w tym m.in.:	50,8	32,8%
	- Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	46,7	30,1%
	- Instrument „Łącząc Europę” – wkład Funduszu Spójności	2,4	1,5%
	- Europejska współpraca terytorialna	1,0	0,6%
	- Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD)	0,5	0,3%
2	TRWAŁY WZROST GOSPODARCZY: ZASOBY NATURALNE , w tym m.in.:	62,5	40,3%
	- Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (EFRG) – wydatki związane z rynkiem i płatności bezpośrednie	42,2	27,2%
	- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)	18,7	12,1%
	- Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)	0,9	0,6%
	- Trwałe porozumienia o partnerstwie w sprawie zrównoważonych połowów (SFPA) oraz wkład w regionalne organizacje ds. rybołówstwa (RFMO)	0,4	0,3%
3	BEZPIECZEŃSTWO I OBYWATELSTWO , w tym m.in.:	4,1	2,6%
	- Fundusz Azylu, Migracji i Integracji	1,9	1,2%
	- Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego	0,6	0,4%
	- Żywność i pasza	0,3	0,2%
	- Kreatywna Europa	0,2	0,1%
4	GLOBALNY WYMIAR EUROPY , w tym m.in.:	9,2	5,9%
	- Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA II)	1,7	1,1%
	- Europejski Instrument Sąsiedztwa (ENI)	2,2	1,4%
	- Instrument Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju (DCI):	2,6	1,7%
	- Instrument na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju	0,3	0,2%
	- Pomoc humanitarna	1,1	0,7%
	- Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (WPZiB)	0,3	0,2%
5	ADMINISTRACJA	8,9	5,7%
	- Emerytury i szkoły europejskie	1,8	1,2%
	- Wydatki administracyjne instytucji, w tym m.in.:	7,1	4,6%

	- Parlament Europejski	1,8	1,2%
	- Komisja Europejska	3,4	2,2%
	- Rada Europejska i Rada UE	0,5	0,3%
6	WYRÓWNANIA	0	0%
7	INNE INSTRUMENTY SZCZEGÓLNE	0,5	0,3%
	OGÓŁEM	155,0	100%

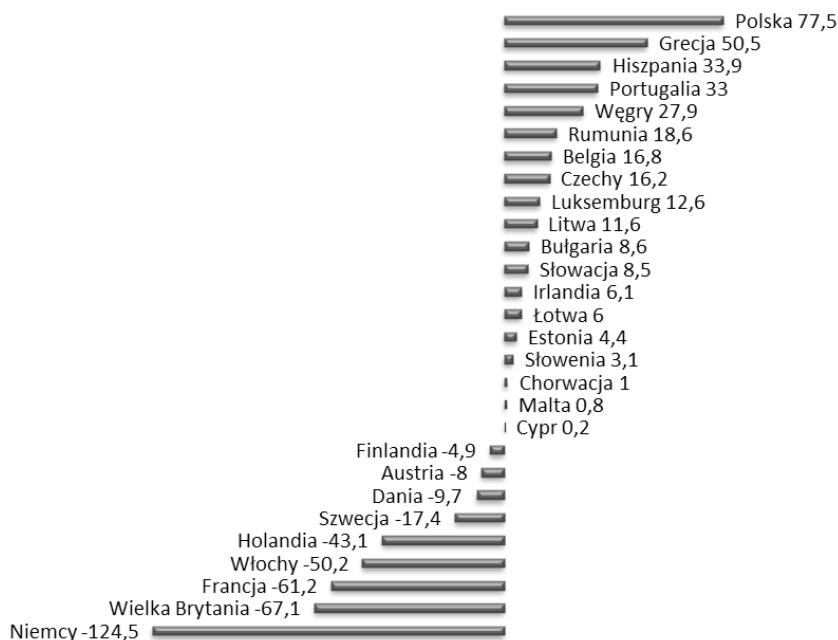
Na przykładzie budżetu rocznego UE można dostrzec, że blisko 1/3 rocznych zobowiązań UE dotyczy inwestycji na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Kwoty te przeznaczane są na wydatki realizowane w ramach Europejskiego Programu Rozwoju Regionalnego, Funduszy Spójności oraz Europejskiego Funduszy Społecznego. W perspektywie finansowej 2014–2020 priorytety UE dotyczą finansowania infrastruktury transportowej i energetycznej (18,2% przydziału środków z ww. funduszy w ramach perspektywy 2014–2020), wzmocnienia badań, rozwoju oraz innowacji (12,3%), wsparcia gospodarki niskoemisyjnej (11,6%). Istotne kwoty przeznaczane będą także na wsparcie zatrudnienia (10,3%) oraz rozwój małych i średnich firm (10%), kształcenie i szkolenia (10%), ochronę środowiska (10%) oraz projekty mające na celu integrację społeczną (10%). Najniższe kwoty finansować będą wsparcie agendy cyfrowej (4,2%), dostosowanie do zmian klimatu (2,1%), inwestycje wzmocniające zdolności instytucjonalne oraz sprawność administracji publicznej (1,3%)²¹. Kolejną istotną pozycję rocznego budżetu UE stanowią kwoty związane z finansowaniem wspólnej polityki rolnej, tj. wspólnej organizacji rynku oraz systemu płatności bezpośrednich dla rolników (filar I) oraz polityki rozwoju obszarów wiejskich (filar II). Ponadto zwraca uwagę stosunkowo niski, nieprzekraczający 5% udział w wydatkach kwot przeznaczanych na funkcjonowanie urzędów i organów Unii Europejskiej.

W literaturze przedmiotu powszechnie wskazywanym problemem gospodarki budżetowej UE jest nierównowaga między wpłatami oraz wypłatami dokonywanymi do i z budżetu ogólnego przez poszczególne państwa członkowskie. Skutkiem tych różnic jest wyróżnienie państw tzw. płatników netto, tj. takich, które odprowadzają do budżetu unijnego środki w wyższej wysokości aniżeli transfery z UE, które trafiają do danego państwa członkowskiego. Po przeciwnej stronie znajdują się beneficjenci netto, którzy korzystając z udogodnień i możliwości, jakie stwarza prowadzona przez UE polityka zwiększania wzrostu gospodarczego, otrzymują z budżetu unijnego więcej środków niż do niego odprowadzają²². Poniższy wykres prezentuje zjawisko nierównowagi finansowej za ponad 10-letni okres członkostwa Polski w UE.

²¹ Komisja Europejska, Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, Szósty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, 2014 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion6/6cr_pl.pdf, 29.09.2016, ss. 258-259.

²² M. Cieślukowski, op. cit., s. 17.

Rysunek 1. Saldo przepływów budżetowych pomiędzy państwami członkowskimi a budżetem UE za lata 2004–2014 (w mld euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisji Europejskiej, EU expenditure and revenue, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/budget/figures/interactive/index_en.cfm, 12.02.2016.

W okresie minionej dekady Polska była niekwestionowanym liderem w zakresie absorpcji środków pochodzących z budżetu UE. Wynikało to z przyznania Polsce wysokiego udziału środków w ramach poprzednich okresów programowania. Wydatki poniesione na rzecz narzędzi i programów wdrażanych w Polsce wyniosły w tym okresie 112,3 mld euro. Warto podkreślić, że równie wysokie, a nawet wyższe transfery skierowane były do krajów o dodatnim saldzie wymiany z budżetem UE (Hiszpania 146,9 mld euro), ale także państw znajdujących się „na przeciwnym biegunie” salda budżetowego (Francja 148,2 mld, Niemcy 132,4 mld, Włochy 116,3 mld). Różnica dotyczy jednak kwot wpłacanych do budżetu unijnego przez kraje członkowskie. W przypadku Polski było to 34,8 mld euro, a w przypadku Hiszpanii było to już 113 mld euro. Najwięksi płatnicy netto zasilili budżetu UE kwotami: Wielka Brytania 145,7 mld euro, Włochy 166,4 mld euro, Francja 209,4 mld euro, Niemcy 256,9 mld euro. Głównym czynnikiem decydującym o takich wysokich wpłatach państw członkowskich były dochody pozyskiwane przez UE z tzw. czwartego źródła, które stanowią wpłaty państw członkowskich proporcjonalne do ich udziałów w PKB UE. Wpłaty te stanowią uzupełnienie dochodów generowanych z pozostałych źródeł, m.in. podatku VAT, ceł rolnych, ceł handlowych, opłat cukrowych²³. Mają one

²³ M. Cieślukowski, op. cit., ss. 31-34.

za zadanie pokryć wydatki, jakich nie udaje się zabezpieczyć z tradycyjnych źródeł dochodów oraz wpływów z VAT²⁴. W przypadku Polski wpłaty te za lata 2004–2014 wyniosły 23,6 mld euro (dla porównania wpłaty Hiszpanii wyniosły 76,2 mld). Płatnicy netto zasilili budżet UE kwotami znacznie przekraczającymi wpłaty głównych beneficjentów: Wielka Brytania 140,5 mld euro, Włochy 115,6 mld, Francja 147,4 mld, Niemcy 192,3 mld euro.

Dominującymi beneficjentami unijnej pomocy w Polsce pozostawały w minionych latach jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku regionalnych programów operacyjnych udział wartość projektów, których beneficjentami były samorządy, w latach 2007–2013 przekroczył 60% ogólnej kwoty wydatkowanej w ramach tych programów. Autorzy badań dotyczących roli programów operacyjnych w finansowaniu zadań samorządowych wskazują ponadto na sukces samorządów we wdrażaniu polityki spójności, zarówno na poziomie regionalnym i samorządowym. Sukces ten utożsamiany jest zarówno z ilościowym wykorzystaniem potencjału funduszy europejskich, jak również z profesjonalizacją procesu absorpcji tych środków²⁵.

Wykorzystanie przez organy władzy publicznej środków europejskich na przykładzie programów rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013

Jednym z kluczowych obszarów gospodarczych finansowanych środkami UE – stanowiącym blisko 40% wydatków zaplanowanych na 2016 r. – pozostaje wspólna polityka rolna, która realizowana jest w ramach dwóch filarów. Pierwszy, obejmujący wspólną organizację rynku oraz system płatności bezpośrednich, finansowany jest przez Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji. Z kolei drugi filar, stanowiący politykę rozwoju obszarów wiejskich, finansowany jest przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFFROW) i ma na celu uwolnienie potencjału terenów wiejskich stanowiących ponad 90% powierzchni UE²⁶, poprzez wsparcie długookresowych zmian w rolnictwie. Zmiany te winny przyczynić się do poprawy konkurencyjności podmiotów działających w obszarze rolnictwa i leśnictwa, rozwoju sektora usług, ochrony środowiska naturalnego, podnoszenia jakości życia i poziomu zamożności mieszkańców terenów wiejskich. Polityka ta, a przy tym wsparcie z EFFROW, realizowana jest w krajach członkowskich poprzez programy rozwoju obszarów wiejskich. Programy te stanowią w istocie podstawowe dokumenty strategiczne zawierające m.in.: uzasadnienie dla wybranych do wsparcia priorytetów polityki rozwoju obszarów wiejskich, dane o spodziewanym oddziaływaniu Programu, infor-

²⁴ L. Oręziak, *Finanse Unii Europejskiej*, Warszawa 2009, s. 149.

²⁵ P. Świaniewicz, J. Kurowska, M. Lackowska, *Profesjonalizacja absorpcji funduszy. Beneficjenci samorządowi centralnie zarządzanych programów operacyjnych w okresie 2007–2013*, Warszawa 2013, ss. 4 i 65.

²⁶ B. Chmielewska, A. Mierosławska, *Krajowa czy regionalna strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich?*, Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, nr 2, 2007, s. 85.

macje na temat celów i środków proponowanych w ramach Programu. W praktyce programy te stanowią główne narzędzia, z których korzystają państwa członkowskie dla realizacji unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na danym terenie²⁷.

Dla realizacji polityki rozwoju obszarów wiejskich regulacje wspólnotowe przewidziały możliwość przyznania państwom członkowskim prawa do finansowania z funduszu EFFROW działań niezbędnych dla wdrażania ww. polityki. Działania te, obok opracowania programu podlegającego następnie weryfikacji ze strony Komisji Europejskiej, wymagają dodatkowo ustanowienia zasad kwalifikowalności wydatków, kryteriów selekcji projektów do dofinansowania, procedur i zasad kontroli ich wykorzystania, zorganizowania narzędzi i aparatu obsługi przedmiotowych środków, zapewnienia i rozpowszechnienia informacji o programach, w tym wkładzie w jego realizację Unii Europejskiej. Finansowanie to dokonywane jest w ramach tzw. pomocy technicznej, która z założenia „polega na zapewnieniu wiedzy specjalistycznej i środków finansowych w celu wsparcia organów administracji krajowej w realizacji programów przyczyniających się do osiągnięcia celów danej polityki”²⁸. Zgodnie z zapisami wdrożonego w Polsce Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (PROW 2007–2013), wykorzystanie przedmiotowych środków miało za cel „wsparcie przygotowawcze, monitorujące i administracyjne oraz ocenę i kontrolę”²⁹ realizacji wdrażanego programu. Celem tego finansowania było umożliwienie sprawnego funkcjonowania podmiotów zaangażowanych w realizację Programu, m.in. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (instytucja zarządzająca Programem); Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (instytucja zarządzająca pomocą techniczną i pełniąca rolę agencji płatniczej); Ministerstwa Finansów, Agencji Rynku Rolnego, samorządów województw³⁰.

Regulacje unijne stanowią, że na sfinansowanie tego rodzaju działalności, w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich, kraje członkowskie mogły przeznaczyć do 4% całkowitej kwoty dla programu. W przypadku Polski, w perspektywie finansowej 2007–2013, na finansowanie ww. operacji przeznaczono 257,5 mln euro, co stanowiło 1,5 % wartości PROW 2007–2013 (75% stanowił wkład UE). Należy przy tym podkreślić, że środki, pozostające w dyspozycji organów zarządzających programami krajowymi, podlegały i podlegają takim samym rygorom w zakresie ich wykorzystania, jak środki przekazywane głównym beneficjentom PROW (samorządom lokalnym, grupom producentów rolnych, lokalnym grupom działania, przedsiębiorcom i in.). W przypadku, gdy Komisja Europejska uzna, iż wydatki finansowane z programu

²⁷ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFFROW) – (Dz. U. L 277 z 21.10.2005 r., s. 1 ze zm.) – uchylone z dniem 1.01.2014 r.

²⁸ Europejski Trybunał Obrachunkowy, Sprawozdanie specjalne „W jakim stopniu pomoc techniczna przyczyniła się do osiągnięcia celów w zakresie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich?”, Luksemburg, 2015, [Online] dostęp: <http://www.eca.europa.eu/pl/pages/DocItem.aspx?did=31656>, 28.09.2016, s. 6.

²⁹ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 października 2007 r. w sprawie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (M.P. nr 94, poz. 1035, ze zm.).

³⁰ Ibidem.

(w tym środki pomocy technicznej) nie zostały dokonane zgodnie z zasadami wspólnotowymi, jest ona uprawniona do podjęcia decyzji o wyłączeniu ich z finansowania, co w praktyce powoduje konieczność zwrotu tych środków do budżetu unijnego³¹.

W poszczególnych krajach EU-27³² kwoty przeznaczone na pomoc techniczną znacząco różniły się pod względem ich wysokości oraz udziału w ogólnej kwocie wdrażanego programu. Poniższe zestawienie prezentuje wysokość kwoty pomocy wdrażanej wobec bezpośrednich beneficjentów programów przy wykorzystaniu 1 euro środków pomocy technicznej (im wyższy był udział tych środków w ogólnej kwocie programu, do 4%, tym niższa była kwota wdrażanej pomocy).

Tabela 2. Wysokość środków programów rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013 wdrożonych (według stanu na czerwiec 2015 r.) oraz zaprogramowanych przy wykorzystaniu 1 euro środków PT w EUR*

Wyszczególnienie	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	EE	FR	EL	ES	NL	IE	LT	LU**
Środki wdrożone (VI 2015)	45	128	80	223	323	23	23	212	235	80	192	2155	25	nd
Środki zapisane w programie (plan 2007–2013)	43	116	63	76	203	21	24	144	78	77	171	991	24	nd
-	LV	MT	DE	PL	PT	RO	SK	SI	SE	UK	HU	IT	FI	x
Środki wdrożone (VI 2015)	28	26	115	76	74	79	45	85	30	195	23	59	161	x
Środki zapisane w programie (plan 2007–2013)	24	24	102	64	45	70	45	67	32	127	24	49	129	x

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, źródło: <http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rural-development-policy-in-figures/rdp-monitoring-indicator-tables/financial-and-physical-indicators>, [29.09.2016].

* Różnice pomiędzy kwotami wykorzystanymi oraz zaplanowanymi wynikają z niepełnego rozliczenia środków PT według stanu na dzień publikacji danych (VI 2015).

** Luksemburg nie zaplanował środków pomocy technicznej w ramach wdrażanego programu.

Wobec powyższego nasuwają się pytania, na ile istotną we wdrażaniu ww. programów była rola środków przekazanych organom władzy publicznej oraz na ile środki te przyczyniły się do wdrożenia polityki rozwoju obszarów wiejskich w poszczególnych krajach członkowskim. Czy państwa, które zdecydowały o oszczędnym wykorzystaniu środków na wsparcie programów, uzyskały niższe wskaźniki ich realizacji?

W ramach przeprowadzonych badań przyjęto założenie, że wyższe wykorzystanie środków PT wpływa na zwiększenie stopnia jego realizacji poprzez upowszechnianie

³¹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1290/2005 z dnia 21 czerwca 2005 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej (Dz. U. L 209 z 11.08.2005, s. 1, ze zm.), art. 31.

³² W badaniach nie uwzględniono Chorwacji.

informacji o samym programie, a tym samym zwiększenie kręgu osób na zwiększony stopień jego realizacji. Poszukując odpowiedzi na ww. pytanie, podjęto czynności na rzecz weryfikacji tezy o występowaniu zależności między kwotą zaangażowanych środków pomocy technicznej a uzyskanymi przez poszczególne kraje członkowskie tzw. wskaźnikami produktu dla poszczególnych działań. Wychodząc z teoretycznych uwarunkowań związanych z podziałem i wykorzystaniem środków pomocy technicznej, ale także rodzajów poszczególnych działań PROW, wybrano wskaźniki obrazujące liczbę zrealizowanych projektów³³ oraz liczbę uczestników lub beneficjentów poszczególnych działań³⁴. Uwzględniając fakt, że kwoty wydatkowane na operacje pomocy są liniowo zależne od kwot zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych działań (ze względu na skalę programów), badania dokonano na podstawie kwot pomocy technicznej, wyrażanych proporcjonalnie do środków wdrażanych przez Program (tab. 2).

Badanie wpływu wysokości kwoty zaangażowanych środków PT na realizację poszczególnych działań PROW dokonano w dwóch wariantach. W pierwszej kolejności dokonano badania wpływu wykorzystania środków PT na stopień realizacji poszczególnych wskaźników rezultatu (w %). W drugim wariantcie badano związek dotyczący uzyskanych rezultatów wdrażania poszczególnych działań wyrażonych proporcjonalnie do skali działalności rolniczej realizowanej na terenie danego kraju (tj. w stosunku do liczby gospodarstw rolnych, grup producentów, obszarów użytkowanych rolniczo). Badania dokonano przy wykorzystaniu współczynnika korelacji rang Spearmana. Uzyskane wyniki ujawniły brak statystycznego związku pomiędzy poszczególnymi parami zmiennych. Jedyne istotny związek wystąpił pomiędzy kwotami na wdrażanie pomocy technicznej a stopniem osiągnięcia wskaźnika produktu dotyczącego liczby wspieranych gospodarstw objętych systemami jakości (ρ Spearmana = -0,44, $p=0,0276$). W krajach, w których udział środków PT w kwotach programu był niższy, odnotowano wysoki stopień realizacji ww. działania.

Uzyskane wyniki i zasadniczy brak związku między badanymi parami zmiennych, należy przede wszystkim tłumaczyć różnicowaniem priorytetów realizowanych przez państwa członkowskie w ramach poszczególnych programów. Co do zasady opierają się one na priorytetach wspólnotowych, jednak na poziomie celów

³³ W ramach działań mających na celu: poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa (nr działania 125), działania informacyjne i promocyjne (133), różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej (311), świadczenie podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej (321), wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (413).

³⁴ Liczba uczestników biorących udział w szkoleniach zawodowych dla osób zatrudnionych w rolnictwie (111), Liczba młodych rolników, którym udzielono pomocy (112), Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy mierzone liczbą producentów rolnych, którym udzielono pomocy (114), Liczba gospodarstw rolnych, które otrzymały pomoc w ramach działania Modernizacja gospodarstw rolnych (121), liczba przedsiębiorstw, które otrzymały pomoc w ramach działania Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej (123), liczba wspieranych gospodarstw objętych systemami jakości w ramach działania Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności (132), Liczba grup producentów rolnych objętych pomocą w ramach działania grupy producentów rolnych (142).

szczegółowych oraz indykatywnego planu wydatków definiowane są na poziomie krajowym. To właśnie państwa członkowskie zarządzające poszczególnymi programami decydują o wysokości kwot przeznaczanych na poszczególne działania, a tym samym na uzyskiwane rezultaty. Istotne dla wyjaśnienia badanego zjawiska wydaje się być także opinia Europejskiego Trybunału Obrachunkowego, który – badając wykorzystanie środków pomocy technicznej – stwierdził, że środki te wydatkowane są przede wszystkim na pokrycie wydatków administracyjnych, głównie wynagrodzeń oraz systemów informatycznych. W opinii Trybunału dla środków tych nie określono celów spełniających kryteria SMART³⁵. Tym samym, w opinii ETO, nie można wiarygodnie ocenić, w jakim stopniu angażowanie środków pomocy technicznej wydatkowanej na koszty administracyjne przyczynia się do osiągnięcia głównych celów Wspólnej Polityki Rolnej, tj. czy przyczynia się w użyteczny i wydajny sposób do większej skuteczności i pomocy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich³⁶.

W Polsce łączna kwota wykorzystanych środków pomocy technicznej w perspektywie 2007–2013 wyniosła ponad 1,07 mld zł, wobec 74,29 mld zł³⁷ całej kwoty pomocy wypłaconej w ramach programu. Oznacza to pełną (100%) realizację założeń finansowych zapisanych w PROW 2007–2013³⁸. Środki te w większości przeznaczone zostały na wynagrodzenia pracowników zaangażowanych we wdrażanie i nadzór nad realizacją tego programu (58%), zakup usług i urządzeń (16%), realizację planu działania w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (12%), promocję oraz działania informacyjne na rzecz programu (6,5%). Głównymi beneficjentami tych środków były samorządy województw (48,5%), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (29,2%) oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (18,4%). Środki te umożliwiły samorządom województw wdrożenie delegowanych im działań PROW 2007–2013 i zapewniły sprawną realizację czynności poszczególnym agencjom wykonawczym Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju. Ponadto pozwoliły one ministrowi na efektywne zarządzanie programem oraz sprawowanie nadzoru nad podmiotami zaangażowanymi w jego realizację³⁹.

³⁵ Z ang. *Specific* (zdefiniowany), *Measurable* (wymierny), *Achievable* (osiągalny), *Relevant* (odpowiedni), *Timed* (określony w czasie).

³⁶ ETO, op. cit., ss. 21, 35.

³⁷ W zaktualizowanym PROW 2007–2013, na finansowanie operacji pomocy technicznej z funduszu EFFROW zaplanowano 193,1 mln euro (75% wydatków publicznych), wobec całej kwoty programu wynoszącej 13.230,0 mln euro (76,72 % wkładu EFFROW).

³⁸ Zbiorcze sprawozdanie bieżące tygodniowe z realizacji PROW na lata 2007–2013, [Online], dostępne: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2007-2013/Monitoring-i-sprawozdawczosc-PROW-2007-2013/Zbiorcze-sprawozdania-biezace-z-realizacji-PROW-2007-2013/Zbiorcze-sprawozdanie-biezace-tygodniowe-z-realizacji-PROW-na-lata-2007-2013217>, 29.09.2016.

³⁹ Najwyższa Izba Kontroli, Wykorzystanie Pomocy Technicznej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 oraz sprawowanie nadzoru nad wykorzystaniem tych środków, [Online], dostępne: <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/14/106/>, 29.09.2016.

Podsumowanie

Okres przynależności Polski do struktur Unii Europejskiej, rozpatrywany zarówno w kontekście korzyści ekonomicznych, jak i transferów środków europejskich, oceniany jest jako czas znaczącego rozwoju gospodarczego. Sukces ten nie byłby jednak możliwy bez wymiernego zaangażowania zasobów i środków ze strony organów władzy publicznej odpowiedzialnych za wdrażanie unijnej polityki rozwoju. Na przykładzie instrumentu pomocy technicznej w ramach drugiego filaru Wspólnej Polityki Rolnej nie wykazano statystycznego związku pomiędzy wysokością wykorzystanych środków PT a stopniem wdrożenia wybranych działań przez poszczególnych członków UE-27. Brak tej zależności należy tłumaczyć głównie „administracyjnym” wykorzystaniem przedmiotowych środków. Nie sposób jednak pominąć faktu, że zaangażowanie tych kwot umożliwiło efektywne przygotowanie organizacyjne instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programów. W konsekwencji umożliwiło to w większości krajów UE optymalne wykorzystanie puli środków z budżetu europejskiego przeznaczonych na wdrażanie programów rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie 2007–2013⁴⁰. Efekt ten nabiera szczególnego znaczenia w przypadku Polski, pozostającej liderem pośród państw korzystających z transferów unijnych. Przeznaczenie przez Polskę środków PT w wysokości 193,1 mln euro, tj. zaledwie 1,5% wartości całego programu, umożliwiło realnie wdrożenie ponad 13 mld euro unijnej pomocy, której skutki na dłużej pozostaną odczuwalne w postaci wyników polskiej gospodarki⁴¹.

BIBLIOGRAFIA

Najważniejsze dokumenty:

- Akt ustawodawczy, Ostateczne przyjęcie (UE, Euratom) 2016/150 budżetu ogólnego Unii Europejskiej na rok budżetowy 2016 (Dz.U. UE L 48 z 24.02.2016, s. 1 ze zm.).
- Europejski Trybunał Obrachunkowy, Sprawozdanie specjalne „W jakim stopniu pomoc techniczna przyczyniła się do osiągnięcia celów w zakresie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich?”, Luksemburg, 2015, [Online] dostęp: <http://www.eca.europa.eu/pl/pages/DocItem.aspx?did=31656>, 28.09.2016.
- Forgó B., Jevčák A., *Economic Convergence of Central and Eastern European EU Member States over the Last Decade (2004–2014)*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eedp/pdf/dp001_en.pdf, 25.09.2016.
- Komisja Europejska, Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, Szósty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, 2014 r., [Online], dostępne: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion6/6cr_pl.pdf, 29.09.2016.

⁴⁰ W 14 państwach UE-27, według danych z czerwca 2015 r., odnotowano ponad 90% zaawansowanie finansowe realizacji programów.

⁴¹ Por. A. Żołądkiewicz, *Dofinansowanie rozwoju mikroprzedsiębiorczości na terenach wiejskich w ramach PROW 2007–2013 – rezultaty*, [w:] Copernican Journal of Finance & Accounting, Vol. 1, No. 1, 2012, s. 183.

- Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Gospodarcze i społeczne efekty członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Notatka w związku z jedenastą rocznicą przystąpienia Polski do UE*, maj 2015, [Online], dostępne: <https://www.ms.gov.pl/resource/26c005f4-b73e-4402-bb32-8b10c1b42a4c:JCR>, 8.02.2016.
- Najwyższa Izba Kontroli, Wykorzystanie Pomocy Technicznej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 oraz sprawowanie nadzoru nad wykorzystaniem tych środków, [Online], dostępne: <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/14/106/>, 29.09.2016.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 października 2007 r. w sprawie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (M.P. nr 94, poz. 1035, ze zm.).
- Rozporządzenie Rady (UE, EURATOM) nr 1311/2013 z dnia 2 grudnia 2013 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2014–2020 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, s. 884).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – (Dz. U. L 277 z 21.10.2005 r., s. 1 ze zm.) – uchylone z dniem 1.01.2014 r.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1290/2005 z dnia 21 czerwca 2005 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej (Dz. U. L 209 z 11.08.2005, s. 1, ze zm.).
- Zbiorcze sprawozdanie bieżące tygodniowe z realizacji PROW na lata 2007–2013, [Online], dostępne: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2007-2013/Monitoring-i-sprawozdawczosc-PROW-2007-2013/Zbiorcze-sprawozdania-biezace-z-realizacji-PROW-2007-2013/Zbiorcze-sprawozdanie-biezace-tygodniowe-z-realizacji-PROW-na-lata-2007-2013217>, 29.09.2016.

Druki zwarte:

- Barcz J., Kawecka-Wyrzykowska E., Michałowska-Gorywoda K., *Integracja europejska w świetle Traktatu z Lizbony. Aspekty ekonomiczne*, Warszawa 2012.
- Ciamaga L., Latoszek E., Michałowska-Gorywoda K., Oręziak L., Teichmann E., *Unia Europejska*, Warszawa 2000.
- Cieślukowski M., *Budżet Unii Europejskiej*, Poznań 2006.
- Małuszyńska E., Grucham B., *Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej*, Warszawa 2012.
- Oręziak L., *Finanse Unii Europejskiej*, Warszawa 2009.
- Świaniewicz P., Kurowska J., Lackowska M., *Profesjonalizacja absorpcji funduszy. Beneficjenci samorządowi centralnie zarządzanych programów operacyjnych w okresie 2007–2013*, Warszawa 2013.

Najważniejsze artykuły:

- Ambroziak E., *Wpływ integracji europejskiej na wzrost gospodarczy*, [w:] *Studia Prawno-Ekonomiczne*, t. XCIX, 2015.
- Chmielewska B., Mierosławska A., *Krajowa czy regionalna strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich?*, *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, nr 2, 2007.
- Mucha-Leszko B., *Korzyści międzynarodowej integracji gospodarczej a osiągnięcia i problemy Unii Europejskiej*, [w:] W. Bieńkowski, S.I. Bukowski, G. Olszewska (red.), *Przyszłość integracji europejskiej – konkurencyjność i rynki*, Warszawa 2012.

- Źoładkiewicz A., *Dofinansowanie rozwoju mikroprzedsiębiorczości na terenach wiejskich w ramach PROW 2007–2013 – rezultaty*, [w:] Copernican Journal of Finance & Accounting, Vol. 1, No. 1, 2012.

KILLION MUNYAMA, ARLETA KOWALEWSKA

WYDZIAŁ STUDIÓW STOSOWANYCH
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI

Znaczenie zagranicznych inwestycji dla Polski w latach 2010–2014

Streszczenie: Celem artykułu jest wskazanie znaczenia inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2010–2014. W artykule przedstawiono rodzaje tych inwestycji oraz główne motywy kierujące inwestorami zagranicznymi transferującymi swój kapitał. Omówiono wielkość bezpośrednich i pośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2010–2014. Przeanalizowano wskaźnik MPI w relacji do PKB i porównano go z pozostałymi państwami Unii Europejskiej. Wskazano również plusy i minusy oraz szanse i zagrożenia związane z pojawieniem się inwestycji zagranicznych.

Wstęp

Szybki i zwiększony przepływ kapitału zaobserwowany w ostatnich dziesięcioleciach powiązany jest ze zmianami powstałymi w polityce państw oraz rozwojem technologicznym. Niebagatelnym powodem owego zwiększenia również w Polsce jest wejście w struktury Unii Europejskiej. Wolność i swoboda przepływu kapitału, zgodna z dyrektywami unijnymi, polega na zniesieniu wszelkich ograniczeń dla państw członkowskich dotyczących bezpośrednich inwestycji zagranicznych, pożyczek, kredytów krótko- i średnioterminowych, rachunków bieżących i depozytowych, zabezpieczeń itp. Unia Europejska dąży do stworzenia jednolitego rynku finansowego, na którym każdy z rezydentów państw członkowskich miałby pełną swobodę prowadzenia wszelkich czynności finansowych¹.

Wiele rządów zmieniło swoje podejście do nadzoru nad przepływem kapitału poprzez zmniejszenie bądź całkowite zaniechanie kontroli nad tym zjawiskiem. Roz-

¹ A. Ambroziak, *Wpływ wprowadzenia swobodnego przepływu kapitału na bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Unii Europejskiej. Bilans dwudziestolecia istnienia rynku wewnętrznego UE*, Studia Europejskie 4/2013, Centrum Europejskie, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2013, s. 145.

wój technologii informatycznych spowodował ułatwienie dokonywania transferu środków finansowych. Wynikiem tych zmian było powstanie nowych instrumentów finansowych, które wykorzystując różnice w ryzyku i zysku pomiędzy poszczególnymi państwami, stworzyły lepsze warunki do zarządzania zainwestowanym kapitałem. Wszystkie wskazane wyżej aspekty spowodowały zainteresowanie inwestorów do angażowania kapitału w inwestycje zagraniczne. Międzynarodowe przepływy kapitału mają wpływ nie tylko na państwo goszczące² i inwestujące, ale również na gospodarkę światową.

We współczesnej gospodarce olbrzymie znaczenie ma konkurencyjność, a poprzez transfer kapitałów państwa goszczące otrzymują szanse na stworzenie atrakcyjnych rynków dla inwestorów ze wszystkich stron świata.

Rodzaje inwestycji zagranicznych

Inwestycje zagraniczne to jedna z form międzynarodowych przepływów kapitału, czyli ruchu kapitału odnotowywanego w bilansie płatniczym poszczególnych krajów. Inwestycje zagraniczne dzieli się zwykle na bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) oraz pośrednie inwestycje zagraniczne (ZIP), nazywane inaczej inwestycjami portfelowymi lub inwestycjami portfolio³.

Istnieją różnice pomiędzy pośrednimi inwestycjami zagranicznymi a bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi i w głównej mierze polegają one na różnych przyczynach podejmowania inwestycji. Inwestorzy zainteresowani ZIP-ami pragną w krótkim okresie czasu wykorzystać dogodną stopę procentową powiązaną ze stosunkowo niskim ryzykiem i mają raczej charakter spekulacyjny. Inwestorzy ci, kupując np. udziały w spółkach, nie chcą przejąć nad nimi kontroli, co w zasadniczy sposób odróżnia ich od inwestorów bezpośrednich, których celem jest nadzór i kontrola nad przedsiębiorstwem bezpośredniego inwestowania.

Kapitał zainwestowany w BIZ nastawiony jest na osiągnięcie zysków w dłuższym okresie czasu, co ma większy i lepszy wpływ na rozwój gospodarki kraju goszczącego w porównaniu z kapitałem związanym z pośrednimi inwestycjami. Te dwa rodzaje inwestycji różnią się również rodzajem aktywów przepływającym razem z inwestycją.

Zagraniczne inwestycje pośrednie polegają na przepływie wyłącznie kapitału finansowego, zaś w przypadku bezpośrednich inwestycji mamy do czynienia z przepływem zarówno aktywów finansowych, jak również rzeczowych oraz know-how. Inwestor portfelowy ma więc zdecydowanie ułatwione szybkie wejście, jak również ewentualne szybkie wycofanie kapitału z rynku, bowiem jego aktywa są bardzo płynne.

² Państwo inwestujące to państwo, w którym znajduje się siedziba główna firmy inwestującej. Pojęcie państwa goszczącego odnosi się do państwa, w którym firma zagraniczna zamierza inwestować.

³ G. Górniewicz, P. Siemiątkowski, *Wprowadzenie do międzynarodowych przepływów kapitału*, Toruń 2006, s. 22.

Zupełnie inaczej ma się sytuacja w przypadku inwestycji bezpośrednich, gdzie inwestor lokuje swój kapitał w mniej płynne aktywa oraz na dłuższy okres czasu.

Jednym z mierników pozycji gospodarczej, zawierającym w sobie inwestycje zagraniczne, jest międzynarodowa pozycja inwestycyjna kraju, czyli bilans aktywów i pasywów zagranicznych. Różnica pomiędzy wielkością aktywów i pasywów zagranicznych stanowi międzynarodową pozycję inwestycyjną netto i informuje, czy dany kraj jest wierzycielem, czy też dłużnikiem netto w stosunku do zagranicy⁴.

Na bazie ostatniego kryzysu gospodarczego sformułowano procedury ostrożnościowe, które przewidują maksymalny poziom wartości MPI w stosunku do PKB na poziomie – 35%⁵, co oznacza, że dopuszczalna jest przewaga zagranicznych pasywów nad aktywami, jednak nie większa niż 35%. W tabeli 1. przedstawiono międzynarodowe pozycje netto w latach 2010–2014 w mln PLN oraz w relacji do PKB.

Tabela 1. Wskaźnik MPI w mln PLN oraz w relacji do PKB

ROK/ wskaźnik	2010	2011	2012	2013	2014
MPI w mln PLN	-940 609	-977 155	-1 064 709	-1 144 709	-1 177 293
% PKB	-66,4%	-62,9%	-65,9%	-68,8%	-68,1%

Źródło: NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*.

Tabela 2. przedstawia wskaźnik MPI w relacji do PKB 28 państw Unii Europejskiej w latach 2010–2014. Dodatkowo przedstawiono ich średnie wartości dla poszczególnych państw w analizowanych latach.

Tabela 2. Wskaźnik MPI w relacji do PKB w państwach Unii Europejskiej

L.P.	KRAJ	2010	2011	2012	2013	2014	ŚREDNIA
1	BELGIA	65,1	60,8	51,7	51,6	57,2	57,28
2	DANIA	12,9	28	36,7	38	47	32,52
3	NIEMCY	25,8	23,4	28,8	34,9	42,3	31,04
4	HOLANDIA	10,6	19,8	31,1	32,3	60,8	30,92
5	LUKSEMBURG	-20,8	29,4	35,5	36,1	36	23,24
6	MALTA	12,1	7,9	21,3	20,8	39,5	20,32
7	FINLANDIA	19,7	15,1	11,8	5,4	-0,7	10,26
8	AUSTRIA	-5,2	-1,9	-3,1	1,3	2,2	-1,34

⁴ NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*, Warszawa 2015, s. 5.

⁵ A. Kłysik-Urtyczek, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna nowych krajów Unii Europejskiej – doświadczenia integracji i kryzysu*, Acta Universitatis Lodzianis Folia Oeconomica 5 (316), Łódź 2015, s. 44.

9	SZWECJA	2,9	-10,2	-14,3	-15,1	-6,5	-8,64
10	FRANCJA	-9,3	-8,7	-12,9	-17,5	-19,5	-13,58
11	WLK. BRYTANIA	-8,1	-7,5	-21	-14,2	-25,3	-15,22
12	WŁOCHY	-23,4	-21,9	-26,6	-28,8	-27,9	-25,72
13	CZECHY	-46,1	-45,3	-46,1	-41,5	-35,6	-42,92
14	SŁOWENIA	-47,2	-45,2	-49,9	-45,8	-43,7	-46,36
15	LITWA	-56	-52,6	-53,4	-47	-46,4	-51,08
16	ESTONIA	-71,2	-55,6	-52	-47,6	-43,6	-54
17	SŁOWACJA	-62,3	-64,9	-62,2	-63,8	-69,4	-64,52
18	RUMUNIA	-66,2	-68,5	-70,4	-62,4	-57,2	-64,94
19	POLSKA	-65,4	-62,9	-65,9	-68,7	-68,3	-66,24
20	ŁOTWA	-81,9	-74,4	-66,8	-65,1	-60,9	-69,82
21	BULGARIA	-95,6	-85,2	-79,8	-75	-73,4	-81,8
22	CHORWACJA	-95,6	-92,3	-90,2	-88,5	-88,6	-91,04
23	HISZPANIA	-89,1	-91,4	-89	-94,5	-94,1	-91,62
24	WĘGRY	-109,4	-106,7	-94,4	-84,1	-73,8	-93,68
25	GRECJA	-96,7	-84,9	-108,9	-122,2	-124,1	-107,36
26	PORTUGALIA	-104,3	-100,7	-113,4	-115,7	-113,3	-109,48
27	IRLANDIA	-104	-127,8	-131,5	-127,6	-106,7	-119,52
28	CYPR	-113,2	-132,6	-128,7	-136,4	-139,8	-130,14

Źródło: opracowanie własne na bazie Eurostatu.

Analizując dane zawarte w tabeli 2, widzimy, że wiele państw Unii Europejskiej nie spełnia wymogu ostrożnościowego. Tylko 12 państw Unii spełnia go i są to: Belgia, Dania, Niemcy, Holandia, Luksemburg, Malta, Finlandia, Austria, Szwecja, Francja, Wielka Brytania i Włochy. Tylko siedem państw wypracowało dodatnią pozycję MPI w całym badanym okresie. Najlepszą pozycję międzynarodową ma Belgia (średnia wartość to 57,28), następnie Dania (32,52) i Niemcy (31,04). Najślabszą zaś Cypr (-130,14), Irlandia (-119,52), Portugalia (-109,48) oraz Grecja (-107,36) gdzie współczynnik MPI do PKB ma wartość większą niż 100%.

Na podstawie danych umieszczonych w tabelach powyżej widać, że również Polska nie spełnia wymogu ostrożnościowego, dotyczącego udziału inwestycji zagranicznych w relacji do PKB. Średni wskaźnik dla Polski w latach 2010–2014 wynosi -66,24, co klasyfikuje ją na 19. miejscu na 28 państw. Jednak należy w tym miejscu przeanalizować strukturę inwestycji zagranicznych, aby odpowiedzieć na pytanie, ile w danym okresie jest inwestycji długookresowych, a ile krótkookresowych. Zgodnie bowiem ze wcześniejszymi informacjami możemy stwierdzić, iż im więcej kapitału zaangażowanego jest w bezpośrednie inwestycje, tym sytuacja jest lepsza, ponieważ nie ma bezpośredniego niebezpieczeństwa spekulacjami i szybkiego odpływu kapitału. Ponadto kapitał długoterminowy nie wymaga naliczania odsetek i nie obciąża tym

samym budżetu. Tabela 3. pokazuje, w jaki sposób w latach 2010–2014 kształtował się rozkład poszczególnych inwestycji w Polsce.

Tabela 3. Inwestycje zagraniczne w Polsce (pasywa w mld PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
PASYWA Ogółem	1552	1704	1799	1861	1986
Inwestycje bezpośrednie	700	740	777	829	875
Inwestycje portfelowe	390	433	531	530	572
Pozostałe inwestycje	443	507	469	484	509
Pochodne instrumenty finansowe	18	25	22	18	30

Źródło: NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*.

Tabela 4. wskazuje na procentowy udział poszczególnych kapitałów w latach 2010–2014.

Tabela 4. Procentowy udział poszczególnych kapitałów

	2010	2011	2012	2013	2014
Inwestycje bezpośrednie	45,2%	43,5%	43,2%	44,5%	44,1%
Inwestycje portfelowe	25,1%	25,4%	29,5%	28,5%	28,8%
Pozostałe inwestycje	28,5%	29,8%	26,1%	26,0%	25,6%
Pochodne instrumenty finansowe	1,21%	1,3%	1,2%	1,0%	1,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*.

Jak można zauważyć, bezpośrednie inwestycje zagraniczne stanowiły zdecydowanie największy udział we wszystkich inwestycjach zagranicznych. Jest to sytuacja bardzo korzystna, bowiem, jak już wcześniej wspomniano, im więcej kapitału zainwestowane jest w bezpośrednie inwestycje, tym bardziej stabilna jest sytuacja gospodarcza kraju przyjmującego.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne mają bardzo duże znaczenie dla kraju goszczącego, wpływają one bowiem na wzrost PKB i wzrost eksportu, a co za tym idzie również wzrostu liczby miejsc pracy i ożywienia gospodarczego w skali lokalnej⁶.

⁶ E. Czerwińska, *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce*, Kancelaria Sejmu, Biuro Studiów i Ekspertyz, Wydział Analiz Ekonomicznych i Społecznych, Warszawa 2001, s. 3.

Odpowiednia polityka kraju w stosunku do BIZ oraz uwarunkowania ekonomiczne i instytucjonalne powodują, że dany kraj staje się atrakcyjny dla inwestorów zagranicznych. BIZ w Polsce od dnia wejścia kraju w strukturę Unii Europejskiej zyskały na swojej ważności. Uważa się bowiem, że jeśli dane państwo jest członkiem ugrupowania integracyjnego oraz należy do strefy wolnego handlu, jego atrakcyjność jako kraju przyjmującego kapitał zagraniczny znacznie wzrasta. Coraz większa liczba nowych, zagranicznych firm otwiera swoje oddziały, zwiększając tym samym napływ kapitału oraz poprawiając sytuację finansową Polski. Jedną z definicji bezpośrednich inwestycji zagranicznych określa się jako międzynarodowy transfer kapitału w celu utworzenia w innym kraju filii i sprawowania nad nią kontroli⁷. Inną definicję podaje Międzynarodowy Fundusz Walutowy i OECD. Według tych instytucji BIZ to inwestycja podejmowana w celu uzyskania trwałego wpływu na działalność przedsiębiorstwa w innym kraju⁸. Rozróżnia się dwa rodzaje bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Pierwszym z nich jest *greenfield*, czyli inwestycja budowana od podstaw przez inwestora, drugim zaś *brownfield*, czyli przejęcie istniejącej już firmy albo połączenie z nią na zasadzie np. joint venture⁹.

Tabela 5. przedstawia udział poszczególnych rodzajów inwestycji bezpośrednich w Polsce.

Tabela 5. Inwestycje bezpośrednie – pasywa (mld PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
Inwestycje bezpośrednie – pasywa	700	740	777	829	875
Akcje i inne formy udziałów kapitałowych	487	484	518	556	574
W tym podmioty specjalnego przeznaczenia	35	48	30	11	9
Instrumenty dłużne	213	255	259	273	301

Źródło: NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*.

Inwestycje pośrednie – portfelowe

Inwestycje portfelowe (inaczej zwane zagranicznymi inwestycjami pośrednimi) według Narodowego Banku Polskiego, to transakcje i pozycje, których przedmiotem są dłużne lub udziałowe papiery wartościowe niezaliczone do inwestycji bezpośrednich lub aktywów rezerwowych¹⁰. Inwestycje portfelowe obejmują udziałowe papiery war-

⁷ P. Krugman, M. Obstfeld, *International Economics. Theory and Policy*, New York 2000, ss. 169-171.

⁸ G. Górniewicz, *Determinanty i konsekwencje bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Czasopisma Naukowe UKW, Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania, t. 4 (24), Bydgoszcz 2013, s. 61.

⁹ Ibidem, s. 62.

¹⁰ NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*, s. 58.

tościowe (jeśli nie gwarantują przejęcia efektywnej kontroli nad przedsiębiorstwem emitującym), tytuły uczestnictwa funduszy inwestycyjnych oraz dłużne papiery wartościowe z wyjątkiem tych, które zostały zaliczone jako inwestycje bezpośrednie lub aktywa rezerwowe. Inwestycje portfelowe nie obejmują takich transakcji, jak sprzedaż z przyrzeczeniem odkupu (tzw. repo) czy pożyczka papierów wartościowych¹¹. W uproszczeniu inwestycja portfelowa to operacja zakupu przez inwestora z jednego kraju aktywów finansowych (przede wszystkim papierów wartościowych) w innym kraju. Inwestorzy nie przejmują w tym wypadku aktywnej kontroli nad instytucjami emitującymi papiery wartościowe, a zadowolają się realizacją zysków. Zysk jest generowany przez różnice w kursach walutowych lub wahania stóp procentowych, dlatego inwestorzy zainteresowani papierami wartościowymi często opierają swoje decyzje na ratingu danego państwa¹².

Zagraniczni inwestorzy zainteresowani byli najbardziej emitowanymi przez Skarb Państwa papierami wartościowymi. Należały do nich bony skarbowe i obligacje emitowane zarówno na rynku krajowym, jak i za granicą¹³. Specjalna ustawa – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi – oraz działalność Giełdy Papierów Wartościowych dają inwestorom z zagranicy możliwość lokowania na polskim rynku. Inwestorzy ci mają takie same prawa, jak inwestorzy polscy i nie są objęci żadnymi limitami ani ograniczeniami związanymi z transferem zysków kapitałowych za granicę.

Tabela 6. przedstawia podział poszczególnych inwestycji portfelowych w Polsce w latach 2010–2014.

Tabela 6. Inwestycje portfelowe – pasywa (mld PLN)

	2010	2011	2012	2013	2014
Inwestycje portfelowe – pasywa	390	433	531	530	572
Udziałowe papiery wartościowe	99	87	115	127	135
Dłużne papiery wartościowe	292	346	416	403	438
Długoterminowe papiery dłużne	288	344	415	403	438
Instrumenty rynku pieniężnego	4	2	1	0	0

Źródło: NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*.

Pozostałe inwestycje zagraniczne

Inną formą transferu kapitału zagranicznego są kredyty handlowe, gotówka, depozyty itp., których podział według kategorii został przedstawiony w tabeli 7.

¹¹ Inwestycja portfelowa, [Online], dostępne: <https://www.nbpportal.pl/sownik/pozycje-slownika/inwestycja-portfelowa>, 29.08.2016.

¹² Inwestycja portfelowa, op. cit.

¹³ NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*, s. 18.

Tabela 7. Pozostałe inwestycje – pasywa (w mld PLN)

	2010	2011	2012	2103	2014
Pozostałe inwestycje – pasywa	443	507	469	484	509
Pozostałe udziały	1	1	0	0	0
Otrzymane kredyty handlowe	45	56	50	52	52
Pozostałe kredyty i pożyczki otrzymane	274	323	315	320	351
Gotówka, rachunki bieżące i depozyty	108	111	86	95	85
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	1	1	1	1	1
Alokacja SDR	6	7	6	6	7
Pozostałe pasywa zagraniczne	8	9	11	10	13

Źródło: NBP, „Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014”.

Plusy i minusy inwestycji zagranicznych w Polsce

Inwestycje bezpośrednie, jak i pośrednie mają znaczący wpływ na podmioty działające w gospodarce oraz na ich otoczenie biznesowe. Wpływy te, w zależności od warunków ekonomicznych oraz politycznych, mogą mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny charakter. Mogą stanowić szanse dla rozwoju gospodarki, ale również mogą stać się zagrożeniem dla podmiotów gospodarczych działających w kraju goszczącym. Poniżej przedstawiono niektóre pozytywne i negatywne skutki, jakie mogą zaistnieć w wyniku transferu kapitału zagranicznego.

Transfer kapitału do kraju w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych, które, jak wspomniano powyżej, są inwestycjami długookresowymi ze względu na skomplikowany i długi okres wyjścia z rynku, stają się długoterminowym źródłem finansowania, co niewątpliwie jest bardzo korzystne. Firmy zagraniczne inwestujące w kraju goszczącym dokonują transferu nie tylko kapitału, ale również nowoczesnych technologii, nowego sposobu zarządzania czy stylu pracy, które są w stanie pobudzić nową przedsiębiorczość. Następuje przenikanie wzorców zachowań biznesowych i etyki biznesu. Wzrasta poziom kwalifikacji zatrudnionych pracowników ze względu na konieczność dostosowania wiedzy do nowoczesnych technologii.

Kapitał zagraniczny pod postacią BIZ wpływa na pozyskiwanie nowych rynków zbytu. Nie bez znaczenia jest możliwość wzrostu zatrudnienia w kraju lokaty kapitału. Dzieje się tak ze względu na zwiększenie zatrudnienia w poszerzającym się otoczeniu biznesu, również w firmach współpracujących. Przy wzroście liczby przedsiębiorstw zagranicznych w kraju goszczącym następuje wzrost wpływów podatkowych do budżetu.

Skutkiem napływu inwestycji zagranicznych jest również bardziej efektywna alokacja surowców i zasobów w wyniku zwiększonej konkurencyjności. Pojawiają się efekty *spill-over*¹⁴. BIZ są w stanie wspomagać poprawę lokalnej bazy surowcowej i zasobów oraz pobudzać do powstawania sektorów wspomagających czy pokrewnych.

Kolejnym skutkiem pozytywnym napływu zagranicznych inwestycji jest poprawa bilansu obrotów bieżących poprzez substytucję importu i kreację eksportu. Dodatkowo napływ kapitału w postaci BIZ ma wpływ na bilans obrotów kapitałowych, równoważąc ujemny bilans obrotów bieżących.

Inwestycje pośrednie, czyli portfelowe, mają wpływ na wzrost kapitału krótkookresowego i zmiany w podaży kapitału na rynku krajowym. Bardzo istotne są pożyczki dla budżetu w formie obligacji dla nierezydentów. Inwestycje portfelowe są elementem łączącym rynek finansowy gospodarki ze światowym rynkiem finansowym i mają wpływ na kurs walutowy kraju przyjmującego, niebędącego jeszcze w strefie euro.

Oprócz wymienionych powyżej pozytywnych skutków inwestycji zagranicznych są również i jego negatywne aspekty.

Zasoby alokowane przez BIZ mogą okazać się zbyt małe lub też niedostosowane do potrzeb rynku lokalnego. Inwestorzy zagraniczni mogą spowodować ograniczenie dostępu do rynków zagranicznych podmiotom krajowym, co z kolei może przełożyć się na upadek firm konkurencyjnych. Poza tym wielkie przedsiębiorstwa zagraniczne mogą doprowadzić do sytuacji, kiedy krajowe przedsiębiorstwa będą się zajmowały produkcją towarów o niskiej wartości dodanej.

Wspomniana wcześniej zaleta w postaci wyższej technologii produkcji może okazać się powodem do spadku liczby zatrudnionych. Obcy styl pracy z kolei może powodować konflikty na tle lokalnej kultury biznesu. Może wystąpić problem z wprowadzeniem zagranicznych wzorców zachowań przedsiębiorczych, co z kolei może doprowadzić do niepokoju społecznych.

Dodatkowo przy zwiększonym imporcie lub zmniejszonym eksporcie może wystąpić pogorszenie bilansu obrotów bieżących. Należy nadmienić, iż możliwe jest spekulowanie kursem walutowym. W przypadku inwestycji portfelowych inwestorzy za pomocą pewnych ruchów spekulacyjnych mogą również doprowadzić do kryzysu walutowego i w dalszej konsekwencji nawet do kryzysu płynności.

Jednak pomimo istnienia pewnych negatywnych skutków napływu inwestycji zagranicznych należy podkreślić, że zwiększenie zagranicznych inwestycji bezpośrednich i portfelowych o 1% przynosi przyrost inwestycji krajowych w środkach trwałych o 0,7% i 0,2%, co jeszcze bardziej wskazuje na to, iż rząd powinien zabiegać o obie formy pozyskiwania kapitału zagranicznego¹⁵.

¹⁴ Efekt *spill-over*, czyli efekt rozlewania, oznacza dyfuzję lub rozprzestrzenianie się działań podjętych w pewnej sferze lub na pewnym obszarze na kolejne sfery i obszary.

¹⁵ L. Kraska, *Foreign Direct Investment Financing of Capital Formation in Central and Eastern Europe*, EBRD Working Paper No 67, December 2001, ss. 15-17.

Jak widać z przedstawionych wyników wpływu transferu kapitału, pewne aspekty inwestycji zagranicznych mogą być w pewnych warunkach mocnymi stronami, jak i słabymi, mogą stanowić szanse, jak i zagrożenia dla gospodarki kraju przyjmującego.

Podsumowanie

Inwestycje zagraniczne mają duże znaczenie dla każdej gospodarki, w tym również dla gospodarki Polski. Ich głównym celem jest uzupełnienie brakującego kapitału wewnętrznego kapitałem zewnętrznym.

Dla gospodarki lepszymi są bezpośrednie inwestycje jako inwestujące w dłuższym okresie czasu i mające charakter produkcyjny, niż krótkookresowe inwestycje portfelowe o charakterze spekulacyjnym mogące mieć wpływ na kryzys walutowy.

Ważnym wydaje się, aby ilość kapitału długoterminowego i krótkoterminowego nie stwarzały zagrożeń dla gospodarki kraju. Jak wspomniano, inwestycje zagraniczne mają zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty. Zbyt duży udział kapitału zagranicznego jako źródło finansowania może doprowadzić do sytuacji, w której zaistnieje brak stabilności makroekonomicznej. Mowa jest nie tylko o wymiarze finansowym, ale również o technologicznym, kulturowym i społecznym.

Rolą rządu jest stworzenie takich warunków dla kapitału zagranicznego, aby w wyniku inwestycji tego kapitału sytuacja gospodarcza kraju goszczącego uległa poprawie, a nie pogorszeniu. Wejście Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. na pewno poprawiło sytuację kraju jako państwa goszczącego i zwiększyło korzyści wynikające z tego faktu.

BIBLIOGRAFIA

Najważniejsze dokumenty:

- NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2014*, Warszawa 2015.
- NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2013*, Warszawa 2014.
- NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2012*, Warszawa 2013.
- NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2011*, Warszawa 2012.
- NBP, *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2010*, Warszawa 2011.

Druki zwarte:

- Górniewicz G., Siemiątkowski P., *Wprowadzenie do międzynarodowych przepływów kapitału*, Toruń 2006.
- Krugman K., Obstfeld M., *International Economics. Theory and Policy*, New York 2000.
- Kraska L., *Foreign Direct Investment Financing of Capital Formation in Central and Eastern Europe*, EBRD Working Paper No 67, December 2001, ss. 15-17.

Najważniejsze artykuły:

- Ambroziak A., *Wpływ wprowadzenia swobodnego przepływu kapitału na bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Unii Europejskiej. Bilans dwudziestolecia istnienia rynku wewnętrznego UE*, Studia Europejskie 4/2013, Centrum Europejskie Uniwersytet Warszawski, 2013.
- Czerwińska E., *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce*, Kancelaria Sejmu, Biuro Studiów i Ekspertyz, Wydział Analiz Ekonomicznych i Społecznych, Warszawa 2001.
- Górniewicz G., *Determinanty i konsekwencje bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Czasopisma Naukowe UKW, Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania, t. 4 (24), Bydgoszcz 2013.
- Inwestycja portfelowa, [Online], dostępne: <https://www.nbportal.pl/sloownik/pozycje-slownika/inwestycja-portfelowa>, 29.08.2016.
- Kłysik-Uryszek A., *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna nowych krajów Unii Europejskiej – doświadczenia integracji i kryzysu*, Acta Universitatis Lodzianis Folia Oeconomica 5 (316), Łódź 2015.
- Kraska L., *Foreign Direct Investment Financing of Capital Formation in Central and Eastern Europe*, EBRD Working Paper No 67, December 2001.

Afiliacje

PROF. DR HAB. JACEK KNOPEK

Opis: Profesor Nauk Społecznych, pracownik Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zatrudniony na stanowisku profesora nadzwyczajnego; dyscyplina naukowa: nauka o polityce, specjalność naukowa: stosunki międzynarodowe, teoria polityki.

Zainteresowania badawcze: teoria polityki, teoria stosunków międzynarodowych, międzynarodowe stosunki polityczne, historia dyplomacji, socjologia stosunków międzynarodowych oraz instrumenty kształtowania międzynarodowej opinii publicznej.

Dorobek naukowy: ponad 50 publikacji, w tym m.in. 1 monografia (*Wartości polityczne w stosunkach międzynarodowych*, Lublin 1992), 2 publikacje pod redakcją oraz liczne artykuły naukowe. Członek Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych.

DR KAROLINA MARCHLEWSKA-PATYK

Opis: politolog, doktor z zakresu nauki o polityce. Dyrektor Punktów Informacji Europejskiej Europe Direct – Bydgoszcz i Toruń oraz Centrum Europejskiego im. Roberta Schumana przy Wyższej Szkole Gospodarki. Koordynator Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej – Bydgoszcz. Naukowo związana z Wyższą Szkołą Gospodarki. Szkoleniowiec, wykładowca. Członkini Team Europe Polska.

Zainteresowania badawcze: europejska polityka społeczna i *welfare state*, rynki pracy w UE, polityka *flexicurity* i przedsiębiorczość w UE.

Dorobek naukowy: około 40 publikacji, w tym 18 druków zwartych (prace pod redakcją naukową), poświęconych polityce europejskiej i międzynarodowej.

PROF. WSG, DR MARZENA SOBCZAK-MICHAŁOWSKA

Opis: doktor nauk humanistycznych, zatrudniona na stanowisku adiunkta (Wydział Studiów Stosowanych WSG); dyscyplina naukowa: socjologia, pedagogika społeczna, specjalność naukowa: socjologia biedy, praca socjalna, polityka społeczna.

Zainteresowania badawcze: praca socjalna, socjologia rodziny.

Dorobek naukowy: autor książek, współautor ponad 20 prac zbiorowych, licznych recenzji oraz opracowań, analiz i prac badawczych o tematyce społeczno-ekonomicznej i edukacyjnej w państwach Europy Środkowej.

Dodatkowe osiągnięcia: ukończone studia podyplomowe – Public Relation (2012) i Zarządzanie Oświatą (2014), członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego; laureat wielu wyróżnień władz uczelnianych oraz podziękowań władz państwowych i regionalnych (szczególnie cenny „Medal Komisji Edukacji Narodowej” z dnia 19.08.2014 r., za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania (legitymacja nr 143264); Członek Komitetu Redakcyjnego „Społeczeństwo – Gospodarka – Kultura” (od 2006 r.); Członek Rady Naukowej w „Kulturze i Edukacji” (od września 2009 r.); członek Rady Naukowej czasopisma „Heteroglossia” (od 2011 r.); promotor ponad 200 prac dyplomowych (licencjackich oraz magisterskich i podyplomowych).

PROF. KILLION MUNYAMA

Opis: doktor habilitowany, profesor WSG, pracownik Katedry Bankowości Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu oraz wykładowca w Wyższej Szkole Gospodarki.

Zainteresowania badawcze: bankowość i finanse międzynarodowe oraz funkcjonowanie międzynarodowych instytucji finansowych w gospodarce światowej.

Dorobek naukowy: autor kilkunastu publikacji z ekonomii.

Dodatkowe osiągnięcia: poseł na Sejm VII i VIII kadencji.

DR MAGDALENA BERGMANN

Opis: doktor nauk humanistycznych, zatrudniona na stanowisku adiunkta (Kolegium Badań Społecznych WSG); dyscyplina naukowa: socjologia, specjalność naukowa: socjologia problemów społecznych.

Zainteresowania badawcze: polityka społeczna, rynek pracy, problematyka kobieca.

Dorobek naukowy: 14 publikacji – rozdziałów w monografiach oraz artykułów w czasopismach naukowych (w języku polskim i angielskim).

DR AGNIESZKA JERAN

Opis: doktor nauk humanistycznych, zatrudniona na stanowisku adiunkta (Instytut Socjologii, Wydział Nauk Społecznych UAM w Poznaniu); dyscyplina naukowa: socjologia, specjalność naukowa: socjologia gospodarki, metodologia badań społecznych.

Zainteresowania badawcze: rynek pracy, socjologia kultury, metody statystyczne, wolontariat.

Dorobek naukowy: kilkadziesiąt artykułów naukowych poświęconych społeczeństwu cyfrowemu, wolontariatowi i rynkowi pracy, trzy publikacje pod redakcją.

Dodatkowe osiągnięcia: członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, członek redakcji Copernicus Journal of Political Studies oraz „Kultury i Edukacji”.

MGR INŻ. ARLETA KOWALEWSKA

Opis: doktorantka Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu oraz absolwentka Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy (magister ekonomii). Ukończyła Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy na Wydziale Mechanicznym, uzyskując tytuł magistra inżyniera.

Dorobek naukowy: jest autorką kilku publikacji z ekonomii.

Dodatkowe osiągnięcia: członkini Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

MGR ANNA KUŻMA

Opis: absolwentka Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu; dyscyplina naukowa: nauka o polityce, specjalność naukowa: stosunki międzynarodowe, integracja Unii Europejskiej.

Zainteresowania badawcze: teoria stosunków międzynarodowych, integracja Unii Europejskiej.

Dorobek naukowy: 1 publikacja, artykuł naukowy poświęcony polityce międzynarodowej.

Dodatkowe osiągnięcia: członek Ośrodka Badań i Edukacji Europejskiej w Poznaniu.

MGR GRAŻYNA MAZURKIEWICZ

Opis: główna księgowa, dyrektor ds. finansowych i członek zarządu w spółce Barbara Luijckx Sp. z o.o. w Inowrocławiu. Doktorantka na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Nauczyciel akademicki w Wyższej Szkole Gospodarki.

Zainteresowania badawcze: w pracy naukowej prowadzi badania z zakresu wpływu pozyskiwanych funduszy unijnych na rozwój przedsiębiorstw z sektora MŚP.

Dorobek naukowy: autorka publikacji z zakresu controllingu w przedsiębiorstwach oraz zagadnień związanych z problemami z zakresu rachunkowości.

MGR ARTUR PIĞŁAS

Opis: słuchacz niestacjonarnych studiów doktoranckich na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Zainteresowania badawcze: polityka gospodarcza i samorządowa, unijna polityka rozwoju.

MGR AMANDA WITULSKA

Opis: magister stosunków międzynarodowych na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, konsultant Punktu Informacji Europejskiej Europe Direct – Toruń (od 2017 r.).

Zainteresowania badawcze: prawo gospodarcze Unii Europejskiej, wspólna waluta europejska, relacje Unii Europejskiej z Afryką Subsaharyjską, polityka zagraniczna i wewnętrzna państw afrykańskich.

Dorobek naukowy: 2 publikacje naukowe.

Dodatkowe osiągnięcia: laureatka I miejsca VII edycji konkursu na najlepszą pracę licencjacką z zakresu współczesnych stosunków międzynarodowych Unii Europejskiej, stypendystka rektora UMK w latach 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017, praktykantka Ambasady RP w Dublinie.

Abstrakty

GRAŻYNA MAZURKIEWICZ

Programy Unii Europejskiej w Polsce wspierające innowacyjność małych i średnich przedsiębiorstw jako czynnik realizacji strategii inteligentnego rozwoju nowych państw członkowskich UE

W artykule przedstawione zostały zagadnienia związane z szansą rozwoju przedsiębiorstw, zwłaszcza z sektora małych i średnich (MŚP), jaka pojawiła się wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej (UE). Po upływie 12 lat od tego momentu, w aktualnej perspektywie finansowej UE na lata 2014–2020, w większym stopniu niż do tej pory uwzględnione zostały bariery, z którymi na co dzień mają do czynienia przedsiębiorcy. Dostrzeżono również potencjał oraz postawiono na konkurencyjność MŚP, które są obecnie dominującą grupą wśród wszystkich przedsiębiorstw i odgrywają kluczową rolę w budowie wzrostu gospodarczego państwa.

AGNIESZKA JERAN

Polskie B+R w sektorze przedsiębiorstw – potencjał dla wzrostu czy wzrost potencjału? Analiza kierunku zmian w latach 2006–2014

Badania i rozwój stanowią najistotniejsze źródło wzrostu gospodarczego. Wytyczne UE to przeznaczanie 3% PKB na B+R. Wykonane na podstawie danych GUS obliczenia wskazują na wyższą intensywność wykorzystania nakładów na B+R w przeliczeniu na EPC w przedsiębiorstwach niż w pozostałych sektorach, wyższy jest także poziom zaangażowania pracowników. Dynamika zmian wskazuje na rosnący potencjał polskiego B+R, szczególnie w sektorze przedsiębiorstw, chociaż poziom nakładów i liczba pracowników B+R pozostają niższe niż unijna średnia – w 2014 r. poziom nakładów na B+R wynosił w Polsce 0,94% PKB, zaś zaangażowanych w tę działalność było 7 pracowników na 1000.

AMANDA WITULSKA

**Ekonomiczny aspekt współpracy Polski
ze Wspólnotami Europejskimi
w okresie przed- i poakcesyjnym**

Niniejszy artykuł prezentuje kolejne etapy ekonomicznej współpracy Polski ze Wspólnotami Europejskimi, a następnie z Unią Europejską (UE), zarówno przed, jak i po dołączeniu do organizacji. Autorka przedstawia najważniejsze dokumenty regulujące stosunki gospodarcze między stronami, a także porusza kwestie związane z ewentualnym uczestnictwem w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej. Zwraca przy tym uwagę na stan polskiej gospodarki w obliczu przyszłego włączenia państwa w struktury strefy euro.

ANNA KUŹMA

**Polska transformacja cyfrowa
– analiza krytyczna**

Artykuł porusza problem powolnego rozwoju polskiej gospodarki cyfrowej w Europie. Punktem wyjścia do rozważań jest opublikowany przez Komisję Europejską raport Digital Economy and Society Index 2016, w którym Polska znajduje się na 22. miejscu. Zdefiniowane zostały determinanty odpowiedzialne za transformację cyfrową, jak: Big Data, chmura obliczeniowa, media społecznościowe, mobilność, Internet Rzeczy i ochrona prywatności w Internecie. W artykule opisane zostały przyczyny wysokiego poziomu nieufności Polaków wobec korzystania z nowoczesnych technologii oraz przedstawione zostały wskazówki konieczne do zbudowania infrastruktury potrzebnej do rozwoju gospodarki cyfrowej.

MAGDALENA BERGMANN

**Poprawa sytuacji osób młodych na rynku pracy
jako priorytet polityki spójności Unii Europejskiej
w perspektywie finansowej 2014–2020**

Artykuł prezentuje aktualną charakterystykę problemów młodych osób na europejskich rynkach pracy. Na podstawie danych europejskiej statystyki publicznej ukazane zostały: skala i struktura ich bezrobocia oraz zjawisko nieaktywności zawodowej i edukacyjnej (NEET), stanowiące w ostatnich latach przedmiot szczególnej uwagi polityki spójności adresowanej do młodzieży w perspektywie finansowej 2014–2020. Przedstawione zostały również potencjalne konsekwencje socjoekonomiczne i polityczne pozostawiania młodych obywateli krajów Unii Europejskiej (UE) poza systemem edukacji i rynkiem pracy oraz przykłady wspólnych instrumentów na rzecz poprawy ich sytuacji.

ARTUR PIĞŁAS

**Wykorzystanie przez organy władzy publicznej środków europejskich
na przykładzie programów rozwoju obszarów wiejskich**

Integracja Polski z Unią Europejską (UE) powszechnie uznawana jest za okres znaczącego rozwoju gospodarczego. W opinii wielu obserwatorów, obok ekonomicznych skutków integracji gospodarczej, istotnym czynnikiem sukcesu integracji był strumień funduszy europejskich zasilający polską gospodarkę. Celem niniejszej publikacji jest zwrócenie uwagi na dodatkowe zagadnienia związane z aktywnością i odpowiedzialnością organów władzy publicznej współodpowiedzialnej za wdrażanie i wykorzystanie transferowanych do Polski środków europejskich. Weryfikacji poddano tezę o zależności pomiędzy poziomem wykorzystania środków europejskich przez instytucje wdrażające unijną politykę rozwoju obszarów wiejskich a stopniem wdrożenia tej polityki.

KILLION MUNYAMA, ARLETA KOWALEWSKA

**Znaczenie zagranicznych inwestycji dla Polski
w latach 2010–2014**

Celem artykułu jest wskazanie znaczenia inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2010–2014. W artykule przedstawiono rodzaje tych inwestycji oraz główne motywy kierujące inwestorami zagranicznymi transferującymi swój kapitał. Omówiono wielkość bezpośrednich i pośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2010–2014. Przeanalizowano wskaźnik MPI w relacji do PKB i porównano go z pozostałymi państwami Unii Europejskiej. Wskazano również plusy i minusy oraz szanse i zagrożenia związane z pojawieniem się inwestycji zagranicznych.

Abstracts

GRAŻYNA MAZURKIEWICZ

**Programmes of the European Union supporting the innovation
of small and medium-sized enterprises
as a factor of implementing the strategy of an intelligent development
of new EU Member States**

The article presents issues connected with the chance of the development of small and medium-sized enterprises (SME), which appeared when Poland entered the European Union (EU). After 12 years, in the current EU financial framework 2014–2020, there have been taken into considerations the barriers which entrepreneurs usually deal with. Also, the potential has been noticed and some emphasis has been put on the innovation of SME which are a dominant group among all businesses and which play a key role in the economic growth of the country.

AGNIESZKA JERAN

**Polish R+D in the sector of enterprises
– potential for growth or the growth of potential?
The analysis of the direction of changes for the years 2006–2014**

Research and development are the most essential source of the economic growth. The EU wants to spend 3% of GDP on research and development. The calculations based on the data from the Central Statistical Office point to a greater intensity of the use of expenditures on R+D in the enterprises than in other sectors, the level of employee engagement is also higher. The dynamic of changes points to a growing potential of the Polish R+D per full-time equivalent, especially in the sector of enterprises, although the level of expenditures and the number of R+D employees are lower than the EU average.

AMANDA WITULSKA

**Economic aspect of the cooperation between Poland
and Member States before and after the accession**

The article presents the stages of economic cooperation between Poland and other Member States and the European Union (EU), before and after joining the

organisation. The author presents the most important documents regulating an economic cooperation between parties, as well as raising a question connected with taking part in the third stage of the Economic and Monetary Union. At the same time we draw attention to the condition of the Polish economy in the face of its future presence in the Euro area.

ANNA KUŹMA

Digital Polish Transformation – critical analysis

The article deals with the issue of slow development of digital Polish economy in Europe. A starting point to these considerations is the report *Digital Economy and Society Index 2016* published by the European Commission, where Poland has the 22nd position. There have been defined determinants responsible for digital transformation: Big Data, counting clouds, social media, mobility, the Internet of Goods, the protection of privacy on the Internet. The article describes the reasons of high distrust of Poles in new technologies, and it also sets down pointers necessary for building infrastructure useful for the development of digital economy.

MAGDALENA BERGMANN

**Improvement of the situation of young people
in the labour market as a priority of the cohesion policy
of the European Union in the financial framework 2014–2020**

The article presents a current profile of the problems of young people in European labour markets. It presents, on the basis of the European statistics, the scale and structure of their unemployment, as well as the phenomenon of not for employment and education (NEET), being a subject of the special attention of the cohesion policy aimed at the youth in the financial framework 2014–2020. We have also presented future social-economic and political consequences for the young people of the European Union (EU) staying outside education and labour markets, as well as examples of instruments available to improve their situation.

ARTUR PIŁAS

**Using European funds by the bodies of public authority
on the example of the rural development programme**

The integration of Poland and the European Union is considered to be a period of a great economic development. According to many experts, apart from many economic effects of this integration, a significant factor of the success of it is the flow of European funds powering the Polish economy. The aim of this paper is to draw attention to additional issues connected with the activity and responsibility of the bodies of public authority responsible for implementing and using European funds transferred to Poland. The thesis on the dependence of the level of using the European

funds by institutions implementing the rural development policy of the Union and the degree of the implementation of this policy has also been analysed here.

KILLION MUNYAMA, ARLETA KOWALEWSKA

The meaning of foreign investments for Poland in 2010–2014

The aim of this article is to point out the meaning of foreign investments in Poland in 2010–2014. The article presents two types of such investments and the main motives of foreign investors transferring their capital. It discusses the size of direct and indirect foreign investments in Poland in 2010–2014. There is an analysis of the MPI in the relation to the GNP and its comparison with other Member States. We have also pointed out pros and cons, as well as chances and threats connected with foreign investments.

Punkty Informacji Europejskiej Europe Direct w Polsce 2016

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kłodzko

ul. Stefana Okrzei 6, 57-300 Kłodzko

tel. (74) 867 14 50, faks (74) 867 14 50

e-mail: europedirect-klodzko@edklodzko.pl

www: <http://www.edklodzko.pl/>

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Legnica

ul. Stefana Okrzei 12, 59-220 Legnica

tel./faks (76) 862 12 42

e-mail: europedirect.legnica@gmail.com

www: www.europedirect-legnica.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Wrocław

ul. Legnicka 65, 54-206 Wrocław

tel. 71 723 73 51

e-mail: europedirect-wroclaw@europedirect-wroclaw.pl

www: www.europedirect-wroclaw.pl

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Bydgoszcz

ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz

tel. (52) 567 00 18, faks (52) 567 00 69

e-mail: europedirect-bydgoszcz@byd.pl

www: www.europedirect-bydgoszcz.byd.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Toruń

ul. Grunwaldzka 25 b, 87-100 Toruń

tel. (52) 567 00 09, faks (52) 567 07 37

e-mail: europedirect-torun@byd.pl

www: www.europedirect-torun.byd.pl

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Lublin

ul. Przechodnia 4, 20-003 Lublin
tel. (81) 534 61 91, faks (81) 534 61 92
e-mail: europedirect-lublin@europe-direct.lublin.pl
www: www.europe-direct.lublin.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Zamość

ul. Akademicka 4, 22-400 Zamość
tel. (84) 677 67 76, faks (84) 677 67 15
e-mail: europedirect-zamosc@wszia.edu.pl
www: www.europedirect-zamosc.wszia.edu.pl

WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Zielona Góra

ul. Podgórna 7, pok. 105, 65-057 Zielona Góra
tel. (68) 452 71 44, faks (68) 452 71 80
e-mail: europedirect-zielonagora@lubuskie.uw.gov.pl
www: www.europedirect-zielonagora.lubuskie.uw.gov.pl

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Piotrków Trybunalski

ul. Dąbrowskiego 20, 97-300 Piotrków Trybunalski
tel. (44) 649 76 62, faks (44) 649 76 61
e-mail: europedirect-piotrkow@piotrkow.info.pl
www: www.europe-direct.piotrkow.info.pl

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kraków

ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków
tel. (12) 628 26 81, faks (12) 632 47 95
e-mail: europedirect-krakow@transfer.edu.pl
www: www.europe-direct-krakow.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Tarnów

ul. Graniczna 8A, 33-100 Tarnów
tel. (14) 692 49 79
e-mail: europedirect-tarnow@europim.pl
www: www.europedirect-tarnow.europim.pl

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Ostrołęka

ul. Baśniowa 14, 07-410 Ostrołęka

tel. (29) 760 30 45, faks (29) 760 30 45
e-mail: europedirect-ostroleka@europedirect-ostroleka.pl
www: <http://www.europedirect-ostroleka.pl/pie/>

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Piaseczno

pl. Piłsudskiego 9, 05-500 Piaseczno
tel. (22) 716 02 00, faks (22) 716 79 73
e-mail: europedirect-piaseczno@piaseczno.eu
www: [www: www.europe-direct.piaseczno.eu](http://www.europe-direct.piaseczno.eu)

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Warszawa

ul. Smolna 4, pok. 014, 00-375 Warszawa
tel. (22) 443 03 69, faks (22) 443 07 98
e-mail: europedirect-warszawa@um.warszawa.pl
www: [www: www.europedirect.um.warszawa.pl](http://www.europedirect.um.warszawa.pl)

WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Opole

ul. Spychalskiego 1a, 45-716 Opole
tel. (77) 403 36 41, faks (77) 403 36 09
e-mail: europedirect-opole@ocrg.opolskie.pl
www: [www: www.europedirect-opole.ocrg.opolskie.pl](http://www.europedirect-opole.ocrg.opolskie.pl)

WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Przemyśl

ul. Wybrzeże Ojca Świętego Jana Pawła II 2, 37-700 Przemyśl
tel. (16) 679 38 86
e-mail: europedirect-przemysl@wspia.eu
www: [www: www.europedirect-przemysl.wspia.eu](http://www.europedirect-przemysl.wspia.eu)

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Rzeszów

ul. Juliusza Słowackiego 16 (CH Agora Pasaż), 35-060 Rzeszów
tel. (17) 866 01 08
e-mail: europedirect-rzeszow@europedirect-rzeszow.pl
www: [www: www.europedirect-rzeszow.pl](http://www.europedirect-rzeszow.pl)

WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Białystok

ul. Brukowa 28, lok. 8, 15-889 Białystok
tel. (85) 744 24 43, faks (85) 653 77 53
e-mail: europedirect-bialystok@bia.pl
www: [www: www.europe-direct.bialystok.pl](http://www.europe-direct.bialystok.pl)

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Dzierzgoń

ul. Wojska Polskiego 3, 82-440 Dzierzgoń

tel. (55) 276 00 37

e-mail: europedirect-dzierzgon@dzierzgon.com.pl

www: www.europedirect-dzierzgon.com

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Słupsk

ul. Podgórna 1/1, 76-200 Słupsk

tel. (59) 842 30 21, faks (59) 842 30 21

e-mail: europedirect-slupsk@europedirect.slupsk.eu

www: www.europedirect.slupsk.eu

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Bielsko-Biała

ul. Słowackiego 17a, 43-300 Bielsko-Biała

tel. (33) 812 35 20, faks (33) 812 35 20

e-mail: europedirect-bielsko-biala@ksiaznica.bielsko.pl

www: www.europedirect-bielsko-biala.bielsko.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Śląsk

ul. Bojkowska 37, 40-100 Gliwice

tel. (32) 461 29 23

e-mail: europedirect-slask@gapr.pl

www: www.europedirect-slask.gapr.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Katowice

ul. Kościuszki 6, 40-049 Katowice

tel. (32) 733 09 19, faks (32) 209 17 01 wew. 25

e-mail: europedirect-katowice@europedirect-katowice.pl

www: www.europedirect-katowice.pl

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kielce

ul. Warszawska 25, lok. 4, 25-512 Kielce

tel. (41) 344 50 01, faks (41) 344 50 01

e-mail: europedirect-kielce@wp.pl

www: www.europedirect-kielce.szpp.eu

WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Olecko

ul. Kolejowa 31, lok. 2, 19-400 Olecko

tel. (87) 621 05 83, faks (87) 621 05 83

e-mail: europedirect-olecko@europedirect-olecko.pl
www: www.europedirect-olecko.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Olsztyn

ul. Lubelska 43A, pok.112, 10-410 Olsztyn
tel. (89) 535 48 43, faks (89) 535 48 43
e-mail: europedirect-olsztyn@europedirect-olsztyn.pl
www: www.europedirect-olsztyn.pl

WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Ostrów Wielkopolski

ul. Budowlanych 5, 63-400 Ostrów Wielkopolski
tel./faks (62) 735 55 48
e-mail: europedirect-ostrowwielkopolski@ctiw.pl
www: www.europedirect-ostrowwielkopolski.ctiw.pl

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Poznań

al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań
tel. (61) 852 16 70, faks (61) 852 13 16
e-mail: europedirect-poznan@irpoznan.com.pl
www: [www.europedirect-poznan@irpoznan.com.pl](http://www.europe-direct.poznan.pl)

WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Kołobrzeg

ul. Ratuszowa 13, pok. 214, 78-100 Kołobrzeg
tel. (94) 355 15 33, faks (94) 355 15 83
e-mail: europedirect-kolobrzeg@kolobrzeg.eu
www: [www.europedirect-kolobrzeg@kolobrzeg.eu](http://www.europe-direct.kolobrzeg.eu)

Punkt Informacji Europejskiej Europe Direct – Szczecin

ul. Piłsudskiego 40-42, pok. 330, 70-421 Szczecin
tel. (91) 421 12 61, faks (91) 421 11 41
e-mail: europedirect-szczecin@wzp.pl
www: www.europedirect-szczecin.eu

